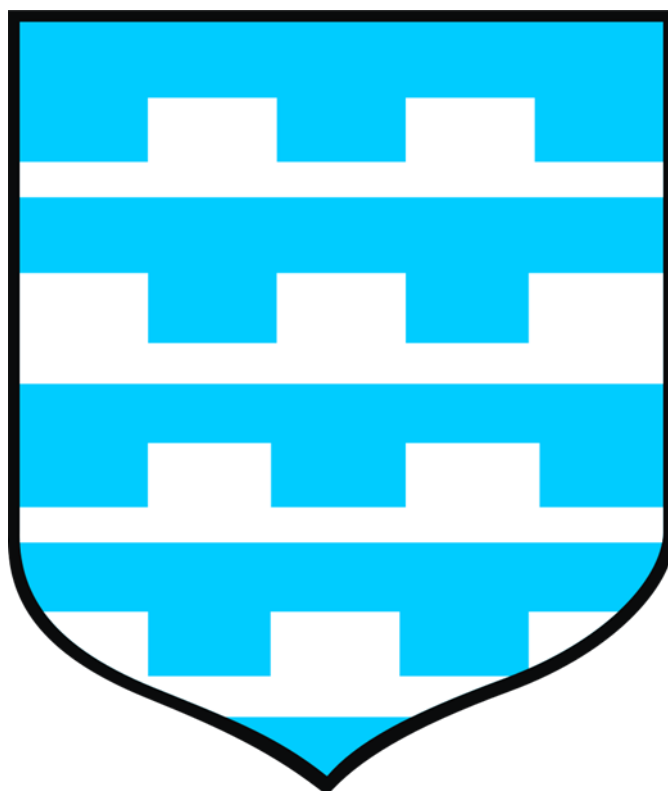

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej,
przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej**
z uwzględnieniem obszarów
funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów
funkcjonalnych przygotowana w celu
opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Lewin
Kłodzki do roku 2030”

Kwiecień, 2026 r.

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej,
przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej**
z uwzględnieniem obszarów
funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów
funkcjonalnych przygotowana w celu
opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Lewin
Kłodzki do roku 2030”

Zamawiający:

Gmina Lewin Kłodzki z siedzibą:
Urząd Gminy Lewin Kłodzki
ul. Nad Potokiem 4
57-343 Lewin Kłodzki

Wykonawca:

Opracowania Środowiskowe Andrzej Karkowski
Osiedle Czecha 127/30
61-298 Poznań
www.opracowaniasrodowiskowe.pl

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	5
1.1.	PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA	5
1.2.	DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU	5
II.	SFERA SPOŁECZNA	6
2.1.	DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO	6
2.2.	PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	11
2.3.	WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I OŚWIATA	18
2.4.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	20
2.5.	POMOC SPOŁECZNA	21
2.6.	WSPARCIE SENIORALNE	25
2.7.	KULTURA, SPORT I REKREACJA	26
2.8.	OCHRONA ZDROWIA	29
III.	SFERA GOSPODARCZA	30
3.1.	AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	30
3.2.	BEZROBOCIE	33
3.3.	OFERTA INWESTYCYJNA I PROMOCJA GMINY	37
3.4.	TURYSTYKA I REKREACJA	37
3.5.	FINANSE GMINY LEWIN KŁODZKI – DOCHODY I WYDATKI	44
3.6.	ZASOBY MIESZKANIOWE	50
3.7.	MIENIE KOMUNALNE	51
IV.	SFERA PRZESTRZENNA	52
4.1.	POŁOŻENIE GMINY	52
4.2.	ŁAD PRZESTRZENNY	55
4.3.	UKŁAD KOMUNIKACYJNY	57
4.4.	TRANSPORT PUBLICZNY	62
4.5.	KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA	62
4.6.	WODOCIĄGI I KANALIZACJA	63
4.7.	ŁĄCZNOŚĆ, INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO	66
4.8.	ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ	68
4.9.	ZABYTKI	69
V.	SFERA KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWA	71
5.1.	KLIMAT	71
5.2.	BUDOWA GEOLOGICZNA I RZEŻBA TERENU	74
5.3.	GLEBY	75
5.4.	KORYTARZE EKOLOGICZNE	75
5.5.	LASY	78
5.6.	ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT	79
5.7.	PRAWNA OCHRONA PRZYRODY	81
5.8.	JAKOŚĆ POWIETRZA	105
5.9.	GOSPODAROWANIE WODAMI	110
5.10.	ZASOBY GEOLOGICZNE	128
5.11.	GOSPODARKA ODPADAMI	130

5.12.	NADZWYCAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA	132
VI.	LOKALIZACJA GMINY WZGLĘDEM MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH.....	134
6.1.	INFORMACJE OGÓLNE.....	134
6.2.	MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE (MOF)	135
VII.	LOKALIZACJA GMINY WZGLĘDEM OBSZARÓW STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	140
7.1.	INFORMACJE OGÓLNE.....	140
7.2.	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM	141
	SPIS TABEL.....	149
	SPIS RYCIN	150

I. WSTĘP

1.1. PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

Strategia rozwoju to jeden z najważniejszych dokumentów ukierunkowujących politykę rozwoju gminy.

W celu realizacji obowiązku wynikającego z art. 10e ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2024 poz. 1153 ze zm.) Gmina Lewin Kłodzki przystąpiła do sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030”.

Art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2025 poz. 198 ze zm.) stanowi, że w celu opracowania strategii rozwoju niezbędne jest przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. Diagnoza została sporządzona w oparciu o zebrane dane ilościowe i jakościowe.

Uwzględniono także położenie Gminy Lewin Kłodzki w odniesieniu do obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF), a także do obszarów strategicznej interwencji (OSI).

1.2. DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU

Strategia jest jednym z podstawowych instrumentów zarządzania i stanowi podstawę do prowadzenia przez władze samorządowe długookresowej polityki rozwoju gminy. Uchwałą Nr XXXVII/225/2021 Rady Gminy w Lewinie Kłodzkim z dnia 26 listopada 2021 r. została przyjęta **Strategia Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030**.¹

Jednocześnie zaznaczono, że „Strategia Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030” jest dokumentem otwartym, który powinien być cyklicznie aktualizowany i uzupełniany w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania, w tym szanse i zagrożenia rozwojowe.

Od początku obowiązywania Strategii znaczna część zadań w niej zawartych została w pełni zrealizowana bądź pozostaje w trakcie realizacji, z uwagi na swój ciągły charakter. Ich systematyczne wypełnianie wpisuje się w realizację celów strategicznych oraz operacyjnych Gminy i uzależnione jest od możliwości i skuteczności absorpcji środków pozabudżetowych.

Gmina Lewin Kłodzki w 2025 roku **przystąpiła do aktualizacji „Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030”**. W związku z tym, została podjęta Uchwała Nr XIII/59/2025 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 3 marca 2025 r. w sprawie przystąpienia do aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu aktualizacji tego dokumentu, w tym trybu konsultacji.²

---

¹ Dotychczas obowiązująca Strategia Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki dostępna jest na stronie <https://bip.lewin-kłodzki.pl/dokumenty/5443>

² Link do uchwały <https://edzienniki.duw.pl/legalact/2025/1287/>

Władze Gminy podczas realizowania Strategii wykorzystują operacyjne narzędzia planistyczne, pozwalające na podjęcie ostatecznych decyzji. Tymi narzędziami są:

- wieloletnia prognoza finansowa,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- budżet Gminy,
- konkretne projekty i programy,
- aplikacje o zewnętrzne źródła dofinansowania,
- zadania wyznaczone urzędnikom Gminy i jednostkom podległym Gminie.

Władze Gminy kompleksowo podchodzą do realizacji strategii, koncentrują środki na zadaniach skutkujących największymi korzyściami społecznymi, jak również weryfikują plany i działania mając na uwadze ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Postawiono na otwartą komunikację z mieszkańcami oraz rozwijanie współpracy partnerów społecznych, nie zapominając o ciągłym monitorowaniu realizacji strategii mając na uwadze jej długoterminowe cele.

W niniejszej diagnozie przedstawiono wiele statystyk i danych dotyczących realizacji dotychczas obowiązującej strategii rozwoju w okresie ostatnich pięciu lat. W zależności od dostępności danych w Głównym Urzędzie Statystycznym są to wyniki za lata 2019-2023 lub (przeważająco) 2020-2024. Diagnozę opracowano na podstawie danych dostępnych w sierpniu 2025 r.

Ponadto warto zauważyć, że do realizowanej dotychczas strategii rozwoju nawiązują inne programy i strategie, których efekty widoczne są także w opisywanych w niniejszej diagnozie danych.

II. SFERA SPOŁECZNA

2.1. DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO

Zgodnie z danymi zawartymi w „Raporcie o stanie Gminy Lewin Kłodzki za 2024 rok” Gminę Lewin Kłodzki na dzień 31 grudnia 2024r. zamieszkiwały 1834 osoby zameldowane na pobyt stały, w tym mężczyźni to 887 osób i kobiety to 947 osób. Gmina należy do najmniejszych gmin w Polsce pod względem liczby mieszkańców.

Należy jednak zauważyć, że liczba ludności może różnić się w zależności od źródła. Nieco inna liczba mieszkańców będzie objęta systemem gospodarki odpadami, na podstawie złożonych deklaracji, a jeszcze inna na podstawie danych GUS. Różnica wynika m.in. z faktu, że wielu uczniów i studentów kontynuuje naukę poza miejscem stałego zameldowania. Analogiczna sytuacja występuje wśród osób czynnych zawodowo, którzy ze względu na wykonywaną pracę przebywają poza opisywanym terenem. Prowadzone są działania mające na celu weryfikację danych zawartych w deklaracjach i sprawdzania ich ze stanem faktycznym.

Biorąc jednak pod uwagę, że dane statystyczne ujmowane w takich dokumentach jak strategia rozwoju powinny być w łatwy sposób weryfikowalne i porównywalne pomiędzy

jednostkami samorządu terytorialnego w dalszej części niniejszego opracowania prezentowane będą dane Głównego Urzędu Statystycznego. Wg GUS na koniec roku 2024 **liczba ludności** zamieszkująca Gminę Lewin Kłodzki wynosiła 1 947 osób, w tym 992 kobiety i 955 mężczyzn.

W ujęciu wieloletnim 2020-2024 obserwowany jest systematyczny spadek liczby ludności. Przeanalizowano dane za ostatnie pięć lat. Wg GUS w 2024 r. liczba ludności była niższa o 26 osób w porównaniu do stanu z 2020 r. W opisywanym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 14 kobiet i 10 mężczyzn.

Przeciętna gęstość zaludnienia Gminy Lewin Kłodzki wg GUS (2024) wynosi 37,3 osób/km². Jest to wartość niska, nawet jak na gminę wiejską. Dla porównania średnia wartość dla powiatu kłodzkiego wynosi 88,4 osób/km², dla województwa dolnośląskiego 143,8 osób/km² natomiast dla kraju 119,4 osób/km².

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność na 1 km ² (osób)	37,8	37,6	37,6	37,5	37,3	-0,5
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców (osób)	-1,0	-4,6	-1,0	-1,5	-5,1	-4,1
liczba mieszkańców ogółem, stan na 31 grudnia danego roku	1 971	1 962	1 960	1 957	1 947	-24
liczba mężczyzn, stan na 31 grudnia danego roku	965	956	962	957	955	-10
liczba kobiet, stan na 31 grudnia danego roku	1 006	1 006	998	1 000	992	-14

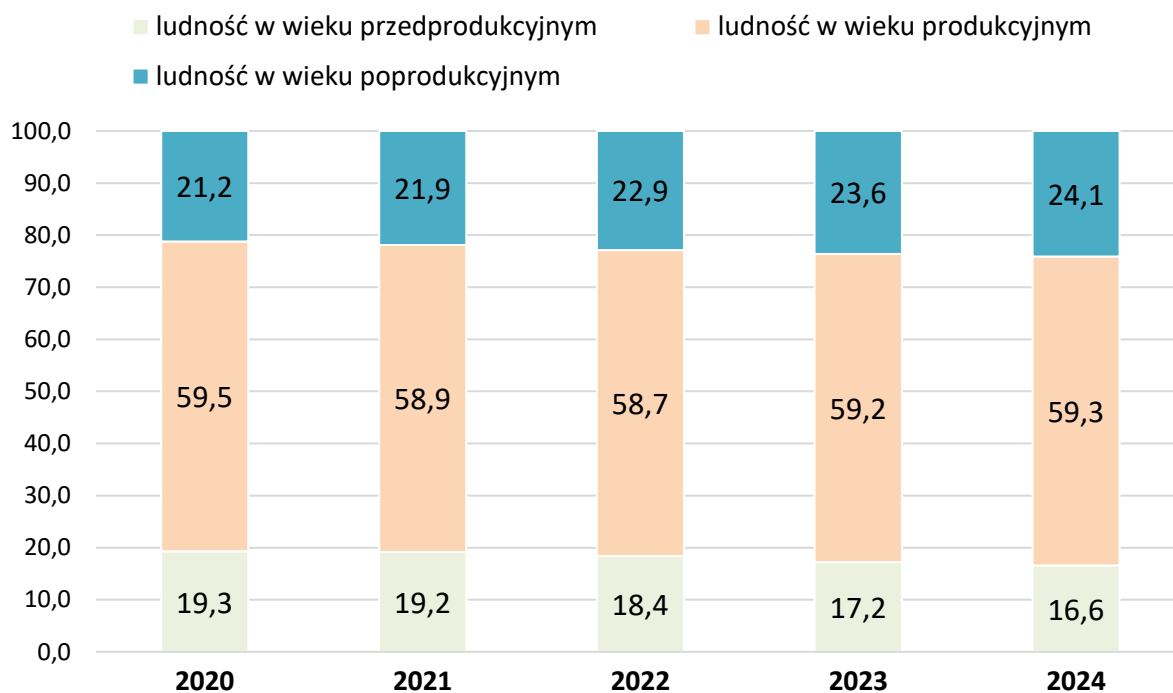
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W ujęciu ekonomicznych grup wieku obserwowany jest proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat i mężczyźni od 65 lat włącznie), a zmniejszania udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Tabela 2. Ludność Gminy Lewin Kłodzki wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność w wieku przedprodukcyjnym (osób)	380	376	360	337	323	-57
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	19,3	19,2	18,4	17,2	16,6	-2,7
ludność w wieku produkcyjnym (osób)	1 173	1 156	1 151	1 159	1 154	-19
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	59,5	58,9	58,7	59,2	59,3	-0,2
ludność w wieku poprodukcyjnym (osób)	418	430	449	461	470	+52
udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	21,2	21,9	22,9	23,6	24,1	+2,9
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	68,0	69,7	70,3	68,9	68,7	+0,7
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	110,0	114,4	124,7	136,8	145,5	+35,5
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	35,6	37,2	39,0	39,8	40,7	+5,1
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	26,3	27,4	29,0	30,4	31,4	+5,1
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	17,6	18,1	19,1	20,0	20,7	+3,1
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	15,2	15,9	16,6	18,2	18,8	+3,6
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	19,8	20,2	21,5	21,7	22,6	+2,8
współczynnik feminizacji - liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn	104	105	104	104	104	bez zmian

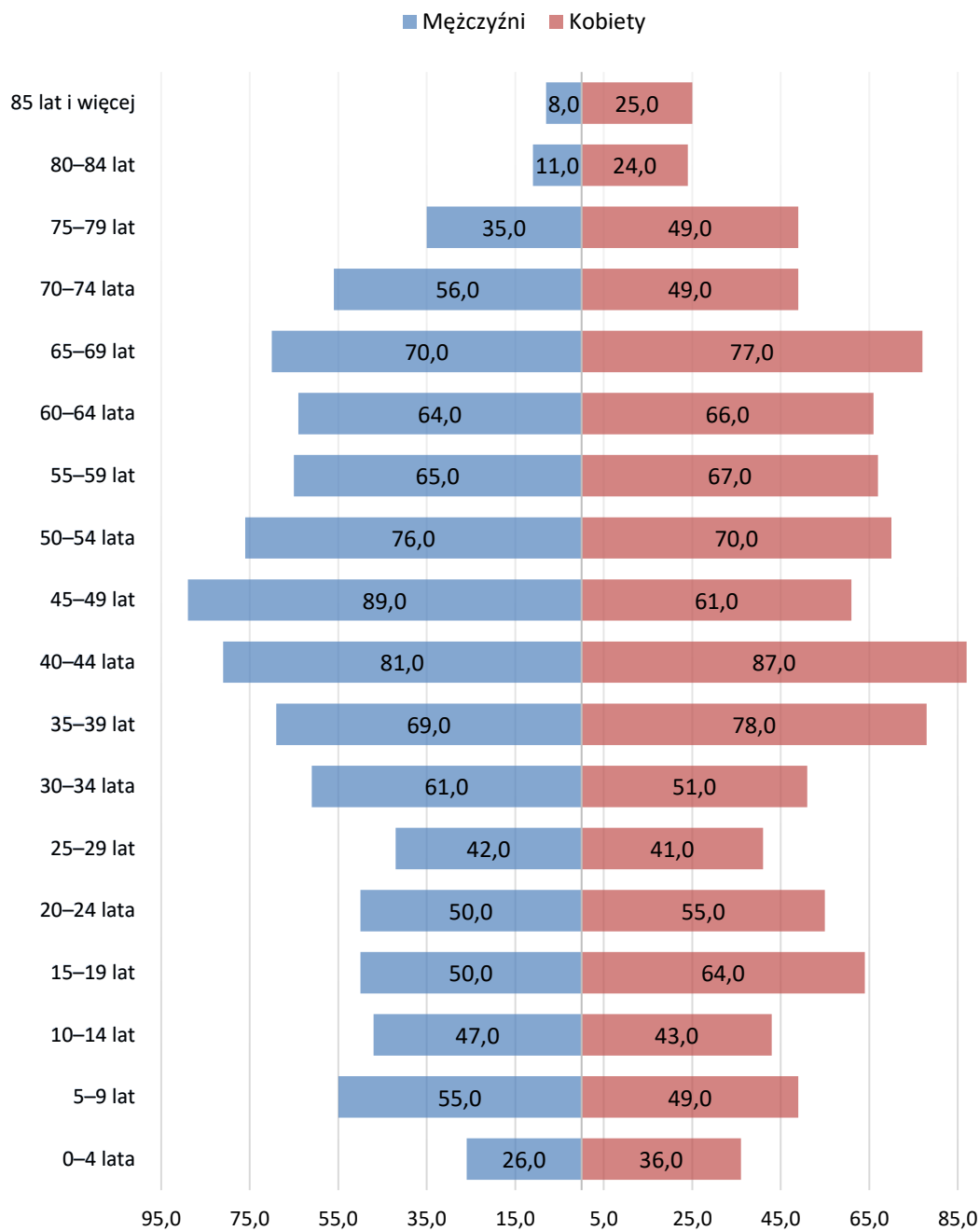
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ryc. 1. Struktura (%) ludności Gminy Lewin Kłodzki wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Strukturę wieku i płci Gminy Lewin Kłodzki wg stanu na 2024 r. przedstawiono w formie wykresu.

Ryc. 2. Liczba ludności Gminy Lewin Kłodzki w 2024 r. wg płci i wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

2.2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Prognozowanie procesów demograficznych w granicach administracyjnych gmin jest zadaniem trudnym z uwagi na szereg zmiennych (przyrost naturalny, migracje wewnętrzne i zewnętrzne, polityka krajowa, itd.) które mogą wpłynąć na ostateczne wyniki. Niemniej jednak na potrzeby niniejszej strategii rozwoju należy rozważyć kilka wariantów zmian.

Na początek należy się odnieść do prognoz demograficznych, które zostały przedstawione w Uchwale Nr III/16/2024 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki. Autorzy wymienionego opracowania dokonali prognoz demograficznych „metodą kohortową” oraz „metodą wskaźnikową”.

Metoda wskaźnikowa pozwoliła na określenie prognozowanej liczby ludności w oparciu o saldo przyrostu naturalnego i saldo migracji, które analizowane były na podstawie danych GUS w latach 2011-2021. W ramach otrzymanych wartości rzeczywistej zmiany liczby ludności wyznaczono wskaźniki: minimalny, maksymalny i średni, dla których wyliczono prognozowaną liczbę ludności w kolejnych latach. Metoda ta daje prognozę ogólnej liczby ludności, bez podziału na płeć i grupy wiekowe ludności. Założeniem tej metody jest także liniowa zmiana liczby ludności w analizowanym okresie czasu. Analiza danych wykazała spadek liczby ludności o około 4 % w okresie lat 2011-2021, czyli 11 lat.

Końcowym wynikiem przeprowadzonych analiz demograficznych było obliczenie salda zmiany rzeczywistej ludności w latach 2021-2051. Na podstawie otrzymanych danych za lata 2011-2021 wyznaczono wartości: minimalną, maksymalną i średnią, które posłużyły do wyliczenia prognozy demograficznej w trzech wariantach. Przeprowadzona prognoza demograficzna „metodą wskaźnikową” w trzech wariantach uwzględniających rzeczywiste saldo zmiany ludności, pokazuje iż w wariantach minimalnym i średnich wartości, obserwujemy spadek liczby ludności odpowiednio o 22,3 % i 6,6 %. W wariantach maksymalnym obserwujemy przyrost liczby ludności o około 20,3 %. Jak już wcześniej podano, wielkość procentowa zmiany dotyczy okresu 30-letniego (2021-2051) natomiast niniejsza strategia rozwoju uwzględnia okres zmian 5-letnich (prognozowana różnica pomiędzy 31.12.2025 r. a 31.12.2030 r.), a więc wymienione, proporcjonalne wartości procentowe zmian w okresie obowiązywania strategii byłyby następujące:

- w wariantach minimalnym nastąpi spadek liczby ludności o 3,7 %,
- w wariantach średnim nastąpi spadek liczby ludności o 1,1 %,
- w wariantach maksymalnym nastąpi wzrost liczby ludności o 3,4 %.

Autorzy zmiany Studium (...) przyjętej w 2024 r. rekomendują, że przyjęć należy wariant maksymalny tj. niewielki przyrost liczby ludności, szczególnie napływowej.

Drugą metodą użytą w zmianie Studium (...) w celu oceny prognozy demograficznej dla Gminy Lewin Kłodzki jest **metoda kohortowa**. Polega ona na korelacji ze sobą danych w zakresie: płodności kobiet w grupach wiekowych, współczynnika przeżycia w danych grupach wiekowych, współczynnika feminizacji urodzeń żywych. W ramach metody kohortowej dokonano także korelacji otrzymanych wartości względem średniego

obserwowanego w latach wskaźnika migracji, tak aby otrzymana wartość w bardziej rzeczywisty sposób odzwierciedlała procesy demograficzne gminy, gdyż ostatnie dane wskazują na dodatnie saldo migracji i wartość ta stanowi istotny aspekt wpływający na wielkość populacji gminy. Metoda ta ma jednak swoje niedostatki, z uwagi na konieczność bazowania w zakresie części parametrów np. współczynnik urodzeń żywych wg wieku matki na danych dotyczących województwa, gdyż dane dla mniejszej JST nie są dostępne. Powoduje to, iż otrzymane wyniki nie uwzględniają do końca specyfiki analizowanych obszarów. Przeprowadzona prognoza demograficzna wykazała prognozowany spadek liczby ludności w ciągu 30 lat o około 20-21%. Proporcjonalny spadek liczby mieszkańców w 5-letnim okresie obowiązywania niniejszej strategii rozwoju wynosi zatem około 3,5 %.

Główny Urząd Statystyczny w listopadzie 2023 r. opublikował „**Prognozę ludności dla gmin na lata 2023-2040**”, będącą aneksem do „Prognozy ludności na lata 2023–2060”.³

Prognoza na lata 2023-2040 dostarcza informacji na wszystkich poziomach samorządu, w tym samorządu gminnego. Po raz pierwszy prognoza dla gmin ma status oficjalny. Jej założenia są tożsame z założeniami prognozy opublikowanej w sierpniu 2023 r., a dodane pliki stanowią jej uzupełnienie. Prognoza ludności dla poszczególnych gmin sumuje się po agregacji do wyników uzyskanych w prognozie powiatowej.

Ponadto w lipcu 2024 r. GUS w związku z licznymi zapytaniami, dotyczącymi prognozy ludności dla gmin po 2040 roku, opublikował prognozę dla gmin na lata 2041-2060. Wyniki prognozy na lata 2023-2040 pozostały niezmienione. Prognoza dla gmin na wszystkie lata jest zgodna z prognozą dla powiatów na lata 2023-2060.

Jako bazy został przyjęty rok 2022 stąd dane za ten rok są zgodne z danymi rzeczywistymi, które są już dostępne w GUS. Natomiast dane rzeczywiste za rok 2023 i 2024 różnią się nieco od tych prognozowanych. Wg prognozy GUS na koniec roku 2030 **liczba ludności** zamieszkująca Gminę Lewin Kłodzki będzie wynosiła 1815 osób, w tym 912 kobiet i 903 mężczyzn. Będzie to oznaczało spadek o 145 mieszkańców względem roku bazowego 2022, co stanowi 7,4 % liczby mieszkańców zamieszkujących Gminę Lewin Kłodzki w 2022 r. Nieco mniejszy będzie spadek w okresie 5-letnim obowiązywania niniejszej strategii rozwoju – wyniesie od 69 osób, co stanowi 3,7 % mieszkańców.

Tabela 3. Prognozowana przez GUS liczba ludności Gminy Lewin Kłodzki do 2030 roku

Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób			
	ogółem	mężczyźni	kobiety	względem 2022 r.		względem 2025 r.	
				osób	%	osób	%
2022	1960	962	998	0	0,0	-	-
2023	1933	953	980	-27	-1,4	-	-
2024	1912	950	962	-48	-2,4	-	-
2025	1884	940	944	-76	-3,9	0	0,0
2026	1861	931	930	-99	-5,1	-23	-1,2
2027	1855	927	928	-105	-5,4	-29	-1,5

³ Prognoza GUS jest ogólnodostępna na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/-29ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2023-2060,11,1.html>

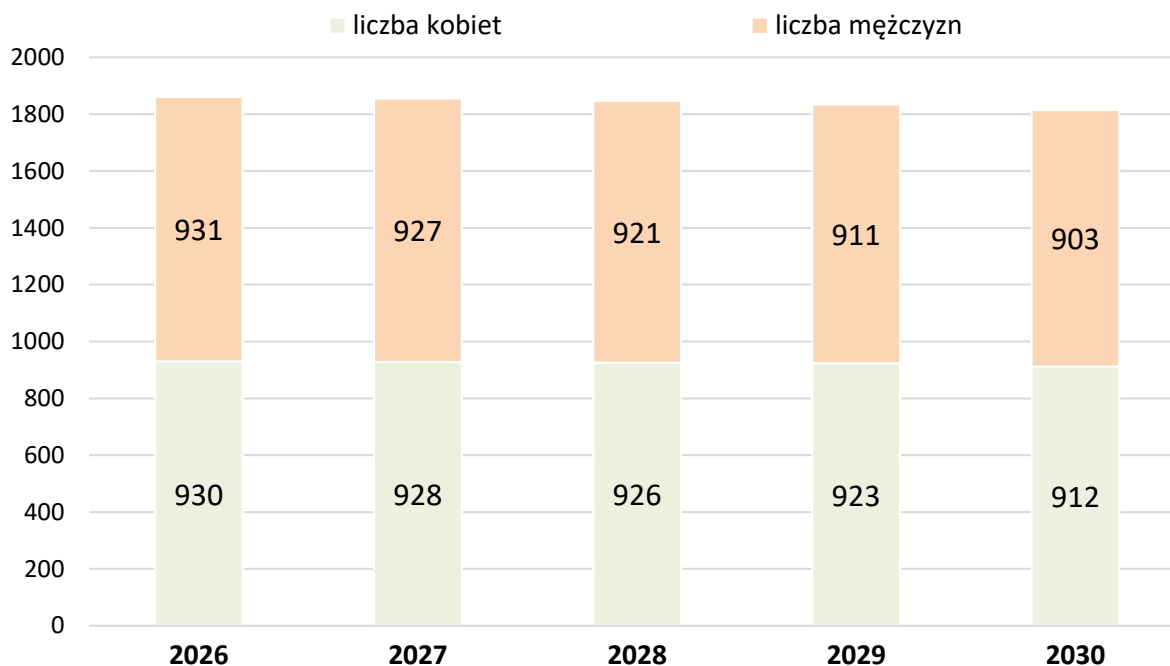
Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób			
	ogółem	mężczyźni	kobiety	względem 2022 r.		względem 2025 r.	
				osób	%	osób	%
2028	1847	921	926	-113	-5,8	-37	-2,0
2029	1834	911	923	-126	-6,4	-50	-2,7
2030	1815	903	912	-145	-7,4	-69	-3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ujęcie graficzne prognozowanych przez GUS zmian liczby kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Lewin Kłodzki w latach 2026-2030, a więc w okresie realizacji gminnej strategii rozwoju przedstawiono na rycinie.

Prognoza przewiduje, że w dniu 31.12.2030 r. na terenie Gminy Lewin Kłodzki:

- liczba kobiet będzie niższa o 32 względem stanu na koniec roku 2025,
- liczba mężczyzn będzie niższa o 37 względem stanu na koniec roku 2025,
- ogólna liczba ludności będzie niższa o 69 względem stanu na koniec roku 2025.

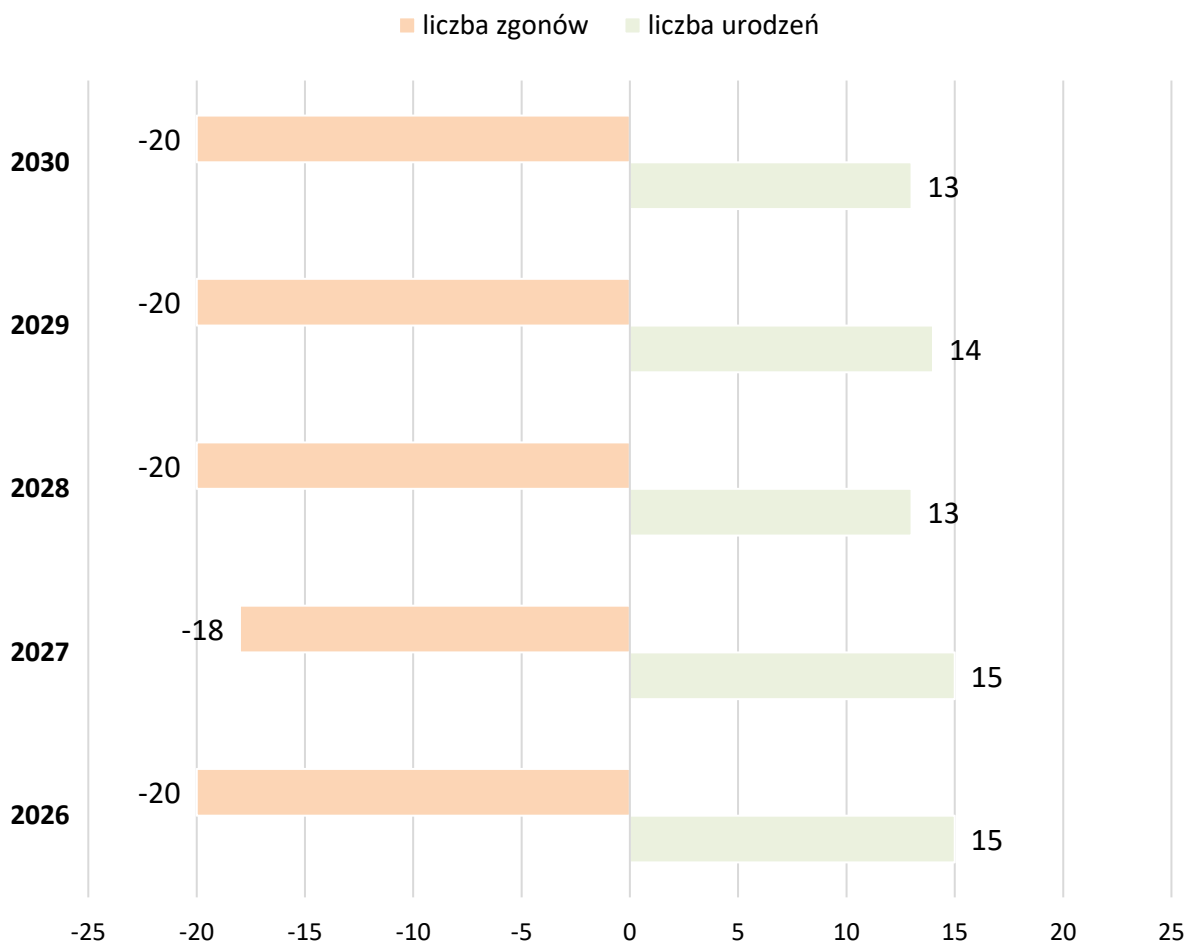

Ryc. 3. Prognozowana przez GUS liczba kobiet i mężczyzn Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Prognozowane przez GUS liczby urodzeń i zgonów w Gminie Lewin Kłodzki w latach 2026-2030 przedstawiono na rycinie.

Prognoza przewiduje, że w latach 2026-2030 na terenie Gminy Lewin Kłodzki liczba urodzeń wyniesie 70, liczba zgonów 98, a więc różnica wyniesie 28. Liczba ta stanowi ubytek liczby ludności wynikający bezpośrednio z urodzeń i zgonów.

Ryc. 4. Prognozowana przez GUS liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ponadto należy uwzględnić, że w latach 2026-2030 będą miały migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały.

Zgodnie z definicją GUS **migracje wewnętrzne** to zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy. Natomiast **migracje zagraniczne** to wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy. Wg prognoz GUS sumaryczna liczba migracji w latach 2026-2030 dla Gminy Lewin Kłodzki wyniesie:

- a. dla migracji wewnętrznych:
  - napływ – 0 osób,
  - odpływ – 93 osoby,
- b. dla migracji zagranicznych:
  - imigracja – 62 osoby,
  - emigracja – 10 osób.

Tabela 4. Prognozowany przez GUS ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Lewin Kłodzki w latach 2025-2030

Rok	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	urodzenia	zgony	napływ	odpływ	imigracja	emigracja
2026	15	20	0	21	5	2
2027	15	18	0	18	17	2
2028	13	20	0	19	20	2
2029	14	20	0	18	13	2
2030	13	20	0	17	7	2
suma	70	98	0	93	62	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Podsumowując, Główny Urząd Statystyczny prognozuje systematyczny spadek liczby ludności Gminy Lewin Kłodzki, który będzie wynikał m.in. z ujemnego ruchu naturalnego (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych (więcej wyjazdów do innych jst niż przyjazdów). Jednak z drugiej strony ubytki te będą częściowo równoważone dodatnim saldem migracji zagranicznych.

Podsumowując, uogólnione prognozy zmian liczby mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2030, czyli w 5 latach wdrażania strategii rozwoju są następujące:

1. Wg prognoz demograficznych, które zostały przedstawione w Uchwale Nr III/16/2024 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki nastąpi:
  - a. wg metody wskaźnikowej:
    - w wariantcie minimalnym spadek liczby ludności o 3,7 %,
    - w wariantcie średnim spadek liczby ludności o 1,1 %,
    - w wariantcie maksymalnym wzrost liczby ludności o 3,4 %,
  - b. wg metody kohortowej spadek liczby ludności o 3,5 %,
2. wg prognozy demograficznej przedstawionej przez Główny Urząd Statystyczny nastąpi spadek liczby ludności o 3,7 %.

Trend zmniejszania liczby ludności nie jest zatem przesądzony, gdyż założenia ujęte w prognozach oraz dane GUS opierają się na uśrednionych w skali kraju wskaźnikach, które z racji ogólności nie mogą uwzględniać wszystkich czynników, które determinować będą liczbę ludności w najbliższych latach.

Gmina Lewin Kłodzki realizuje obecnie, a także ma w planach szereg działań i inwestycji, które bez wątplenia zachęcą obecnych mieszkańców do pozostania na jej terenie, natomiast w perspektywie najbliższych lat mogą przekonać także osoby mieszkające poza Gminą Lewin Kłodzki do zamieszkania właśnie na jej obszarze. Wśród takich pozytywnych działań realizowanych przez Władze Gminy oraz inne podmioty tu działające należy wymienić:

- rozbudowę sieci wodociągowej oraz systemu odbioru ścieków,

- inwestycje w drogi, chodniki, ścieżki rowerowe,
- poprawę dostępności przedszkoli,
- zwiększenie jakości kształcenia,
- inwestycje w edukację,
- poprawę oferty inwestycyjnej Gminy Lewin Kłodzki,
- wspieranie przedsiębiorczości,
- wsparcie osób znajdujących się w kryzysach różnego rodzaju, pomoc społeczną, psychologiczną, itd.,
- poprawę oferty sportowej i rekreacyjnej i dostosowanie jej do potrzeb wszystkich grup wiekowych,
- optymalizację organizacji dowozu dzieci i młodzieży do szkół,
- zwiększenie dostępności przestrzeni dla wszystkich użytkowników, np. usunięcie barier architektonicznych w postaci wysokich krawężników,
- poprawę oferty dla spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży,
- aktywizację osób starszych i poprawę ich poziomu życia,
- organizację wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- poprawę jakości powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania, termomodernizację budynków dzięki wykorzystaniu ogólnodostępnych źródeł finansowania np. Programu Czyste Powietrze,
- promocję Gminy Lewin Kłodzki w regionie i kraju jako miejsca dobrego do osiedlenia się,
- promowanie walorów i zasobów Gminy Lewin Kłodzki (zróżnicowane i czyste środowisko przyrodnicze, cisza, spokój) jako miejsca atrakcyjnego dla wypoczynku i rekreacji,
- zwiększenie atrakcyjności ogólnodostępnych terenów zieleni urządzonej (parki, zieleńce, kwietniki),
- polepszenie estetyki i wyglądu przestrzeni ogólnodostępnych,
- poprawę obsługi interesantów w placówkach obsługujących mieszkańców.

Warto w tym miejscu przypomnieć wyniki ankietyzacji przeprowadzonej w 2025 r. na cele opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030”. Jedno z zadanych pytań dotyczyło ogólnych ocen następujących stwierdzeń:

1. Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.
2. Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.
3. Gmina będzie za 10 lat dobrym miejscem do życia i rozwoju.

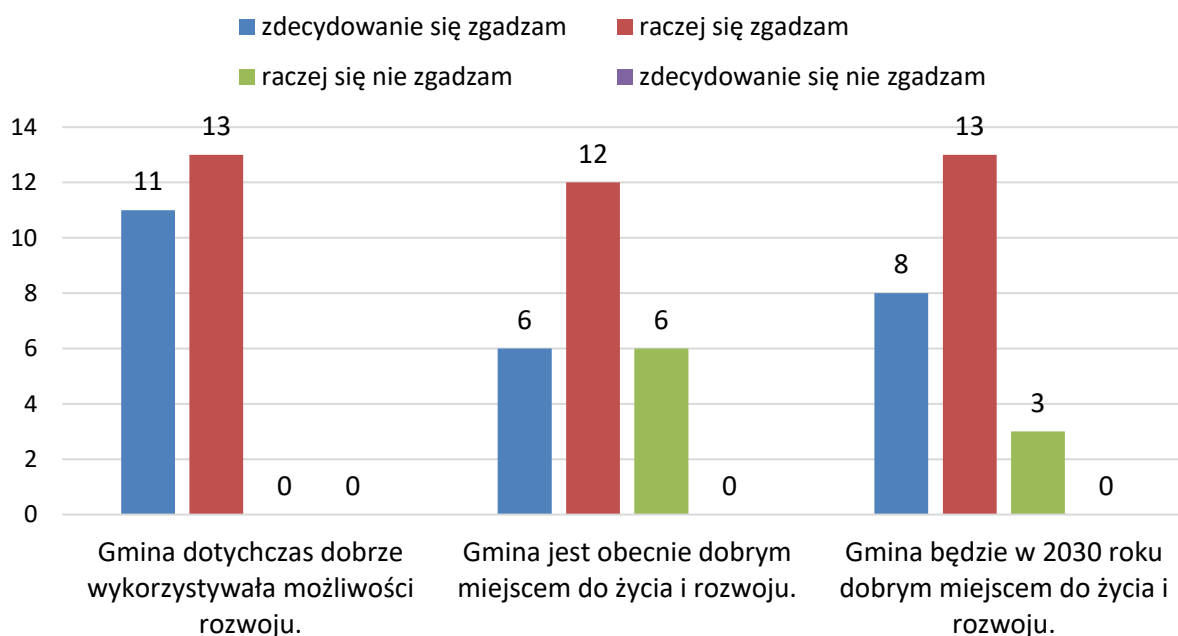
Udzielone odpowiedzi wskazują, że osoby ankietowane dość podobnie oceniają dotychczasowe wykorzystanie możliwości rozwoju oraz możliwości ich wykorzystania obecnie oraz w przyszłości. Liczbę wszystkich odpowiedzi przedstawiono w tabeli.

Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Lewin Kłodzki?”

Stwierdzenie	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.	11	13	0	0
Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.	6	12	6	0
Gmina będzie w 2030 roku dobrym miejscem do życia i rozwoju.	8	13	3	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawiono w formie ryciny.

Ryc. 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Lewin Kłodzki?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Biorąc pod uwagę powyższe informacje należy dość ostrożnie traktować prognozy GUS dotyczące spadku liczby mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki w najbliższych latach. Prognoza bazowała na danych dostępnych przed 2023 r. (jako rok bazowy przyjęto 2022).

Od tego czasu w Gminie Lewin Kłodzki podjęto szereg działań mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców i prowadzenia biznesu. Działania te będą kontynuowane, aby jeszcze bardziej wzmocnić pozycję opisywanego obszaru i przeciwdziałać zmniejszeniu liczby ludności.

2.3. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I OŚWIATA

W Gminie Lewin Kłodzki istnieje jedna placówka oświatowa, tj. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lewinie Kłodzkim im. „Na Bursztynowym Szlaku”, złożony ze szkoły podstawowej oraz przedszkola. Na terenie Gminy brak jest żłobków i placówek świadczących opiekę dzieci do lat trzech.

Budynek **Zespołu Szkolno-Przedszkolnego im. „Na Bursztynowym Szlaku” w Lewinie Kłodzkim** zlokalizowany jest przy ulicy Kościelnej 1 w Lewinie Kłodzkim. Teren placówki jest zagospodarowany i ogrodzony. ZSP posiada liczne zewnętrzne obiekty sportowe w formie: boiska trawiastego, boiska wielofunkcyjnego, bieżni wraz z skocznią, siłownię zewnętrzną, małe boisko do koszykówki oraz plac zabaw z programu „Radosna szkoła”. Budynek szkoły posiada windę zewnętrzną dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. W latach 2017-2018 wykonano modernizację oraz termomodernizację budynku wraz z adaptacją pomieszczeń strychowych.

W roku 2024 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym zatrudnionych było 20 nauczycieli oraz 6 pracowników administracji i obsługi.

System doskonalenia i doksztalcania nauczycieli spowodował, że większość nauczycieli posiada kwalifikacje do nauczania co najmniej dwóch przedmiotów. Coraz liczniejsza jest grupa nauczycieli posiadających uprawnienia do uczenia trzech przedmiotów.

Efektom podejmowanych działań oraz właściwej polityki kadrowej jest bardzo dobra struktura w zakresie poziomu wykształcenia nauczycieli, jak i szeroki „wachlarz” form i metod pracy nauczycieli, a w konsekwencji osiągnięte wyniki nauki uczniów, w tym ze sprawdzianu ósmoklasisty.

Nauczyciele systematycznie realizują działania związane ze ścieżką awansu zawodowego. W trakcie awansu w roku 2024 pozostało: 4 nauczycieli.

Zwiększając kompetencje zawodowe kadra pedagogiczna uczestniczyła w programie „Polityka ochrony dzieci w placówkach oświatowych”, który realizowało Stowarzyszenie dla dzieci i młodzieży „Szansa”. Program polegał na uczestniczeniu w cyklu szkoleń o tematyce bezpieczeństwa oraz ochrony praw dzieci.

Szkoła organizowała również warsztaty i webinary dla rodziców, dzięki uczestnictwie w projekcie: STREFA ŚWIADOMEGO RODZICA organizowanym przez Fundację Inspira. Tematami warsztatów była komunikacja z dzieckiem, korzystanie przez dzieci z technologii informacyjnych, wsparcie dziecka w kryzysie.

W **Szkole Podstawowej** w Zespole Szkolno-Przedszkolnym im. „Na Bursztynowym Szlaku” w Lewinie Kłodzkim funkcjonują nowoczesne pracownie: informatyczna, matematyczna, przyrodnicza, językowa; gabinety: pedagoga, logopedy, psychologa, pielęgniarki oraz hala sportowa, świetlica, stołówka, biblioteka.

Szkoła wyposażona jest w tablice multimedialne, projektory, zestawy do nauki programowania.

W szkole realizowane były projekty ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego: „Ligi Mistrzów na start!” oraz „Równe szanse – wsparcie w zakresie wyrównywania dysproporcji edukacyjnych i rozwijania uzdolnień”. W ramach projektów uczniowie korzystali z: zajęć wyrównawczych, rozwijających uzdolnienia, doradztwa edukacyjno-zawodowego, alternatywnych form nauczania (wyjazdy edukacyjne), zajęć opieki specjalistycznej.

Placówka realizowała programy: „Aktywna tablica”, „Książki naszych marzeń”, „Narodowy program rozwoju czytelnictwa”. W klasach I-III realizowany był program „Edukacja przez szachy w szkole” oraz program sportowy „Sprawny Dolnoślązaczek”. W klasie IV – projekt „Lekcje z klasą” realizowany z Fundacją Uniwersytet Dzieci. We współpracy z Dolnośląską Federacją Sportu realizowano program „Szkolny Klub Sportowy”, „Umiem pływać”, „Animator sportu”, „Zapasy sportem wszystkich dzieci”. We współpracy z Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej zrealizowano projekt „Leśna Akademia Sportu”. Zrealizowano projekty: „Pożyteczne ferie” z Fundacji Wspomagania Wsi, projekt „Kulthurra” z CEO- rozwijające pasję teatralną dzieci, „25 lat wolności” z Fundacją Batorego na organizację kreatywnych warsztatów rzeźbiarskich, PZU Kultura – wyjazdy kulturalno-edukacyjne uczniów.

W szkole utworzono koła tematyczne: koło filmowe, przyrodnicze, matematyczne, humanistyczne, warsztaty taneczne, plastyczne. Prowadzony jest e-dziennik oraz e-sekretariat. Realizowane są programy: „Mleko, warzywa i owoce w szkole”, „Internetowy teatr dla szkół”, „Narodowe czytanie”, SKO, „Lekki tornister”, „Cyfrowobezpieczeni.pl – Bezpieczna Szkoła Cyfrowa”, „Lepsza szkoła” z GWO. Przy szkole działa „Uczniowski Ludowy Klub Sportowy ” z sekcjami: hokeja halowego oraz zapasów, odbywają się cykliczne Międzynarodowe Turnieje Zapaśnicze. Szkoła dba o bezpieczeństwo uczniów, współpracuje z wieloma instytucjami rozwijając potencjał dzieci przy realizacji uroczystości, projektów, warsztatów. Placówka cieszy się dużym zaufaniem i szacunkiem mieszkańców.

Publiczne Przedszkole wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego im. „Na Bursztynowym Szlaku” w Lewinie Kłodzkim. Przedszkole zlokalizowane jest na parterze budynku szkolnego przy ulicy Kościelnej 1 w Lewinie Kłodzkim.

W skład przedszkola wchodzi dwie sale dydaktyczno-zabawowe, łazienka, szatnia oraz pomieszczenie gospodarcze. Dzieci korzystają również z hali sportowej oraz gabinetów: pedagoga, logopedy, psychologa, pielęgniarki oraz stołówki i biblioteki. Sale przedszkolne wyposażone są w meble i pomoce dydaktyczne dostosowane do potrzeb małego dziecka.

W przedszkolu prowadzone są zajęcia z języka angielskiego, rytmika, religia, logorytmika. Tradycją przedszkola są „Warsztaty piernikowe” od wielu lat prowadzone przez wychowawców grup. Polegają na cyklicznych warsztatach dekorowania pierników wypiekanych według starej receptury. W zajęciach uczestniczą dzieci oraz rodzice. Prowadzona jest również kronika wypieków piernikowych.

Przedszkole promuje wartość wychowania przedszkolnego, dąży do wszechstronnego rozwoju wychowanków, ich talentów i zainteresowań, a także przygotowuje do podjęcia nauki

w szkole. W przedszkolu realizowane są programy profilaktyczne tj. „Mamo, tato, wolę wodę”, „Kubusiowi przedstawiciele natury” czy „Akademia Aqafresh” z którą dzieci pobiły Rekord Guinnessa w myciu zębów. Zrealizowano również projekt „Akademia przedszkolaka” polegający na wprowadzeniu dzieci w świat ekonomii i wyposażeniu sali w nowoczesne pomoce dydaktyczne. Nauczyciele prowadzi zajęcia i zabawy nowatorskimi metodami m.in. pedagogika cyrku czy pedagogika zabawy Klanzy. Przedszkole aktywnie współpracuje z rodzicami angażując się w doroczne akcje i uroczystości tj. „Narodowe Czytanie”, „Cała Polska czyta dzieciom”, „Dzień Pluszowego Misia”, „Kiermasz Bożonarodzeniowy” czy „Dzień dziecka”. Przedszkolaki biorą udział w licznych konkursach plastycznych i muzycznych, uczestniczą w corocznym „Przeglądzie twórczości dzieci przedszkolnych” w Kudowie Zdrój oraz „Olimpiadzie przedszkolaka” w Szczytnej. Atutem placówki jest atmosfera wspierająca wszechstronny rozwój małego człowieka.

Nadrzędnym celem oddziałów przedszkolnych jest wspieranie rodziców w procesie właściwego wychowania dzieci oraz zapewnienie warunków do wszechstronnego rozwoju najmłodszych. Dzięki odpowiednio dobranym metodom i formom pracy, nauczyciele stymulują rozwój dzieci poprzez różnorodne aktywności ruchowe, umysłowe, artystyczne i społeczne. Oddziały przedszkolne inspirują dzieci do bycia samodzielnyymi i kreatywnymi, ale także uczą współpracy w grupie przygotowując je do dalszych etapów edukacji.

Działalność wychowawczo-edukacyjna skupia się wokół rozwijania potencjału twórczego dziecka, jego talentów, zdolności czy zainteresowań.

W codziennej pracy opiekunowie wykorzystują posiadaną wiedzę, stosują różnorodne metody pracy i stwarzają ciekawe sytuacje dydaktyczne. Systematycznie doskonalą swój warsztat pracy, poprzez uczestnictwo w wielu szkoleniach i kursach kwalifikacyjnych.

2.4. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Przejawem wykształconego społeczeństwa obywatelskiego jest m.in. znaczna aktywność społeczna mieszkańców, działalność organizacji pozarządowych i innych instytucji non-profit, wolontariat i współpraca na rzecz dobra wspólnoty lokalnej/regionalnej.

Corocznie realizowany jest **Program współpracy Gminy Lewin Kłodzki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego** na dany rok. W 2024 roku obowiązywał Program Współpracy Gminy Lewin Kłodzki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2024 przyjęty 30 listopada 2023 r. uchwałą LVIII/366/2023 Rady Gminy Lewin Kłodzki, zmieniony uchwałą LIX/386/2023 z dnia 28 grudnia 2023 r.

Celami Programu było zwiększanie aktywności społeczności lokalnej, wspieranie jej inicjatyw i działań oraz zapewnienie jak najlepszych warunków do działania, budowanie i umacnianie w świadomości społecznej odpowiedzialności za swoje otoczenie i lokalną wspólnotę, a także tworzenie współpracy opartej na wzajemnym partnerstwie.

Na podstawie powyższej uchwały w 2024 r. ogłoszono otwarty konkurs ofert w zakresie: wspierania i upowszechnienia kultury fizycznej, wypoczynku dzieci i młodzieży,

turystyki i krajoznawstwa oraz działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym, w ramach którego udzielono dotacji na kwotę 20 000,00 zł na następujące zadania publiczne:

1. W zakresie „Działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci młodzieży” – Ochotnicza Straż Pożarna w Lewinie Kłodzkim.
2. W zakresie „Działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci młodzieży” – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Lewinie Kłodzkim.
3. W zakresie „Turystyki i krajoznawstwa” – Stowarzyszenie „Kulturalny Zakątek” w Lewinie Kłodzkim.
4. W zakresie „Wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – Stowarzyszenie „Kulturalny Zakątek” w Lewinie Kłodzkim.
5. W zakresie „Działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym” – Oddział PTTK „Ziemi Kłodzkiej”, Koło PTTK Wędrowni Homolanie w Lewinie Kłodzkim.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki aktywnie działają też:

- Stowarzyszenie Obywatelskie Nasz Lewin,
- Stowarzyszenie Obywatelskie Kulturalny Zakątek,
- Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich Taszowiacy.

Organizacje pozarządowe biorą udział w tworzeniu gminnych polityk i strategii, są ważnym głosem doradczym i eksperckim, a także niezbędnym partnerem w budowaniu wizerunku Gminy.

Gmina Lewin Kłodzki jest głównym partnerem w podejmowanych przez lokalne organizacje społeczne działaniach, w szczególności na polach: kultury, sportu, rekreacji, turystyki, a także rozwoju lokalnego.

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi ma również wymiar niefinansowy. Gmina wspiera organizacje pozarządowe między innymi poprzez fachowe doradztwo, udzielenie lokali i obiektów użytkowych stanowiących własność Gminy oraz poprzez promowanie i popularyzację działalności organizacji pozarządowych.

2.5. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest jedną z instytucji polityki społecznej państwa, której głównym zadaniem jest pomoc osobom i rodzinom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są w stanie pokonać przy wykorzystaniu własnych możliwości, uprawnień i posiadanych zasobów.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na rzecz mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki realizuje **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lewinie Kłodzkim**.

Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej kieruje jednoosobowo kierownik. W czasie nieobecności Kierownika jego obowiązki wykonuje zastępca kierownika lub inny upoważniony pracownik. Według stanu na dzień 31.12.2024 r. w GOPS zatrudnionych było 7 pracowników na umowę o pracę na czas nieokreślony (Kierownik, Główny księgowy/Kadrowy,

Kasjer/Referent ds. funduszu alimentacyjnego, Referent ds. świadczeń rodzinnych/Inspektor RODO, Asystent rodziny/Koordinator Klubu „Senior+”, Aspirant pracy socjalnej, opiekunka środowiskowa).

Zasadniczym celem działania pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna w miarę możliwości doprowadza do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lewinie Kłodzkim jest jednostką organizacyjną Gminy Lewin Kłodzki. Zajmuje się prowadzeniem postępowań w zakresie przyznawania i wypłacania świadczeń ustawowych, realizuje zadania wynikające z rządowych programów bądź innych norm prawnych, wykonuje pracę socjalną, analizuje i ocenia zjawiska rodzące zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, rozwija różne formy pomocy w ramach potrzeb mieszkańców, a także zajmuje się realizacją innych zadań zleconych przez Gminę.

Pomoc przyznawana w ramach zadań ustawowych może obejmować m.in.:

- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek stały,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne,
- dożywanie z programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”,
- usługi opiekuńcze,
- kierowanie i utrzymanie osób w domu pomocy społecznej,
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Działalność Ośrodka skierowana jest w szczególności do mieszkańców w najtrudniejszej sytuacji socjalno-bytowej, w której znajdują się głównie rodziny wielodzietne i niepełne, osoby starsze, najczęściej samotne, jak również osoby dotknięte ubóstwem, bezdomnością, długotrwałą chorobą, niepełnosprawnością, alkoholizmem czy narkomanią.

W realizacji zadań Ośrodek współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej, urzędami, instytucjami i organizacjami społecznymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, fundacjami, innymi podmiotami realizującymi cele i zadania z zakresu zadań określonych w statucie Ośrodka i wynikających z przepisów prawa.

Wybrane dane dotyczące realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej przedstawiono w kolejnej tabeli w oparciu o informacje Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 6. Ujęcie wskaźnikowe realizowanych zadań z zakresu pomocy społecznej w ujęciu wieloletnim

Wskaźnik / forma pomocy społecznej	Kwota wydatków w danym roku (zł)					Zmiana 2020-2024
	2020	2021	2022	2023	2024	
liczba osób - beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	894	859	770	1 024	1055	161
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	87	94	96	103	137	50
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – poniżej kryterium dochodowego	50	56	54	65	66	16
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – powyżej kryterium dochodowego	37	38	42	38	72	35
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	177	170	151	201	207	30
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – poniżej kryterium dochodowego	100	96	84	143	117	17
osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – powyżej kryterium dochodowego	77	74	67	58	91	14
liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	41	30	24	16	10	-31
liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	89	67	55	41	22	-67
liczba dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	84	62	52	39	20	-64
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (%)	22,1	16,2	14,0	11,0	6,1	-16,0
kwota świadczeń rodzinnych (tys. zł)	435	371	409	455	541	+106
kwota zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami (tys. zł)	181	138	135	93	56	-125
kwota zasiłków pielęgnacyjnych (tys. zł)	68	64	70	81	81	+13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ważnym zadaniem w ostatnich latach była też realizacja **Programu Wspierania Rodziny w Gminie Lewin Kłodzki**. Działania podejmowane w ramach Programu adresowane są do rodzin wychowujących dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dotkniętych ubóstwem, doświadczających lub zagrożonych przemocą, problemem uzależnień. Wspieranie rodzin z terenu Gminy Lewin Kłodzki poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Bardzo ważnym elementem oddziaływania na rodzinę były zadania podejmowane przez **asystenta rodziny**, którego praca opiera się na ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. W 2024 roku asystent rodziny przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Lewinie Kłodzkim wspomagała ogółem 7 rodzin. Osób objętych pomocą

było 27, z tego 12 osób dorosłych oraz 15 osób niepełnoletnich podlegających obowiązkowi szkolnemu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje Program "**Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością**" dla Jednostek Samorządu Terytorialnego edycja 2025. Umowę podpisano w grudniu 2024 r. Całkowita wartość tego projektu wynosi 127 404 zł i jest w 100 % finansowana ze środków Funduszu Solidarnościowego.⁴

Zmniejszeniem skali zjawiska przemocy w rodzinach znajdujących się w kryzysie, niewydolnych wychowawczo zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**. Natomiast podmiotem inicjującym realizację zadań z zakresu profilaktyki w sferze uzależnień jest **Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Funkcjonuje także **Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień**.

Realizowany był także **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii**. Program określa w szczególności cele i zadania gminy wynikające z art. 41 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Są to najważniejsze kategorie zadań, które w ramach programu powinny realizować samorządy.

Zgodnie z treścią cyt. ustaw zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii realizuje się poprzez kształtowanie odpowiedniej polityki społecznej, w szczególności: rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu promocję zdrowego stylu życia, trzeźwości i abstynencji, a także informowanie o problemach, szkodach oraz zachowaniach ryzykownych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, konsekwencjach takich zachowań, a także metodach leczenia i zapobiegania szkodom zdrowotnym w tym zakresie, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, ograniczanie dostępności alkoholu, zapobieganie i zmniejszanie szkód związanych z alkoholem i narkotykami oraz przeciwdziałanie przemocy w domowej.

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii są środki finansowe z budżetu Gminy, pochodzące z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Lewin Kłodzki określa zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny: wspieranie rodziny, wsparcie osób niepełnosprawnych, zdrowie psychiczne, profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, aktywność i integrację społeczną seniorów, promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób z problemem ubóstwa, problem przestępczości, rewitalizację społeczną.

---

⁴ Informacja o programie dostępna jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/7126>

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa zadania gminy w zakresie wspierania rodziny dotkniętej przemocą. **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w Gminie Lewin Kłodzki** na lata 2023-2025, przyjęty Uchwałą Nr LVI/347/2023 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 29.09.2023 roku, realizowany jest w latach 2023-2025. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu ma na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej w Gminie Lewin Kłodzki, zapewnienie ochrony jej ofiarom oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców. Nadużywanie alkoholu stanowi istotny czynnik ryzyka wystąpienia przemocy domowej. Istnieje duża zależność pomiędzy stanem nietrzeźwości sprawcy a stosowaniem przez niego przemocy. W związku z powyższym przed gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych stoi duże wyzwanie. Trafiają do nich osoby które zgłaszają, że członkowie ich rodzin nadużywają alkoholu, a będąc pod wpływem alkoholu, stosują przemoc.

Celem głównym realizacji Programu jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej w Gminie Lewin Kłodzki, zapewnienie ochrony jej ofiarom oraz skuteczne oddziaływanie na sprawców min. poprzez:

- podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej,
- podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą domową,
- umożliwienie podnoszenia kompetencji osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy domowej lub osobami stosującymi przemoc domową.

W zakresie przeciwdziałania przemocy działa **Zespół Interdyscyplinarny** zrzeszający specjalistów z różnych dziedzin (GOPS, policja, oświata, kuratela, komisja ds. problemów alkoholowych). Zespół interdyscyplinarny powołuje grupy robocze do pracy z rodzinami.

W 2024 roku w Gminie Lewin Kłodzki Procedurą Niebieskiej Karty objętych było 6 rodzin, w skład których wchodziło 17 osób, w tym: 10 dorosłych i 7 dzieci.

2.6. WSPARCIE SENIORALNE

Klub „Senior+” w Lewinie Kłodzkim został utworzony w ramach Programu Wieloletniego „SENIOR+” na lata 2021-2025. Klub jako ośrodek wsparcia, funkcjonuje w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lewinie Kłodzkim. W 2024 roku, Klub Seniora docelowo zrzeszał 24 nieaktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki w wieku 60+. Spotkania Seniorów i zajęcia w Klubie odbywały się 5 razy w tygodniu, każdorazowo po 4 godziny.

W celu realizacji zadania publicznego, jakim było utrzymanie i funkcjonowanie Klubu „Senior+” W Lewinie Kłodzkim, w placówce zatrudnieni byli:

- koordynator – uczestnictwo i wspomaganie we wszystkich działaniach Klubu „Senior+”,
- psycholog – zajęcia psychoedukacyjne,
- trener sportowy – „Rozgrzewka dla Seniora”, (część zajęć trener prowadził pro bono),
- artystka - malarka- „Ze sztuką na Ty”,
- trener personalny - zajęcia gimnastyczne,
- psychoterapeuta i diagnosta kliniczny – ziołolecznictwo,
- seniorka Klubu – „ Kuźnia Wyobraźni”.

Odbywające się w Klubie zajęcia kulinarne prowadzone były przez mieszkankę Lewina Kłodzkiego charytatywnie.

W 2024 roku pomocą w formie usług opiekuńczych objętych było 16 osób, w tym 9 z programu „**Opieka 75+**”. Łącznie udzielono 1072 godziny usług w tym 905 godzin dofinansowanych z programu „Opieka 75+”

2.7. KULTURA, SPORT i REKREACJA

Podstawowe zadania w zakresie kultury realizuje **Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka w Lewinie Kłodzkim**.⁵ Obszarem działania objęto teren Gminy Lewin Kłodzki.

Siedziba GOKiB mieści się w budynku przy ul. Chopina 2 w Lewinie Kłodzkim. Budynek, w którym mieści się GOKiB dostosowany jest do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka czynny jest od poniedziałku do soboty, w godz. 9.00-17.00.

Izba Pamięci Violetty Villas udostępniana jest zwiedzającym od poniedziałku do soboty w godzinach 10.00 - 16.00. Pracownicy GOKiB pełnią dyżury i oprowadzają zwiedzających po wystawie opowiadając. W 2024 roku, do zbiorów Izby Pamięci Violetty Villas pozyskano fotografie rodzinne artystki oraz jej listy do przyjaciół. Tradycyjnie w grudniu w rocznicę śmierci piosenkarki organizowany jest koncert wspomnieniowy, w którym udział jest nieodpłatny. Zwiedzający mają możliwość dokonania wpisu do księgi pamiątkowej Izby Pamięci Violetty Villas.

W ramach promocji Izby Pamięci Violetty Villas w styczniu i czerwcu 2024 r. wykupione zostały banery reklamujące zwiedzanie Izby Pamięci Violetty Villas przy trasie E8 z Kłodzka do Kudowy.

W marcu 2024 r. nakręcony został film promujący Izbę Pamięci Violetty Villas w ramach cyklu Projekt Ziemia Kłodzka.

---

⁵ Więcej informacji o GOKiB znajduje się na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/menu/75>.

Od momentu udostępnienia Izby Pamięci Violetty Villas w lipcu 2021 r. widoczny jest wzrost zainteresowania jej zwiedzaniem. W 2021 r. było ok. 500 osób, w 2024 roku Izbę Pamięci Violetty Villas odwiedziło już 5640 osób.

Izba Regionalna Lewina Kłodzkiego - Izba powstała w marcu 2023 r. Jej zbiory prezentowane są w ramach ekspozycji „Skarby z Lewina” znajdującej się w sali obok Izby Pamięci Violetty Villas. Natomiast bogata kolekcja zabytkowych urządzeń udostępniona jest w Czytelni.

W latach 2023-2024 do zbiorów Izby Regionalnej Lewina Kłodzkiego przekazanych zostało ok. 200 obiektów. Są to min. zabytkowe maszyny do szycia, żelazka, zegary i inne urządzenia, kolekcja dawnych monet, elementów uzbrojenia i umundurowania żołnierzy jak i liczne dewocjonaalia związane z ruchem pielgrzymkowym. Dary te pochodzą od mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki oraz od Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków.

Podstawowym celem działalności Ośrodka jest realizacja zadań własnych Gminy Lewin Kłodzki w zakresie tworzenia, upowszechniania i ochrony dorobku kultury oraz zaspokajanie i rozwijanie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy. GOKiB rozpoznaje i zaspokaja potrzeby społeczności lokalnej w zakresie uczestnictwa w kulturze. Organizuje i wspiera organizowanie wszelkich imprez kulturowo-edukacyjnych i rekreacyjno-rozrywkowych.

Obecnie przedmiotem działalności Gminnego Ośrodka Kultury i Biblioteki w Lewinie Kłodzkim zajmuje się m.in. edukacją kulturalną dzieci, młodzieży, osób dorosłych oraz seniorów poprzez prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów, organizowanie konkursów i przeglądów oraz spotkań tematycznych. Ważnym wydarzeniem w kalendarzu imprez realizowanych przez GOKiB jest Święto Lewina Kłodzkiego organizowane tradycyjnie w pierwszą sobotę lipca. Odbywają się wówczas pokazowe warsztaty dawnych rzemiosł występy lokalnych artystów oraz koncert gwiazdy wieczoru.

GOKiB jako instytucja kultury realizuje też statutowe zadania w zakresie gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów oraz prowadzi działalność kulturalno-oświatową na rzecz wszystkich mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki.

Pracownicy pomagają w wyszukiwaniu informacji tematycznych, organizują lekcje biblioteczne, imprezy czytelnicze dla dzieci i młodzieży, konkursy gminne.

Księgozbiór biblioteczny liczy – 10 480 (stan na 31.12.2024 r.). W 2024 roku było 161 aktywnych czytelników, 61 osób jako nowi czytelnicy, w tym 30 osób w grupie dzieci i młodzieży. W ciągu całego roku wypożyczono 1215 woluminów.

Księgozbiór biblioteki gromadzony jest zgodnie z potrzebami jej użytkowników. Zakupu dokonuje się biorąc pod uwagę wielkość środków finansowych przeznaczonych na nowości wydawnicze w danym roku kalendarzowym. Książki ulegają zniszczeniu i zacytaniu, dlatego dokonuje się najpierw konserwacji, a gdy już naprawy konserwacyjne są niemożliwe usuwa z księgozbioru na podstawie protokołu.

Tabela 7. Dane dotyczące bibliotek i czytelnictwa na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
księgozbiór (liczba woluminów)	11 673	9 535	10 002	10 259	10 480	-1193
czytelnicy w ciągu roku (osób)	131	103	125	165	161	+30
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz (liczba woluminów)	1 788	1 569	897	1 173	1 215	-573
ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	1 971	1 962	1 960	1 957	1 947	-24
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	5 922,4	4 859,8	5 103,1	5 242,2	5 382,6	-539,8
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	66	52	64	84	82	+16
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	13,6	15,2	7,2	7,1	7,5	-6,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka realizuje liczne wydarzenia kulturalne i rozrywkowe np.

1. Organizacja animacji czytelniczo-plastycznych.
2. Organizacja warsztatów tradycji bożonarodzeniowych z literaturą o Bożym Narodzeniu i warsztatami plastycznymi w Czytelni.
3. Ogólnopolskie akcje czytelnicze.
4. Organizacja kiermaszów tematycznych, imprez plenerowych.
5. Organizacja zajęć i warsztatów (np. gry i zabawy z animatorami, warsztaty rękodzielnicze, warsztaty plastyczne, zabawa taneczna z DJ, gry sportowe dla dzieci, spektakl teatralny dla dzieci, warsztaty arteterapii z uważności warsztaty plastyczne, warsztaty rękodzielnicze, kino wakacyjne dla dzieci i młodzieży, spektakle teatralne).
6. Wystawy, plenery malarskie, wydarzenia artystyczne.
7. Spotkania autorskie, prelekcje.
8. Koncerty.
9. Organizacja Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki **obiekty sportowe i rekreacyjne** zlokalizowane są głównie przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lewinie Kłodzkim.

Tereny sportu i rekreacji są zarówno miejscami integracji, miejscami przeznaczonymi do aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców, jak i posiadają one walor turystyczny, uzupełniając w tym zakresie ofertę gminy. Występują:

- a. place zabaw: w Dańczowie, Lewinie Kłodzkim (przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym) i Jeleniowe,
- b. boisko sportowe przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lewinie Kłodzkim,
- c. kompleks basenowy w Lewinie Kłodzkim,
- d. zalew Fun Mors w Lewinie Kłodzkim.

Wybrane wydarzenia sportowe zrealizowane na terenie Gminy w 2024 r. to:

1. Organizacja biegów przełajowych o puchar Wójta Gminy Lewin Kłodzki, podczas Dni Lewina, 05.07.2024 r.
2. Organizacja Mikołajkowego Turnieju Badmintona dla dzieci, 02.12.2024 r.
3. Organizacja Mikołajkowego Turnieju Badmintona dla młodzieży i dorosłych, 05.12.2024 r.

Działania podejmowane w zakresie kultury fizycznej i rekreacji w ostatnich latach miały istotne znaczenie nie tylko w kontekście promowania aktywnego trybu życia, ale również budowania wspólnoty i lokalnej tożsamości. Dzięki konsekwentnym inwestycjom w infrastrukturę oraz wspieraniu oddolnych inicjatyw sportowych, Gmina stwarza przestrzeń do rozwoju pasji, integracji międzypokoleniowej oraz aktywizacji mieszkańców w każdym wieku. Wysoka jakość obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz zaangażowanie lokalnych klubów i organizacji przekładają się na rosnącą frekwencję podczas zajęć, zawodów i wydarzeń sportowych. Gmina zamierza kontynuować tę politykę w kolejnych latach, traktując kulturę fizyczną jako ważny filar zdrowej i zintegrowanej społeczności.

Głównym **źródłem finansowania** GOKiB w Lewinie Kłodzkim są środki finansowe przekazane w ramach dotacji JST w Lewinie Kłodzkim. Ponadto w miarę możliwości GOKiB występuje z wnioskiem o dofinansowanie zewnętrzne. W 2024 r. na potrzeby czytelników Biblioteki wykupiony został dostęp do zbiorów książek elektronicznych oferowanych przez platformę Legimi. Zakup był dofinansowany w ramach projektu „Legimi na Dolnym Śląsku 2024” jako udział w konsorcjum Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu.

Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka w Lewinie Kłodzkim, aby jak najlepiej wywiązywać się z roli instytucji publicznej, powinien stale poszukiwać nowych sposobów odpowiadania na zmieniające się potrzeby mieszkańców i otoczenia.

2.8. OCHRONA ZDROWIA

Ochronę zdrowia należy traktować jako jeden z najważniejszych czynników decydujących o poziomie życia ludności. Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ESKULAP” Sp. z o.o. w Lewinie Kłodzkim realizujący kontrakty na świadczenia zdrowotne finansowane przez NFZ.

W ośrodku zdrowia realizowana jest przede wszystkim podstawowa opieka zdrowotna i opieka pielęgniarska. Najbliższe placówki szpitalne zakwalifikowane do podstawowego

szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej zlokalizowane są w Polanicy-Zdroju (Specjalistyczne Centrum Medyczne S.A.) oraz Kłodzku (Zespół Opieki Zdrowotnej).

Na terenie Gminy nie funkcjonują apteki ani punkty apteczne. Rozległość przestrzenna Gminy i rozdrobnienie zabudowy powodują, iż dostęp do opieki medycznej, aptek i innych usług z zakresu ochrony zdrowia jest stosunkowo ograniczony. Jednak wpływ ma na to także fakt, małej liczby ludności zamieszkującej obszar i efektywności ekonomicznej prowadzenia takiej działalności.

III. SFERA GOSPODARCZA

3.1. AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2024 r. na terenie Gminy Lewin Kłodzki prowadziło działalność 290 podmiotów gospodarki narodowej. Dominują podmioty małe, zatrudniające maksymalnie 9 osób – takich podmiotów jest 285. W sektorze prywatnym działa 275 podmiotów gospodarki narodowej.

Dane statystyczne dotyczące podmiotów gospodarczych w ujęciu wieloletnim zestawiono w tabeli.

Tabela 8. Dane o aktywności podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wg PKD	266	271	282	291	290	+24
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	9	9	10	10	10	+1
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w przemyśle i budownictwie	45	47	48	50	54	+9
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w pozostałych działach gospodarki	212	215	224	231	226	+14
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających do 9 osób łącznie	260	266	277	286	285	+25
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 10-49 osób	6	5	5	5	5	-1
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor publiczny - ogółem	13	13	13	13	13	bez zmian

Wyszczególnienie	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	6	5	5	5	5	-1
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - ogółem	251	256	267	276	275	+24
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	177	180	188	196	193	+16
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - spółki handlowe	9	10	12	11	11	+2
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	4	4	4	bez zmian
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - spółdzielnie	1	1	1	1	1	bez zmian
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - fundacje	0	0	0	1	1	+1
Liczba podmiotów gospodarki narodowej - sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	9	10	10	11	12	+3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Dane wskaźnikowe o podmiotach gospodarczych w ujęciu wieloletnim zestawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 9. Wskaźniki dotyczące aktywności gospodarczej na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 350	1 381	1 439	1 487	1 489	+139,0
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	135	138	144	149	149	+14,0
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	226,8	234,4	245,0	251,1	251,3	+24,5
podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców	1 350	1 381	1 439	1 487	1 489	+139

Wyszczególnienie	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
podmioty gospodarcze w sekcjach J-N na 1000 mieszkańców	36,5	37,2	37,8	37,8	37,5	+1,0
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	66	86	82	82	56	-10
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	6,57	8,59	8,16	8,15	5,61	-0,96
nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców	61	76	77	82	56	+5
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	111	147	139	138	95	+16
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	0	5	0	10	5	+5
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	0,00	0,51	0,00	1,02	0,51	+0,51
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	30	35	31	41	51	+21
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	898	917	959	1 002	991	+93
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	90	92	96	100	99	9
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 tys. osób w wieku produkcyjnym	15 090	15 571	16 334	16 911	16 724	+1 634
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	15,09	15,57	16,33	16,91	16,72	+1,6
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą nowo zarejestrowane w relacji do wyrejestrowanych w rejestrze REGON	240,0	233,3	233,3	200,0	100,0	-140,0
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	4,57	5,10	5,10	6,13	6,68	+2,1
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	46	51	51	61	67	+21,0
instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	1 954,9	1 955,7	1 879,4	1 821,3	1 827,6	-127,3
udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	2,3	2,6	2,1	2,7	3,4	+1,1
udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	7,69	11,76	0,00	0,00	0,00	-7,69

Wyszczególnienie	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem	66,5	66,4	66,7	67,4	66,6	+0,1
udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	97,7	98,2	98,2	98,3	98,3	-0,6
udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej	3,4	3,7	3,5	4,1	4,5	+1,1
podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym	4	4	4	4	4	bez zmian
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym	15,1	15,6	16,3	16,9	16,7	+1,6
podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1000 ludności	49,7	49,9	52,0	51,6	51,9	+2,2
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności	20,3	20,4	20,4	20,4	20,5	+0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wśród działalności zarejestrowanych na terenie gminy Lewin Kłodzki dominują: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz działalność związana z obsługą rynku nieruchomości. Niewielki udział stanowi działalność rolnicza, co świadczy o tym, iż gospodarstwa rolne prowadzone są w większości celem realizacji własnych potrzeb.

Do głównych pracodawców na terenie Gminy Lewin Kłodzki należą: Rozlewnia Wód Mineralnych w Jeleniowie, Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska oraz instytucje publiczne: Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lewinie Kłodzkim i Urząd Gminy.

3.2. BEZROBOCIE

Główne zadania **Powiatowego Urzędu Pracy w Kłodzku** to pomoc bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, pomoc pracodawcom w znalezieniu pracowników oraz inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy ze środków otrzymanych w ramach algorytmu z Funduszu Pracy oraz środków pozyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego i innych źródeł. Urząd podejmuje wiele działań na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych i poszukujących pracy realizując zadania ustawowe. Realizowane przez Urząd usługi i instrumenty rynku pracy to m.in.: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, staże, prace

społecznie użyteczne, przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

W Gminie Lewin Kłodzki można wyróżnić **grupy bezrobotnych, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy**. Należą do nich:

- kobiety powracające na rynek pracy po okresie dezaktywizacji związanej z opieką nad dzieckiem,
- osoby bez kwalifikacji zawodowych,
- osoby z niskim poziomem kwalifikacji zawodowych oraz niskim poziomem wykształcenia,
- osoby długotrwale bezrobotne (problem kwalifikacji, niskiej adaptacyjności i mobilności),
- osoby po pięćdziesiątym roku życia – (niska mobilność zawodowa, nieodpowiednie kwalifikacje).

Dane statystyczne w zakresie bezrobocia na terenie Gminy Lewin Kłodzki w latach 2020-2024 przedstawiono w tabeli.

Tabela 10. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie osób bezrobotnych (liczba osób)	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni zarejestrowani - ogółem	87	74	80	75	82
Bezrobotni zarejestrowani - mężczyźni	46	37	41	37	39
Bezrobotni zarejestrowani - kobiety	41	37	39	38	43
Bezrobotni do 25 roku życia	9	6	4	9	10
Bezrobotni do 30 roku życia	17	13	13	13	12
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	27	21	28	31	31
Długotrwale bezrobotni	43	48	48	42	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku realizuje zadania na podstawie planu finansowego i przyznanych środków. Urząd wszystkie podległe gminy stara się traktować jednakowo i jedynie wysokość przyznanych środków finansowych może ograniczać możliwości działania Urzędu.

Przyczyny bezrobocia w Gminie Lewin Kłodzki to m.in.:

1. Niewystarczająca sieć komunikacyjna – niektórzy bezrobotni odmawiają podjęcia zatrudnienia u pracodawców, których siedziba jest oddalona od miejsca zamieszkania, w związku z problemami związanymi z dojazdem do pracy.
2. Podaż pracowników nieadekwatna do popytu – brak odpowiednich kwalifikacji (wymaganych i pożądanых na rynku pracy).
3. Gorszy dostęp do edukacji na obszarach wiejskich – niższe wykształcenie ludności wiejskiej w porównaniu z ludnością miejską. Sytuacja dochodowa rodzin wiejskich ogranicza często możliwości kształcenia młodzieży wiejskiej w dużych ośrodkach oddalonych od miejsca zamieszkania.

4. Sezonowość rynku pracy.
5. Szybki postęp techniczny i technologiczny powodujący dezaktualizację kwalifikacji.

Rozwiązaniem problemu bezrobocia w Gminie Lewin Kłodzki w najbliższych latach jest doskonalenie przez Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku **systemu pomocy i aktywizacji bezrobotnych**. Ważnym elementem prowadzącym do osiągnięcia tego celu jest współpraca różnorodnych instytucji z terenu powiatu kłodzkiego, m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, pracodawców. Powyższy cel można zrealizować poprzez:

1. Poprawę skuteczności działań na lokalnym rynku pracy, w tym m.in.:
  - świadczenie zindywidualizowanych usług poradnictwa zawodowego,
  - organizowanie i prowadzenie warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych, a także wsparcia psychologiczno-doradczego,
  - finansowanie zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych oraz staży,
  - pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych.
2. Promocję i rozwój przedsiębiorczości, w tym m.in.:
  - opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych promujących przedsiębiorczość,
  - świadczenie usług doradczych – indywidualne wsparcie, udzielanie podstawowych informacji oraz badanie predyspozycji przedsiębiorczych,
  - organizowanie szkoleń umożliwiających nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia działalności gospodarczej,
  - udzielanie osobom bezrobotnym jednorazowego wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej,
  - wsparcie dla przedsiębiorców: doradztwo, organizacja giełd i targów pracy, refundowanie kosztów wyposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy dla bezrobotnego.
3. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, w tym m.in.:
  - badanie potrzeb szkoleniowych wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
  - podnoszenie lub zmiana kwalifikacji przez osoby bezrobotne zgodnie z potrzebami rynku pracy w ramach szkoleń dla bezrobotnych organizowanych przez Urząd,
  - objęcie osób bez kwalifikacji lub osób mających trudności z podjęciem zatrudnienia poradnictwem zawodowym w celu określenia kierunku kształcenia lub wypracowania indywidualnych ścieżek rozwoju zgodnie z posiadanymi predyspozycjami oraz oczekiwaniami osób bezrobotnych,
  - współpraca z jednostkami oświatowymi i instytucjami szkoleniowymi – spotkania doradców zawodowych z uczniami placówek oświatowych w celu określania predyspozycji uczniów oraz przygotowania ich do wejścia na rynek pracy,
  - promocja idei kształcenia ustawicznego jako efektywnej ścieżki awansu zawodowego.

Utrudnieniem w realizacji zadań na rzecz łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych są ograniczone środki finansowe.

Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku realizował dotychczas zadania w zakresie polityki rynku pracy wynikające z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zadania określone w ww. ustawie finansowane były w szczególności ze środków pochodzących z:

- dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego,
- Funduszu Pracy,
- budżetu Unii Europejskiej (głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego).

Fundusz Pracy jest głównym źródłem finansowania świadczeń pieniężnych na rzecz bezrobotnych oraz wydatków związanych z realizacją tzw. aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.

Realizacja zadań w danym roku uzależniono od planu finansowego i przyznanych środków finansowych, w tym:

- pozyskanych środków finansowych na realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach ogłaszanych konkursów,
- pozyskanych rezerw finansowych Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- pozyskanych środków finansowych z samorządu województwa dolnośląskiego,
- wdrażanych programów regionalnych i krajowych mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu.

Dotychczas Powiatowy Urząd Pracy w Kłodzku realizował „**Powiatowy program przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2021-2027**”.

Celem programu jest zmniejszenie stopy bezrobocia i zwiększenie zatrudnienia, wzrost liczby osób bezrobotnych uzyskujących zatrudnienie, wzrost zatrudnienia wśród absolwentów i osób młodych, a także wypromowanie samozatrudnienia. Nastąpić powinno zmniejszenie liczby osób bezrobotnych napływających do grupy osób długotrwale bezrobotnych oraz wzrost liczby osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Przewiduje się również wzrost konkurencyjności poprzez podniesienie kwalifikacji kadr, wzrost liczby przedsiębiorstw. Oczekiwane efekty winny przyczynić się do wieloaspektowej poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, w tym: sytuacji osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, grup narażonych na wykluczenie społeczne, zwiększeniu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, zwiększeniu uczestnictwa bezrobotnych w szkoleniach podwyższających kwalifikacje zawodowe. Realizacja przyjętych założeń uzależniona będzie ściśle od sytuacji gospodarczej w kraju.

PUP w Kłodzku otrzymuje środki finansowe na działalność na dany rok i na podstawie przyznanych środków sporządza Roczny Plan Pracy jak również podział środków na poszczególne zadania zaplanowane do realizacji w danym roku, co akceptuje Powiatowa Rada Rynku Pracy.

Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia zastąpiła dotychczas obowiązującą ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Nowe przepisy przewidują szereg form pomocy kierowanych do bezrobotnych, poszukujących pracy

i osób niezarejestrowanych. W szczególności przewidują działania w kierunku rozwoju umiejętności i podnoszenia kwalifikacji, zatrudnienie subsydiowane, wsparcie zatrudnienia osób w szczególnej sytuacji, wspieranie przedsiębiorczości i tworzenia nowych stanowisk pracy. Powyższe elementy zostaną wzięte pod uwagę przy pracach nad nowym Powiatowym Programem Przeciwdziałania Bezrobociu, Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy.

3.3. OFERTA INWESTYCYJNA I PROMOCJA GMINY

Gmina Lewin Kłodzki jest obszarem o dużej powierzchni terenów chronionych. Z uwagi na sąsiedztwo miasta Kłodzko i gmin uzdrowiskowych, Gmina może stać się atrakcyjnym miejscem dla zamieszkania dla osób, które pracują właśnie w Kłodzku i innych pobliskich miastach oraz w Czechach.

W ostatnich latach zauważalny jest wzrost aktywności mieszkańców, sołectw oraz organizacji społecznych w organizacji wydarzeń mających na celu promowanie Gminy oraz jej atutów przyrodniczych, kulturowych i społecznych. Tendencja ta przyczynia się do rosnącego zainteresowania ofertą kulturalno-rekreacyjną i sportową Gminy – zarówno wśród turystów odwiedzających ten region, jak i mieszkańców pobliskich miejscowości.

W celu skutecznej promocji Gminy wykorzystywano różnorodne kanały informacyjne, takie jak prasa lokalna, portale społecznościowe oraz oficjalne strony internetowe.

Działania promocyjne nie tylko integrują lokalną społeczność, ale również przyczyniają się do budowania pozytywnego wizerunku Gminy na zewnątrz. Kontynuowanie i rozwijanie tego typu inicjatyw wpisuje się w długofalową strategię promocji obszaru jako atrakcyjnego miejsca do życia, wypoczynku i inwestycji. Coraz większe zaangażowanie mieszkańców i partnerów zewnętrznych świadczy o silnym poczuciu tożsamości lokalnej i chęci wspólnego kreowania przyszłości Gminy.

3.4. TURYSTYKA I REKREACJA⁶

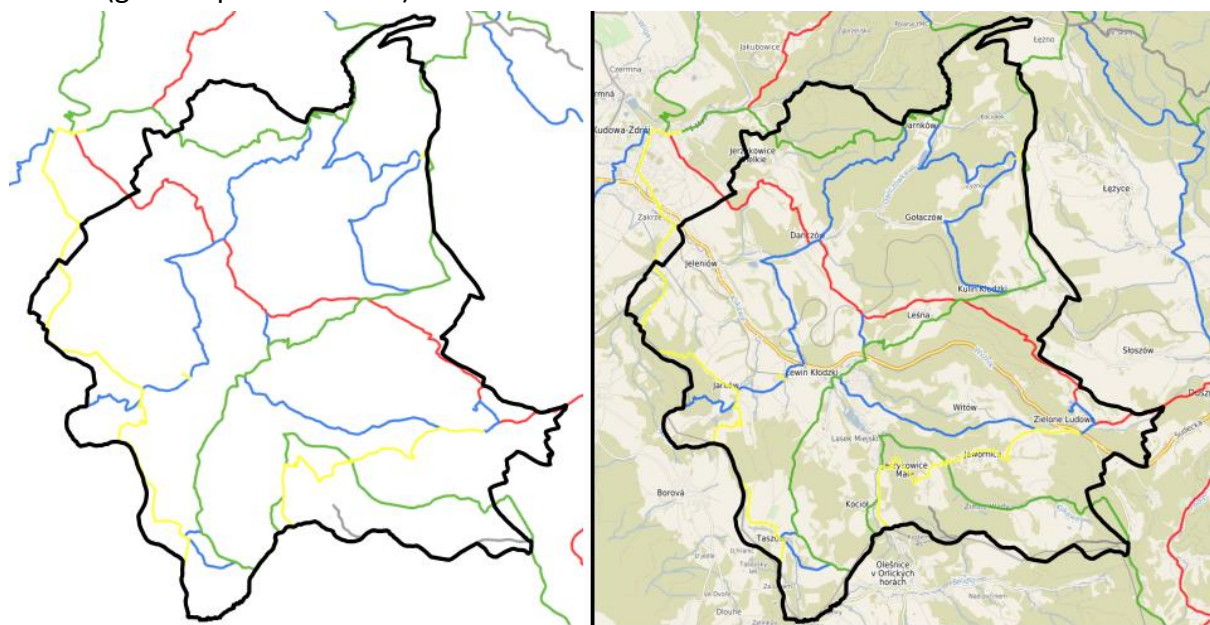
Gmina posiada walory turystyczne o charakterze przyrodniczym i kulturowym. Dodatkową atrakcją dla przyjezdnych stanowi ekologiczna żywność, w szczególności aronia i miody. Poza producentami żywności w Gminie działa grupa twórców ludowych - malarzy i rzeźbiarzy. W Gminie występuje kilka obiektów noclegowych, z których mogą korzystać przyjezdni, w tym gospodarstwa agroturystyczne, ośrodki wypoczynkowe oraz pensjonaty. Baza gastronomiczna nie jest dobrze rozwinięta, większość z obiektów noclegowych oferuje jednocześnie wyżywienie bądź możliwość samodzielnego przygotowania posiłków. W ramach promocji turystycznej Gmina przygotowała wydawnictwo dotyczące znajdujących się na jej terenie atrakcji.

---

⁶ Opracowano na podstawie <https://www.lewin-klodzki.pl/strona/dla-turysty/577-atrakcje-turystyczne-gminy-lewin-klodzki>

Podstawowym zasobem Lewina Kłodzkiego jest przyroda. Na terenie Gminy wyróżniono kilka szlaków turystycznych pieszych i jeden rowerowy:

- czerwony - (Główny Szlak Sudecki): Kudowa-Zdrój - Jerzykowice Wielkie - Dańczów - Przełęcz Lewińska,
- Przełęcz w Grodźcu - Bukowy Stawek - Ludowe - Duszniki-Zdrój - Kozia Hala - Podgórze PL/CZ – Zieleniec,
- niebieski - Przełęcz Lewińska - Lewin Kłodzki - Przełęcz Polskie Wrota - Zamek Homole - Bukowy Stawek,
- niebieski - Kulin Kłodzki - Gołaczów - Cisowa - Darnków - Krucza Kopa – Dańczów,
- zielony - Fort Karola - Lisia Przełęcz - Kulin Kłodzki - Przełęcz w Grodźcu - Lewin Kłodzki - Taszów – Kocioł Miejski Lasek - Jawornica - Kozia Hala - Orlica – Zieleniec,
- zielony - Kudowa-Zdrój - Krucza Kopa - Darnków - Droga Stu Zakrętów,
- żółty - Ludowe - Przełęcz Polskie Wrota - Jawornica - Jerzykowice Małe - Kocioł - Kocioł PL/CZ (granica państwa) - Olešnice v Orlických horách - Číhalka - Podgórze PL/CZ (granica państwa - GSS).

Ryc. 6. Schemat turystycznych szlaków pieszych na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://lewinklodzki.e-mapa.net/>

Przez teren Gminy Lewin Kłodzki przebiegają następujące trasy rowerowe ujęte w koncepcji sieci głównych tras rowerowych w województwie dolnośląskim - DOLNOŚLĄSKA CYKLOSTRADA, przyjęta Uchwałą Nr 4422/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 19 października 2021: Trasa Kłodzka – relacji Kudowa - Zdrój – Stronie Śląskie, o długości około 70 km, rangi regionalnej. Trasa ta przebiega przez gminy: Stronie Śląskie, Lądek-Zdrój, Kłodzko, m. Kłodzko, m. Polanica-Zdrój, Szczytna, m. Duszniki-Zdrój, Lewin Kłodzki, m. Kudowa-Zdrój. Dodatkowo w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego wskazany został postulat wyznaczenia trasy rowerowej o nazwie Via Montana, przebiegającej w części na obszarze Gminy Lewin Kłodzki m.in. Trasą Śródsudecką.

popadać w ruinę. Zbudowany był z czerwonego krzemienia ze spoiną wapienną. Mury zamku mają około 2 m grubości, a wieża 10 m wysokości i 3 m średnicy. Zamek stoi na szczycie foremnego kopianego pagórka (733 m). Błędnie nazwany „Zamkiem Lewińskim” w czasach swej świetności strzegł przełęczy „POLSKIE WROTA” i przebiegającego w pobliżu traktu handlowego. Trakt istniał już wcześniej, była to jedna z odnóg szlaku bursztynowego wiodącego z Akwileji nad Adriatykiem aż nad Bałtyk, a później, w okresie powstawania państwa Przemyślidów ważny szlak komunikacyjny z Pragi na Śląsk. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych w 1962 roku, na podstawie zachowanego fragmentu wieży zamkowej, szczątków ceramiki oraz odkrytej pod dwumetrową warstwą gruzu podziemnej komnaty o wymiarach 4 na 5 m przykrytej kolebkowym sklepieniem ustalono datę powstania budowli na połowę XIII wieku. Jest to miejsce ciekawe zarówno historycznie jak i przyrodniczo. Samo wzgórze Gomoła oraz przyległe łąki są obszarem objętym programem Natura 2000, który jest niezwykle cenny dla przyrodników. Kwitnie tutaj chociażby pełnik europejski, bardziej znany jako róża kłodzka - symbol powiatu kłodzkiego. Na terenie administrowany przez Nadleśnictwo Zdroje została wybudowana kładka, którą po zejściu z Głównego Szlaku Sudeckiego można dojść do samego wzgórza oraz ścieżka turystyczno – przyrodnicza.

4. **Droga Krzyżowa w Lasku Miejskim** - na północnym stoku wzniesienia sąsiadującego z kaplicą św. Jana Nepomucena w Lasku Miejskim znajdziemy KALWARIĘ. Jest to 15 kapliczek wykutych z piaskowca. Na 14 metalowych płytach przedstawione są męki Pana Jezusa, a w ostatniej umieszczono figurkę Jezusa Zmartwychwstałego. Na stoku za kaplicą można zwiedzić kompletną (to unikat) Drogę Krzyżową, powstałą w 1894 r. Ufundował ją pustelnik Benedikt Seidel, strażnik kaplicy mszalnej św. Jana Nepomucena stojącej obok. Stacje Drogi Krzyżowej opisane są w językach trzech narodów żyjących dawniej i obecnie na tych ziemiach: czeskim, niemieckim i polskim.
5. **Kaplica w Jerzykowicach Małych** - kaplica, jako budowla o nieotynkowanych ścianach murowanych z kamienia, wzniesiona została zapewne w II połowie XVIII wieku. Na taki czas powstania mogą wskazywać formy stylistyczne kamiennej rzeźby z przedstawieniem typu Pieta, znajdującej się w jej wnętrzu. Rzeźba wykonana jest z szarego piaskowca. Elementy wyposażenia kaplicy są cennymi przykładami sztuki sakralnej, prezentującej poziom i możliwości twórcze warsztatów śląskich II połowy XVIII i początku XIX wieku. Budynek kaplicy plasowany jest wśród najprostszych budowli o cechach zanikającego baroku.
6. **Kaplica św. Jana Nepomucena** - kaplica powstała w latach 1727-1730 z inicjatywy młynarza Dawida Walke z Jawornicy, który przeznaczył na jej budowę 300 guldenów. Jego to inicjały DW oraz data fundacji 1727 umieszczone zostały nad wejściem do kaplicy. Zbudowano ją na podarowanej przez dawne miasto Lewin parceli leśnej, na rozwidleniu dróg wiodących do Taszowa i Kotła oraz dalej do Czech. W miejscu tym kronikarz czeski Hajek umiejscowił spalenie czarownicy Brodki Duchacz w roku 1345.

Kaplica powstała jako wotywna, w podzięcie za uzdrowienie ciężko chorej 20 letniej córki fundatora.

7. **Kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Lewinie Kłodzkim** - pierwsze wzmianki o Kościele pochodzą z 1340 roku. Na przestrzeni lat kościół był wielokrotnie przebudowywany. W 1681 roku strop nad prezbiterium zastąpiono sklepieniem łukowym, w 1697 roku podwyższono wieżę kościoła. W roku 1714 odnowiono fasadę kościoła, a w 1729 roku wybudowano z inicjatywy lewińskich kupców płóciennych (głównie Georga Stanke) dwukondygnacyjną przybudówkę przy prezbiterium, zawierającą w przyziemiu zakrystię, a na piętrze oratorium przeznaczone dla władz miejskich, kolatorów i lewińskiego kupiectwa. Można tu znaleźć wątki gotyckie, renesansowe i barokowe. W bogatych wnętrzach zobaczymy renesansowy ołtarz z 1618 roku, renesansową ambonę z 1620 roku, boczny ołtarz pod wezwaniem dzieciątka Jezus (Freundschaft Christi) ufundowany przez radcę handlowego króla Prus Fryderyka Wielkiego – Ignatza Straucha z 1772 roku.
8. **Kościół św. Trójcy w Jeleniowie** - dawna kaplica a obecnie kościół, utrzymany jest w stylu wczesnego baroku końca XVII wieku. Kościół reprezentuje najprostszy typ przestrzenny budynku sakralnego, ma symetrycznie i osiowo ukształtowany rzut z dwiema symetrycznymi przybudówkami przy prezbiterium. Architektura kościoła, choć skromna, wykazuje starania jej miejscowego budowniczego nawiązujące do okazałych fasad ówczesnych świątyń miejskich. Niewykluczone, że pierwotnie nisze w fasadzie były puste, ale można przyjąć, iż mogły być wypełnione, podobnie jak dziś, wizerunkami świętych wyciętymi z desek (dla oszczędności) i malowidłami. Kościół po 1945 roku był w znacznym stopniu zniszczony. Odbudowano go w latach 1948-1950 i remontowano w latach 1978 oraz 2012.
9. **Ogród Japoński w Jarkowie** - ogród powstał w 1980 roku. Jego twórcami są Państwo Edward i Lucyna Majcher, laureaci licznych nagród. Projekt zagospodarowania terenu i wszystkie prace właściciele wykonali sami. Ogród nie jest duży, ale każdy fragment ziemi jest tu wykorzystany i próżno szukać zakątków zapomnianych czy zaniedbanych. Krajobraz ogrodu jest urozmaicony, wciąż zmienia się poprzez ciekawie uformowane drzewa, pagórki i skarpy, wyłożone płaskimi głazami ścieżki, tarasowe poletka mchów czy fantazyjnie wijące się strumyki. Jeśli dodamy do tego oczka wodne ożywione czerwienią przemykających ryb i nawodną roślinnością, to naszym oczom ukaże się zaczarowane miejsce, które dla poszukiwaczy estetycznych wrażeń będzie miejscem szczególnym. Jest to jeden z dwóch ogrodów japońskich w Polsce (po wrocławskim) udostępnionych turystom do zwiedzania. W 2000 roku ogród otrzymał nagrodę miesięcznika „Ogrody”. Zyskał również uznanie gości z Japonii, ambasador Japonii podarował twórcom ogrodu piękne drzewko bonsai.
10. **Ośrodek buddyjski Drophan Ling** - w Darnkowie, na granicy z Parkiem Narodowym, na łagodnym zboczach wzgórza, znajduje się otoczony lasami ośrodek Związku Buddyjskiego Khordong. W 1995 roku dwóch członków sanghi podarowało w prezencie urodzinowym J. Św. Czime Rigdzinowi Rinpocze kilka hektarów ziemi z siedliskiem

w Darnkowie. Rinpocze, który urodził się i wykształcił w Tybecie, po przyjeździe do Darnkowa powiedział, że ten kawałek ziemi jest bardzo podobny do miejsca w Tybecie, gdzie Nudan Dordże założył swój pierwszy klasztor. Rinpocze przekazał ziemię Związkowi Khordong w Polsce z życzeniem, aby powstał tu ośrodek medytacyjny i centrum odosobnień, gdzie rozwijałaby się buddyjska tradycja Dziangter i Khordong. Od 1998 roku odbywają się w Darnkowie kursy medytacyjne i ceremonie religijne, prowadzone przez nauczycieli buddyjskich. Corocznie podczas ceremonii ofiarowania lampek maślanych, zapalane jest 111.111 lampek w intencji pokoju na świecie. W 2007 roku główna sala medytacyjna gompy została ozdobiona przepięknymi, tradycyjnymi malowidłami buddyjskimi wykonanymi przez malarzy z Bhutanu. Gompa w Darnkowie jest, jak dotąd, jedynym tego rodzaju obiektem w Polsce i jednym z niewielu w Europie. Każdego roku do ośrodka Drophan Ling (co po tybetańsku znaczy „pożytek dla wszystkich”) przyjeżdża kilkaset osób by praktykować nauki Buddy.

11. **Wiadukt kolejowy** - jeden z największych i najładniej wkomponowany w otoczenie wiaduktów Dolnego Śląska został wybudowany przez włoskich inżynierów. Długi na 120 metrów i wysoki na 27 m pięknym łukiem wpisuje się w panoramę miejscowości i stanowi jeden z najczęściej fotografowanych obiektów. W roku 2005 mieszkańcy Gminy Lewin Kłodzki upamiętnili budowniczych mostu tablicą pamiątkową wmurowaną u jego podstawy. Znajduje się na niej napis: 1905 – 2005 Ku pamięci budowniczych wiaduktu w jego 100 rocznicę tablicę pamiątkową ufundowali mieszkańcy gminy Lewin Kłodzki. W grudniu 2013 roku po kilku latach przerwy wznowiono połączenia kolejowe z Kłodzka do Kudowy – Zdroju. Podróż do Lewina Kłodzkiego jest prawdziwą przyjemnością dla podróżnych, gdyż linia kolejowa biegnie malowniczą trasą, w tym około pół kilometra pod masywem Grodzca, w okolicy Kulina Kłodzkiego.

12. **Izba Pamięci Violetty Villas** – w Gminnym Ośrodku Kultury i Bibliotece w Lewinie Kłodzkim. Artystka słynęła z wyjątkowego wizerunku scenicznego: stworzyła tożsamość wizualną hollywoodzkiej gwiazdy lat 60. i pozostała jej wierna. Na scenie nosiła efektowne suknie balowe, nie sposób było też nie zauważyć długich, lejących się blond włosów, które stały się jej znakiem rozpoznawczym. W wywiadach podkreślała, jak intensywnie o nie dba. Wykonywała muzykę rozrywkową, kolędy, pieśni religijne, a także kompozycje klasyczne, arie operowe i operetki. Nagrywała również covery popularnych piosenek amerykańskich i francuskich. Do jej największych przebojów należą m.in. „Do ciebie, mamo”, „Nie ma miłości bez zazdrości”, „Przyjdzie na to czas”, „Szczęście” i „Oczy czornyje”. Jej głos obejmujący aż cztery oktawy to sopran koloraturowy. Prócz śpiewu, uczyła się także gry na fortepianie, puzonie i skrzypcach. Śpiewanie i występy na scenie ułatwiły jej angaż w przemyśle filmowym. W USA towarzyszyła na ekranie Glennowi Fordowi, Lee Marwinowi i Bobowi Hope’owi. Występowała w recitalach telewizyjnych, w Teatrze Syrena w Warszawie oraz na wielu scenach w kraju i za granicą – m.in. w polskich organizacjach kulturalnych w Australii i USA. Villas bywała też obsadzana w epizodycznych rolach w programach

telewizyjnych w Polsce, takich jak Klub profesora Tutki, Andrzeja Kondratiuka czy Dzieciół, Jerzego Gruzy.⁷

Góry Stołowe⁸

Powiązania przyrodnicze stanowią zielone zaplecze obszaru oraz decydują o potencjale turystyki i rekreacji. Znaczna część opisywanego obszaru znajduje się w granicach objętych prawną ochroną przyrody.

Duża atrakcyjność krajobrazu i związany z wykorzystaniem wód mineralnych rozwój uzdrowisk sprawiły, że turystyka ma w rejonie Gór Stołowych stare tradycje. Już w XVII w. przybywający do Dusznik i Kudowy interesowali się ich otoczeniem. Dla odwiedzających Duszniki celem wędrówek były ruiny Zamku Homole, zaś z Kudowy wędrowano do "dzikich i pełnych niebezpieczeństw" Błędných Skał. Szczeliniec Wielki był w tym czasie nieznanym i uważany za niemożliwy do zdobycia.

Obecnie Góry Stołowe posiadają najbardziej rozbudowaną sieć pieszych szlaków turystycznych spośród wszystkich pasm górskich w Sudetach. Na obszarze ok. 63 km² Parku Narodowego ich łączna długość wynosi ok. 120 km. Wśród nich, odcinek głównego szlaku sudeckiego im. Mieczysława Orłowicza, znakowany kolorem czerwonym, łączy największe atrakcje regionu: założenia kalwaryjne Wambierzyc, Skalne Grzyby, Szczeliniec, Błędne Skały i Kudowę Zdrój. W latach 70-tych wybudowano asfaltową drogę dojazdową do Błędných Skał. Umożliwia ona wjazd autokarem lub samochodom osobowym na wierzchołkę Skalniaka na wysokość 850 m. n.p.m.

W początku lat 90-tych po reformie administracyjnej kraju do intensyfikacji rozwoju turystyki w regionie Gór Stołowych przyczyniła się działalność konsorcjum 6-ciu lokalnych gmin nazwane "Turystyczna szóstka". Z inicjatywy tej organizacji w roku 1997 powstały tworzone we współpracy z Parkiem Narodowym oraz czeskim parkiem krajobrazowym (CHKO Broumovsko) dwie międzynarodowe trasy rowerowe. Jedna długości 159 km dookoła całego pasma Gór Stołowych, druga licząca nieco ponad 50 km nazwana "Ściany" - wewnątrz gór, przebiega u podnóża skalnych bastionów, najwyższych wyniesień po polskiej i czeskiej stronie.

W drugiej połowie lat 90-tych tereny chronione polskich i czeskich Gór Stołowych połączyły turystyczne przejścia graniczne w Ostrej Górze, Kudowie Czerwnej i Radkowie. Park Narodowy Gór Stołowych we współpracy z CHKO Broumovsko, po drugiej stronie granicy, opracował i wydał wspólną mapę turystyczną obu chronionych obiektów. W roku 1996 utworzono Euroregion Glaciensis pomiędzy stowarzyszeniami gmin polskich i czeskich, bazujący na identyczności środowiska geograficznego i bogatej łączności historycznej tego obszaru. W ostatnich latach na terenie Gór Stołowych powstały nowe szlaki rowerowe: trasa "Szczeliniec" tworząca pętlę na terenie Parku Narodowego oraz dwa transgraniczne szlaki: trasa im. T.G. Masaryka oraz szlak Rtyne-Karłów.

Od 2004 roku na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych udostępniane są w okresie zimowym narciarskie trasy biegowe.

---

⁷ <https://goklewinklodzki.pl/izba-pamieci-violetty-v/>

⁸ Opracowano na podstawie <https://pngs.gov.pl/historia-turystyki>

W 2020 roku wyznaczona została na terenie parku nowa ścieżka edukacyjna nazwana Ścieżką Skalnych Grzybów, zaś w 2023 oddano do użytku szlak pieszo-rowerowy na Kręgielnym Trakcie.

3.5. FINANSE GMINY LEWIN KŁODZKI – DOCHODY I WYDATKI

Najważniejszym źródłem **dochodów** Gminy Lewin Kłodzki w 2024 roku były środki otrzymane z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych na realizację zadań inwestycyjnych. Wpływy w kwocie 6 150 972,50 zł stanowiły 21,18 % wszystkich dochodów Gminy. Pięć najistotniejszych pozycji po stronie dochodowej budżetu Gminy składa się łącznie na 65,11% wszystkich wpływów. Najważniejszym źródłem dochodów własnych Gminy Lewin Kłodzki w 2024 roku były wpływy z podatku od nieruchomości, które wyniosły 1 904 564,19 zł i generowały 6,56 % wpływów do budżetu.

Istotnymi źródłami dochodów własnych Gminy były również wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych, wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw oraz dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych, wykonane odpowiednio w wysokości 1 200 255,00 zł, 812 991,06 zł i 773 820,00 zł.

W strukturze dochodów budżetowych Gminy Lewin Kłodzki w 2024 roku znalazły się dotacje inwestycyjne. Wartość wykonanych dotacji w 2024 roku wyniosła 12 031 393,65 zł, z czego 3 201 582,50 zł było środkami pochodzącymi z budżetu środków europejskich.

Dane wieloletnie, w oparciu o statystykę GUS sporządzoną w odniesieniu do klasyfikacji budżetowej przedstawiono poniżej.

W 2024 roku Gmina Lewin Kłodzki najwięcej środków przeznaczyła na realizację zadań z zakresu transportu i łączności. Wykonano je na poziomie 9 503 190,60 zł, co stanowiło 31,97% **wydatków** Gminy. Znaczący udział w strukturze odegrały wydatki zrealizowane w ramach administracji publicznej. Na realizację zadań z tego zakresu wydatkowano łącznie 4 110 948,76 zł, co stanowiło 13,83% wydatków Gminy. Wydatki z zakresu oświaty i wychowania zrealizowano na poziomie 3 711 204,77 zł, co stanowiło 12,49% wydatków Gminy. Wydatki z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wykonano w wysokości 2 819 671,78 zł, co stanowiło 9,49% wydatków Gminy, natomiast w ramach rolnictwa i łowiectwa wydatkowano 2 577 102,44 zł, co stanowiło 8,67% wydatków Gminy.

Należy zauważyć, że Gmina Lewin Kłodzki zrealizowała wydatki bieżące na oświatę w wysokości 3 638 602,78 zł. Natomiast subwencję oświatową otrzymała na poziomie 2 684 600,00 zł. Oznacza to, że pokrycie wydatków oświatowych subwencją oświatową stanowiło 73,78%. Warto zwrócić uwagę, że Gmina Lewin Kłodzki zrealizowała inwestycje na kwotę 15 571 062,39 zł. Zestawiając to z otrzymanymi dotacjami w wysokości 12 031 393,65 zł, należy wskazać, że pokrycie inwestycji dotacjami wyniosło 77,27%.

Kwota **długu** w 2024 roku wzrosła z poziomu 463 516,00 zł do poziomu 2 528 331,29 zł.

Klasyfikacja budżetowa to system usystematyzowanego podziału dochodów i wydatków budżetowych, stosowany w Polsce. Służy do ewidencji, planowania i analizy finansów publicznych. Główny Urząd Statystyczny (GUS) jest odpowiedzialny za jej prowadzenie i aktualizację.

Klasyfikacja budżetowa dzieli wydatki i dochody na działy, rozdziały i paragrafy.

Działy to ogólne kategorie działalności, np. oświata, kultura, ochrona zdrowia. Rozdziały stanowią bardziej szczegółowy podział, np. w dziale „Oświata” mogą być rozdziały dotyczące szkolnictwa podstawowego, średniego, wyższego. Paragrafy to najniższy poziom klasyfikacji, określający konkretne rodzaje dochodów i wydatków, np. wynagrodzenia, zakupy materiałów i energii, dotacje.

Klasyfikacja budżetowa jest istotna dla:

- sprawozdawczości budżetowej: umożliwia jednolite ujmowanie operacji finansowych w budżetach państwa, samorządów i innych jednostek sektora finansów publicznych,
- analiz finansowych - pozwala na porównywanie danych z różnych okresów i jednostek, identyfikowanie trendów i problemów w finansach publicznych,
- planowania budżetowego - pomaga w ustalaniu priorytetów wydatkowych i planowaniu dochodów,
- kontroli finansowej - umożliwia sprawdzanie prawidłowości wydatkowania środków publicznych.

Klasyfikacja budżetowa jest regularnie aktualizowana przez GUS, aby odzwierciedlać zmieniające się potrzeby i uwarunkowania w finansach publicznych.

W kolejnych dwóch tabelach przedstawiono **dochody i wydatki budżetu Gminy Lewin Kłodzki** za ostatnie dostępne w GUS pięciolecie. Uwzględniono wszystkie działy budżetowe wykazane w sprawozdawczości, co składa się na sumę dochodów i wydatków.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego **wysokość dochodów budżetu Gminy Lewin Kłodzki w przeliczeniu na jednego mieszkańca** była następująca:

- 7 477,26 zł w 2020 r.,
- 9 050,37 zł w 2021 r.,
- 9 367,23 zł w 2022 r.,
- 17 489,94 zł w 2023 r.,
- 14 801,09 zł w 2024 r.

W zakresie **dochodów** Gminy Lewin Kłodzki zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma dochodów wyniosła 14 804 978,16 zł, natomiast w roku 2024 było to już 29 039 734,47 zł.

Najwyższy udział procentowy w badanym pięcioleciu miały dochody w następujących działach budżetowych:

- Dział 600 - Transport i łączność,
- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem,
- Dział 758 - Różne rozliczenia,

– Dział 855 – Rodzina.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w tabeli. Podano również średni udział dochodów w dziale budżetowym w ogóle dochodów w analizowanych latach.

Tabela 11. Dochody budżetowe Gminy Lewin Kłodzki wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Kwota dochodów w danym roku (zł)					Średni udział w ogóle dochodów
	2020	2021	2022	2023	2024	
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	70 756,83	85 624,98	186 451,09	354 801,90	122 588,52	0,72
Dział 020 - Leśnictwo	124 137,85	75 982,97	54 782,89	294 326,94	858,01	0,48
Dział 050 - Rybołówstwo i rybactwo	0,00	0,00	0,00	2 520,00	10 200,00	0,01
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	139 958,57	132 791,04	180 220,99	311 263,31	174 649,05	0,82
Dział 600 - Transport i łączność	323 480,00	87 104,00	340 020,00	20 446 115,96	10 173 960,60	27,42
Dział 630 - Turystyka	26 361,64	897 649,01	0,00	0,00	0,00	0,81
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	622 454,40	563 961,40	2 581 703,47	1 072 853,76	531 295,66	4,70
Dział 710 - Działalność usługowa	0,00	21 600,00	2 400,00	0,00	0,00	0,02
Dział 750 - Administracja publiczna	171 374,10	205 944,01	418 412,25	297 267,80	303 425,36	1,22
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	20 406,00	443,00	6 572,00	19 256,00	54 637,00	0,09
Dział 752 - Obrona narodowa	483,20	200,00	200,00	200,00	0,00	>0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 292,21	0,00	0,00	0,00	1 797 252,52	1,57
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	3 026 212,97	2 802 661,20	5 542 143,25	2 874 606,79	3 497 382,65	15,51
Dział 758 - Różne rozliczenia	2 957 325,86	8 717 053,56	3 607 534,46	5 745 401,54	7 014 108,60	24,51
Dział 801 - Oświata i wychowanie	185 679,91	166 924,89	206 364,42	104 693,00	180 306,01	0,74
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,00	14 655,23	0,00	0,00	0,00	0,01
Dział 852 - Pomoc społeczna	401 397,15	436 806,99	974 418,67	524 130,29	649 359,11	2,61
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	1 456 589,29	33 573,55	5 841,36	1,31
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	17 360,00	13 987,20	9 712,80	7 936,00	4 116,80	0,05
Dział 855 - Rodzina	2 632 001,93	2 404 742,76	1 510 790,60	736 638,12	917 218,19	7,17
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	891 643,29	1 180 971,67	1 199 846,86	1 415 888,47	1 613 609,04	5,51

Dział budżetowy	Kwota dochodów w danym roku (zł)					Średni udział w ogóle dochodów
	2020	2021	2022	2023	2024	
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3 190 652,25	92 530,40	81 608,84	71 786,82	1 988 925,99	4,74
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,00	0,00	0,00	2 000,00	0,00	>0,00
SUMA	14 804 978,16	17 901 634,31	18 359 771,88	34 315 260,25	29 039 734,47	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL

W zakresie **wydatków** Gminy Lewin Kłodzki również zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma wydatków wyniosła 14 864 473,60 zł, natomiast w roku 2024 było to już 29 721 721,88 zł.

Najwyższy udział procentowy w badanym pięcioleciu miały wydatki w następujących działach budżetowych:

- Dział 600 - Transport i łączność,
- Dział 750 - Administracja publiczna,
- Dział 801 - Oświata i wychowanie,
- Dział 855 – Rodzina,
- Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska,
- Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w tabeli. Podano również średni udział wydatków w danym dziale budżetowym w ogóle wydatków w analizowanych latach.

Tabela 12. Wydatki budżetowe Gminy Lewin Kłodzki wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Kwota wydatków w danym roku (zł)					Średni udział w ogóle wydatków
	2020	2021	2022	2023	2024	
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	70 634,66	436 097,04	300 065,07	78 377,50	2 577 102,44	3,04
Dział 020 - Leśnictwo	11 195,14	54 399,34	54 800,00	113 900,03	10 631,90	0,21
Dział 050 - Rybołówstwo i rybactwo	0,00	0,00	0,00	713,40	4 727,49	>0,00
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	39 875,66	166 394,55	530 105,89	303 026,65	83 833,66	0,99
Dział 600 - Transport i łączność	467 744,82	2 121 745,41	2 459 962,48	24 328 407,12	9 503 190,60	34,11
Dział 630 - Turystyka	706 262,07	395 588,64	60 000,00	66 000,00	8 000,00	1,08
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	200 568,53	142 957,51	2 756 867,12	141 916,47	130 870,88	2,96
Dział 710 - Działalność usługowa	11 119,00	30 643,83	15 514,17	71 200,97	186 741,04	0,28
Dział 750 - Administracja publiczna	2 003 369,58	2 412 177,57	2 794 841,34	3 011 572,34	4 110 948,76	12,57
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów	20 406,00	443,00	6 572,00	19 256,00	54 637,00	0,09

Dział budżetowy	Kwota wydatków w danym roku (zł)					Średni udział w ogóle wydatków
	2020	2021	2022	2023	2024	
władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa						
Dział 752 - Obrona narodowa	483,20	200,00	200,00	200,00	0,00	>0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	43 164,77	48 358,55	166 206,19	47 664,00	1 853 411,05	1,89
Dział 757 – Obsługa długu publicznego	51 322,80	36 000,00	60 589,09	47 057,30	24 111,68	0,19
Dział 801 - Oświata i wychowanie	2 411 374,80	2 448 001,73	2 837 372,96	2 938 540,16	3 711 204,77	12,59
Dział 851 - Ochrona zdrowia	18 016,44	35 174,50	23 783,28	36 136,68	32 915,58	0,13
Dział 852 - Pomoc społeczna	802 216,13	924 847,18	1 571 193,06	1 227 043,16	1 501 081,71	5,29
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	1 386 963,50	33 573,55	5 841,36	1,25
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	22 500,00	18 884,00	14 515,00	13 310,00	11 312,00	0,07
Dział 855 - Rodzina	2 733 760,41	2 487 972,47	1 644 097,19	803 858,58	989 961,75	7,60
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 091 010,91	2 199 723,42	1 587 560,29	1 647 107,48	2 092 444,71	7,56
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	4 148 446,86	351 078,15	460 579,81	1 245 620,96	2 819 671,78	7,92
Dział 926 - Kultura fizyczna	11 001,82	86 984,96	80 120,22	15 400,00	9 081,72	0,18
SUMA	14 864 473,60	14 397 671,85	18 811 908,66	36 189 882,35	29 721 721,88	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego dzielą się na wydatki **bieżące** i wydatki **majątkowe**. Przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi. Wśród wydatków bieżących wyodrębnia się w szczególności: wydatki jednostek budżetowych na wynagrodzenia i składki od nich naliczane oraz związane z realizacją ich statutowych działań, dotacje na zadania bieżące, świadczenia na rzecz osób fizycznych, wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez jednostkę samorządu terytorialnego, przypadające do spłaty w danym roku budżetowym, obsługę długu jednostki samorządu terytorialnego, wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt.2 i 3 ustawy o finansach publicznych (w części związanej z realizacją zadań jednostki samorządu terytorialnego). Do wydatków majątkowych zalicza się wydatki na: inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt. 2 i 3, w części związanej z realizacją zadań jednostki samorządu terytorialnego, zakup i objęcie akcji i udziałów, wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego.

Udział wydatków inwestycyjnych Gminy Lewin Kłodzki w ogólnej sumie wydatków wyniósł:

- 35,3 % w 2020 r.,
- 28,1 % w 2021 r.,
- 35,7 % w 2022 r.,
- 69,1 % w 2023 r.,
- 52,4 % w 2024 r.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w tabeli. Podano również średni udział wydatków danego rodzaju w ogóle wydatków w analizowanych latach. Odniesiono się do wielolecia 2020-2024.

Tabela 13. Wydatki budżetowe Gminy Lewin Kłodzki w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim

Rodzaj wydatków	Kwota wydatków w danym roku (zł)					Średni udział w ogóle wydatków
	2020	2021	2022	2023	2024	
wydatki majątkowe ogółem	5 242 772,37	4 051 159,96	6 707 006,18	24 993 362,29	15 571 062,39	49,62
wydatki majątkowe inwestycyjne	5 242 772,37	4 051 159,96	6 707 006,18	24 993 362,29	15 571 062,39	49,62
wydatki bieżące ogółem	9 621 701,23	10 346 511,89	12 104 902,48	11 196 520,06	14 150 659,49	50,38
wydatki bieżące na wynagrodzenia	3 343 449,30	3 668 416,30	3 942 623,61	4 533 965,56	5 305 523,36	18,24
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	539 664,45	680 058,88	739 936,74	827 482,07	991 777,21	3,32
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	2 022 821,57	2 385 178,24	2 822 436,65	3 421 703,30	4 860 900,31	13,61
dotacje ogółem	12 000,00	161 004,89	340 995,86	443 622,63	672 132,48	1,43
świadczenia na rzecz osób fizycznych	3 206 304,71	2 990 127,66	3 770 683,14	1 483 235,61	1 757 840,40	11,59
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	6 345 918,97	7 159 379,34	7 932 634,39	9 222 604,52	11 696 574,93	37,16
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	51 322,80	36 000,00	60 589,09	47 057,30	24 111,68	0,19
wydatki ogółem	14 864 473,60	14 397 671,85	18 811 908,66	36 189 882,35	29 721 721,88	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Jedną z form finansowania inicjatyw oddolnych mieszkańców jest Fundusz Sołecki wyodrębniony w budżecie, który jest zagwarantowany dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków ich życia. To zebranie wiejskie – czyli mieszkańcy danego sołectwa podejmują decyzje na co mają zostać wykorzystane ww. środki finansowe.

Ustawą o funduszu sołeckim wprowadzono zestandaryzowany system wsparcia inicjatyw lokalnych, który umożliwi realizację ważnych społecznie przedsięwzięć na terenie sołectwa. Wysokość funduszu sołeckiego dla danego sołectwa uzależniona jest od liczby jego mieszkańców. W Gminie Lewin Kłodzki nieprzerwanie od 2015 r. w budżecie Gminy wyodrębniane są środki w ramach funduszu sołeckiego – wprowadzony uchwałą nr V/29/2015 Rady Gminy Lewin Kłodzki z 4 marca 2015r. w sprawie wyrażenia zgody na wyodrębnienie funduszu sołeckiego.

3.6. ZASOBY MIESZKANIOWE

W Gminie Lewin Kłodzki obowiązuje Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lewin Kłodzki na lata 2023 – 2027, przyjęty Uchwałą nr XLVII/299/2022 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 28.12.2022r. w sprawie: uchwalenia „**Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lewin Kłodzki na lata 2023 – 2027**”. Wprowadzono zmiany Uchwałą nr XLIX/310/2023 z dnia 31.01.2023r.) oraz obowiązują zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasoby Gminy Lewin Kłodzki, przyjęte Uchwałą nr XLVII/300/2022 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 28.12.2022r. (wprowadzono zmiany Uchwałą nr XLIX/311/2023 z dnia 31.01.2023r.).

Gminny zasób mieszkaniowy tworzą lokale mieszkalne usytuowane w budynkach stanowiących w całości własność Gminy oraz lokale położone w budynkach będących współwłasnością Gminy i osób fizycznych – w budynkach wspólnot mieszkaniowych.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. mieszkaniowy zasób Gminy to 33 lokale o łącznej powierzchni użytkowej 1086,25 m², w tym:

- 17 lokali w budynkach stanowiących 100% własność Gminy o powierzchni użytkowej 595,80 m²,
- 16 lokali w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem Gminy o powierzchni użytkowej 490,45 m².

Obowiązuje Uchwała Nr XXXI/194/2021 Rady Gminy Lewin Kłodzki w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Lewin Kłodzki.

Systematycznie podejmowane są działania w celu sprzedaży nieruchomości gminnych (m.in. wycena nieruchomości, ich podziały, wyznaczenie granic działek). Gmina wnosi też wkład finansowy do funduszu remontowego wspólnot mieszkaniowych. Przeprowadzono zadania remontowe, pozwalające zwiększyć sprawność zasobu komunalnego oraz zmniejszyć koszty związane z eksploatacją budynków i lokali mieszkalnych. Część prac remontowo-inwestycyjnych zleconych jest firmom zewnętrznym. Niektóre awarie i zgłoszenia usunięte zostały w ramach posiadanych kompetencji przez pracowników gospodarczych, zatrudnionych w Urzędzie Gminy, tj.: w administrowanych przez Urząd Gminy lokalach mieszkalnych i socjalnych. W przypadku wystąpienia konieczności usunięcia awarii w częściach wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych przyjęte zgłoszenia przez najemców przekazywane są do zarządców. W przypadkach awarii wymagających usunięcia przez osoby uprawnione (gaz, kominy) prace zlecane są na zewnątrz.

Zgodnie z danymi GUS, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie Gminy Lewin Kłodzki wynosi 77,3 m². Przy ogólnej liczbie 855 mieszkań daje to łączną powierzchnię użytkową 66 102 m².

Statystyki wieloletnie przedstawiono w tabeli.

Tabela 14. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	63 830	64 103	64 773	65 451	66 102	+2 272
liczba mieszkań	833	835	844	851	855	+22
liczba izb	3 081	3 094	3 125	3 158	3 186	+105
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	76,6	76,8	76,7	76,9	77,3	+0,7
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	32,4	32,7	33,0	33,4	34,0	+1,6
mieszkania na 1000 mieszkańców	422,6	425,6	430,6	434,8	439,1	+16,5
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	3,70	3,71	3,70	3,71	3,73	+0,03
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2,37	2,35	2,32	2,30	2,28	-0,09
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,64	0,63	0,63	0,62	0,61	-0,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

3.7. MIENIE KOMUNALNE

Wykaz budynków i obiektów gminnych przedstawiono w tabeli. Wskazano też czy planowana jest ich modernizacja, rozbudowa, termomodernizacja, wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie lub poprawa dostępności itp.

Tabela 15. Wykaz budynków i obiektów gminnych ze wskazaniem czy planowana jest ich modernizacja / rozbudowa / termomodernizacja / wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie / poprawa dostępności itp.

Nazwa budynku / obiektu wraz z podaniem lokalizacji (miejscowość)	Plany inwestycyjne nie / tak (przewidywane lata realizacji)	Inne dane, np. stan budynku, planowany rok realizacji inwestycji, zakładany zakres i kwota inwestycji, kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego itp.
Urząd Gminy Lewin Kłodzki ul. Nad Potokiem 4 57-343 Lewin Kłodzki (w tym budynku mieści się siedziba OSP Lewin Kłodzki oraz siedziba Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lewinie Kłodzkim)	nie – budynek obecnie jest przebudowywany i poddany termomodernizacji	zakończenie inwestycji – grudzień 2025

Nazwa budynku / obiektu wraz z podaniem lokalizacji (miejscowość)	Plany inwestycyjne / tak (przewidywane lata realizacji)	Inne dane, np. stan budynku, planowany rok realizacji inwestycji, zakładany zakres i kwota inwestycji, kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego itp.
Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka w Lewinie Kłodzkim ul. Chopina 2 57-343 Lewin Kłodzki	tak – w niewielkim zakresie, ponieważ budynek był poddany kompleksowej przebudowie i termomodernizacji w 2020 roku	po przebudowie, zaplanowana modernizacja
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lewinie Kłodzkim ul. Kościelna 1 57-343 Lewin Kłodzki	tak – w odniesieniu do wnętrza budynku w zakresie toalet, korytarzy schodów itp. oraz w zakresie zagospodarowania terenu wokół szkoły w pozostałym zakresie budynek poddany był przebudowie i termomodernizacji w 2018 roku	zgodnie z załącznikiem
Plac zabaw przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lewinie Kłodzkim + siłownia zewnętrzna	tak – nawierzchnia, urządzenia	400 000,00 zł
Plac zabaw w Jeleniowie + siłownia zewnętrzna	tak - nawierzchnia	200 000,00 zł
Plac zabaw w Dańczowie + siłownia zewnętrzna	tak - nawierzchnia	200 000,00 zł
Miasteczko rowerowe przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lewinie Kłodzkim	nie	
Pumptrack w Lewinie Kłodzkim	nie	

Źródło: dane przygotowane przez Gminę Lewin Kłodzki

IV. SFERA PRZESTRZENNA

4.1. POŁOŻENIE GMINY

Administracyjnie gmina wiejska Lewin Kłodzki położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego, w zachodniej części powiatu kłodzkiego, na pograniczu polsko-czeskim, w makroregionie Sudetów Środkowych. Jest to gmina położona peryferyjnie względem miasta wojewódzkiego – Wrocławia.

Gmina Lewin Kłodzki graniczy:

- od zachodu i północy z gminą Kudowa Zdrój położoną w powiecie kłodzkim,
- od wschodu z gminami Szczytna i Duszniki – Zdrój położonymi w powiecie kłodzkim,
- od południa z Republiką Czeską.

Osią komunikacyjną tego obszaru jest droga krajowa nr 8, która prowadzi m.in. do Kłodzka i granicy polsko-czeskiej.

Przybliżona odległość drogowa miejscowości Lewin Kłodzki od największego ośrodka miejskiego województwa tj. do Wrocławia wynosi około 120 km.

Miejscowość Lewin Kłodzki jest siedzibą władz samorządowych, pełni funkcje ośrodka usług z zakresu administracji, oświaty, kultury, handlu.

Gmina złożona jest z 17 miejscowości: Dańców, Darnków, Gołaczów, Jarków, Jawornica, Jeleniów, Jerzykowice Małe, Jerzykowice Wielkie, Kocioł, Krzyżanów, Kulin Kłodzki, Leśna, Lewin Kłodzki, Taszów, Witów, Zielone Ludowe, Zimne Wody. Tworzą one sołectwa: Gołaczów, Jerzykowice Wielkie, Dańców, Jarków, Jeleniów.

Podstawową formą użytkowania terenu Gminy Lewin Kłodzki jest użytkowanie rolnicze i leśne. W ogólnej powierzchni Gminy Lewin Kłodzki największy udział tj. 47,4 % ogółu gruntów stanowią grunty leśne oraz zadrzewione. Zbliżony udział mają grunty rolne zajmujące 46,7 % ogólnej powierzchni. Grunty zabudowane i zurbanizowane to 5,1 % powierzchni Gminy Lewin Kłodzki. Pozostałe grunty stanowią łącznie 0,8 % ogólnej powierzchni.

Tabela 16. Użytkowanie terenu Gminy Lewin Kłodzki

Sposób użytkowania gruntów	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni (%)
użytki rolne – grunty orne	709	13,6
użytki rolne – łąki trwałe	223	4,3
użytki rolne – pastwiska trwałe	1410	27,0
użytki rolne – sady	3	0,1
użytki rolne – grunty rolne zabudowane	45	0,9
użytki rolne – grunty pod stawami	2	>0,0
użytki rolne – grunty pod rowami	9	0,2
użytki rolne – grunty zadrzewione	29	0,6
nieużytki	5	0,1
razem grunty rolne	2435	46,7
lasy	2467	47,3
grunty zadrzewione i zakrzewione	3	0,1
razem grunty leśne oraz zadrzewione	2470	47,4
tereny mieszkaniowe	38	0,7
tereny przemysłowe	10	0,2
inne tereny zabudowane	8	0,2
tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	11	0,2
grunty przeznaczone pod budowę	14	0,3
drogi	143	2,7
tereny kolejowe	42	0,8
razem grunty zabudowane i zurbanizowane	266	5,1
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	21	0,4
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	5	0,1

Sposób użytkowania gruntów	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni (%)
razem grunty pod wodami	26	0,5
tereny różne	17	0,3
ŁĄCZNIE	5214	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starosta Powiatowego w Kłodzku, stan na 01.01.2025 r.

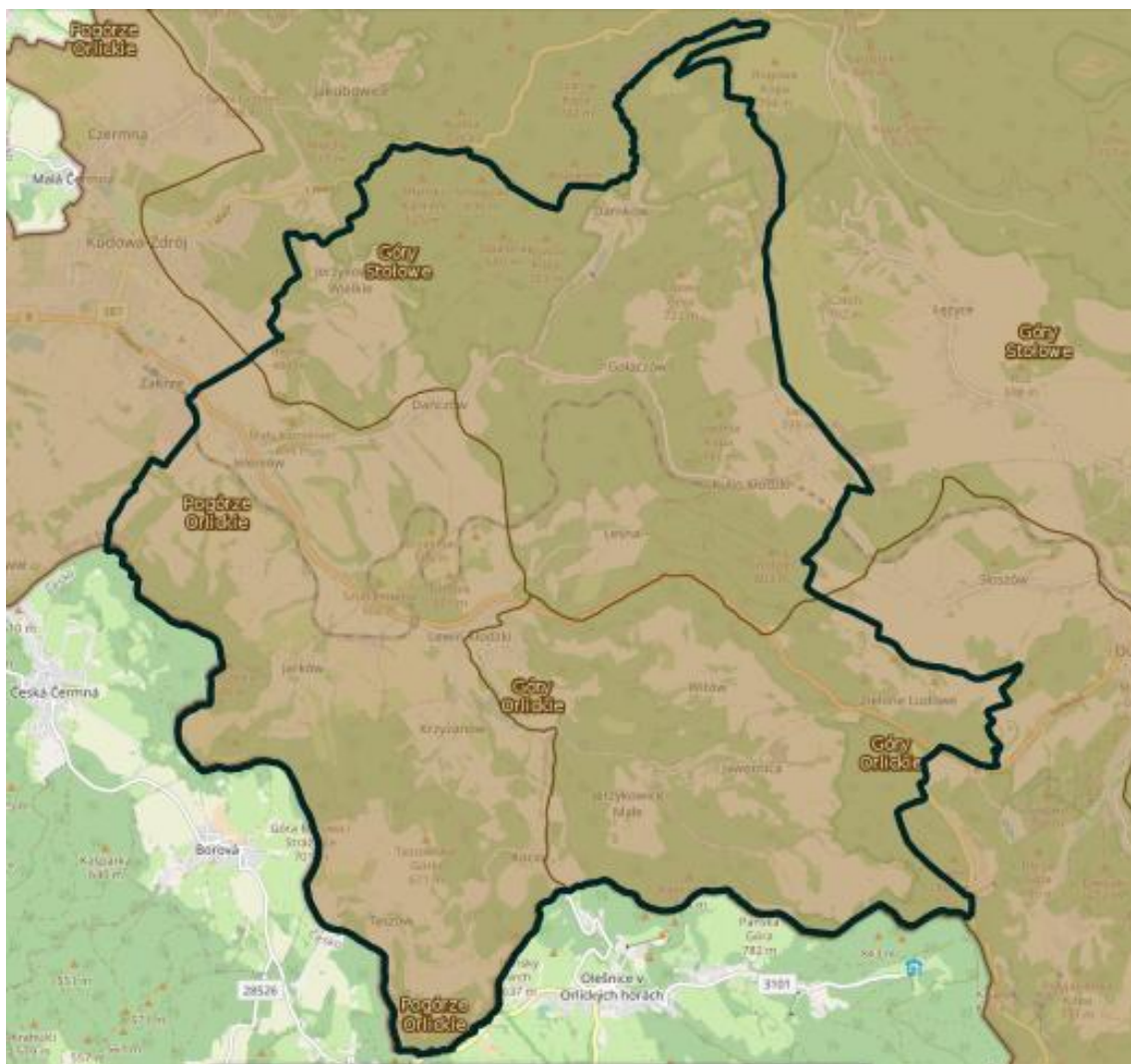
Możliwości rozwoju rolnictwa są jednak utrudnione ze względu na niską klasę bonitacyjną gleb, erozję oraz trudne warunki klimatyczne. Największe obszary gruntów ornych występują w Jeleniowie, Jarkowie i Krzyżanowie, które leżą w zachodniej części Gminy i są położone najniżej. W najwyższej położonej części Gminy (obejmującej miejscowości Zimne Wody, Gołaczów i Kulin) dominują użytki zielone. Największy udział gleb wśród gruntów ornych mają gleby klasy V (40,1%) i VI (38,4%). Gleby klasy III (najlepsze w Gminie) występują tylko w Jeleniowie. W strukturze zasiewów w obrębie gminy zdecydowanie przeważają zboża, przede wszystkim pszenica i żyto. W produkcji zwierzęcej dominuje bydło oraz konie.

W 2016 r. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska zlecił prace pod nazwą „Weryfikacja przebiegu granic regionów fizyczno-geograficznych w formacie SHP (shapefile)”, realizowane przez Instytut Ochrony Środowiska, Państwowy Instytut Badawczy, na podstawie ostatniego podziału fizyczno-geograficznego opracowanego przez prof. Jerzego Kondrackiego (1998, 2000). Celem przedmiotowych prac było doprecyzowanie i uszczegółowienie granic regionów fizyczno-geograficznych, od megaregionów do mezoregionów, przy uwzględnieniu zmienności środowiska abiotycznego geologiczno-litologicznego, geomorfologicznego i hipsometrycznego.

Rezultaty powyższych prac znajdują się w Geoserwisie prowadzonym przez GDOŚ. Na podstawie analizy mapy należy stwierdzić, że Gmina Lewin Kłodzki położona jest w obrębie **3 mezoregionów fizycznogeograficznych**, którymi są:

- Pogórze Orlickie (332.51) - większość mezoregionu leży na terenie Czech, a do Polski należy tylko mały fragment tego mezoregionu między miejscowościami Duszniki-Zdrój, Kulin Kłodzki i Kudowa-Zdrój, w tym miroregion Wzgórza Lewińskie,
- Góry Stołowe (332.48) - wypiętrzone przed 30 milionami lat są jednymi z nielicznych w Europie gór płytowych. Płyty z górnokredowych piaskowców ciosowych ułożone są poziomo – stąd nazwa gór,
- Góry Stołowe (332.52) - do Polski należy jedynie niewielki skrawek głównego grzbietu (tzw. Czeski Grzebień), większość pasma znajduje się na terenie Czech. Po polskiej stronie znajduje się jedynie miasto Duszniki-Zdrój łącznie z dzielnicami Zieleniec, Podgórze, Graniczna oraz wsie: Witów, Zimne Wody, Jawornica.

Wszystkie wymienione mezoregiony geograficzne wchodzą w skład makroregionu Sudety Środkowe.

Ryc. 8. Zasięg mezoregionów fizycznogeograficznych na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true>

4.2. ŁAD PRZESTRZENNY

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i plan ogólny

Politykę przestrzenną Gminy określa „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki” przyjęte uchwałą nr XL/289/02 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 7 sierpnia 2002 r. Studium ulegało późniejszym zmianom. Ostatnia zmiana została przyjęta Uchwałą Nr III/16/2024 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki.⁹

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadziła zasadniczą zmianę w dotychczasowym systemie planowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zachowuje moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego,

⁹ Studium (...) wraz ze zmianami dostępne jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/menu/14>

jednak nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2026 r. **Plan ogólny** będzie nowym dokumentem, tworzonym w wyniku zmiany przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmiana przepisów ma na celu poprawę funkcjonowania systemu planowania przestrzennego, a w konsekwencji zapobieganie chaotycznemu rozwojowi zabudowy. Sporządzenie planu ogólnego jest obowiązkowe dla wszystkich samorządów w Polsce. Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego, którego ustalenia będą wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak również dla decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Obowiązujące plany miejscowe zachowują moc. Po wejściu w życie planu ogólnego nowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego będą opracowywane na jego podstawie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP)

Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego jest nie tylko wyrazem polityki przestrzennej gminy, ale przede wszystkim aktem prawa miejscowego uchwalonym przez Radę Gminy na podstawie wcześniej uchwalonego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Wg stanu na 31 grudnia 2024 r. w Gminie Lewin Kłodzki obowiązywało 13 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które opracowane zostały na podstawie:

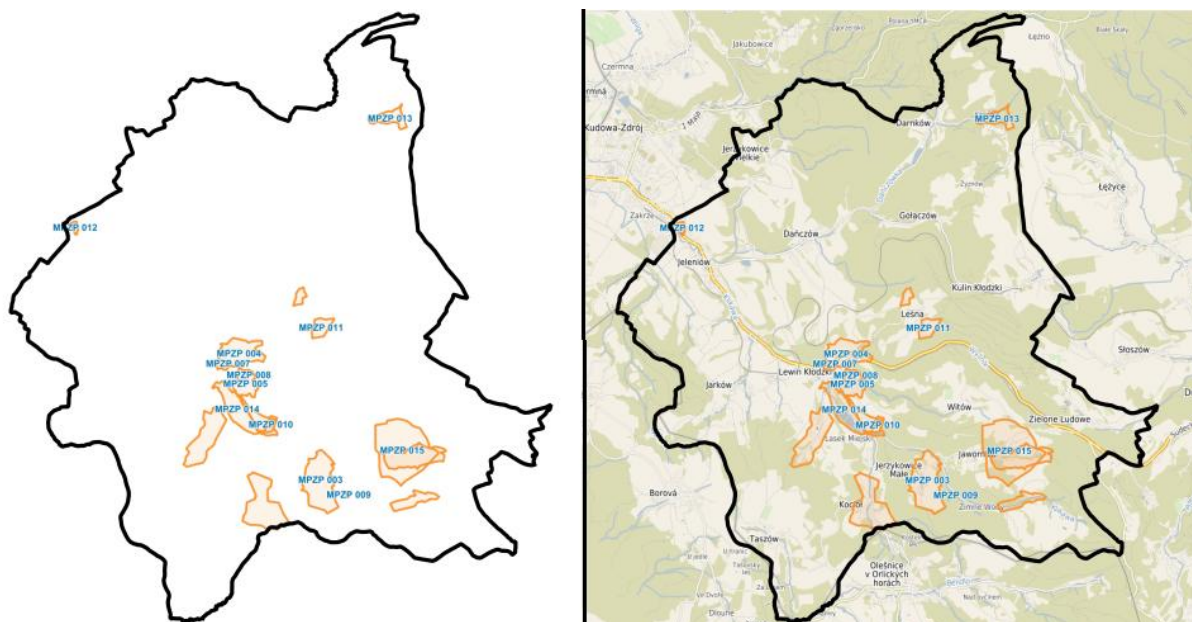
- ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym – 2 mpzp.
- ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – 11 mpzp.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ogółem 13 planów) w powierzchni ogółem na koniec 2024 r. wynosił około 4 % ogólnej powierzchni Gminy Lewin Kłodzki.

Wykaz wszystkich mpzp dostępny jest w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Lewin Kłodzki na stronie, do której link podano w przypisie dolnym.¹⁰ Schemat rozmieszczenia obszarów objętych mpzp przedstawiono na rycinie.

---

¹⁰ Wykaz mpzp dostępny jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/menu/13>

Ryc. 9. Schemat rozmieszczenia obszarów objętych zasięgiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://lewinklodzki.e-mapa.net/>

Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy

Zmiana zagospodarowania terenu w przypadku braku planu miejscowego polegająca na budowie obiektu budowlanego lub wykonaniu innych robót budowlanych, a także zmiana sposobu użytkowania, zgodnie z art. 59 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wymaga decyzji o warunkach zabudowy. Inwestycja celu publicznego, zgodnie z art. 50 ust. 1 wymienionej ustawy w przypadku braku planu miejscowego wymaga decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Liczbę takich decyzji w ostatnich latach podano w tabeli.

Tabela 17. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Razem w latach 2020-2024
	2020	2021	2022	2023	2024	
Liczba decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	1	6	0	1	2	10
Liczba decyzji warunkach zabudowy	4	20	16	26	95	161

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

4.3. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Oś komunikacyjną Gminy stanowi **droga krajowa nr 8**, która pozwala na dogodne połączenie m.in. z Kłodzkiem i Wrocławiem. Przebieg drogi: od granicy z Czechami w Kudowie-Zdroju do Raczek koło Suwałk. Długość odcinka w granicach Gminy Lewin Kłodzki wynosi

9,831 km tj. od km 4,299 do km 14,130. Stan drogi jest (skala stosowana przez GDDKiA: pożądany – ostrzegawczy – krytyczny) następujący:

- stan pożądany – 2,000 km, tj. 20,3 %,
- stan ostrzegawczy – 5,701 km, tj. 58,0 %,
- stan krytyczny – 2,130 km, tj. 21,7 %.

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu poinformowała, że w odniesieniu do Gminy Lewin Kłodzki:

- w latach 2020-2024 nie prowadzono żadnych działań inwestycyjnych związanych np. z modernizacją nawierzchni, ochroną akustyczną, budową chodników i ścieżek rowerowych oraz wykonaniem nasadzeń kompensacyjnych drzew; odcinek drogi przewidziany jest do rozbudowy, obecnie trwa etap uzyskiwania decyzji DŚU, wszelkie działania inwestycyjne zostały wstrzymane w związku z możliwością występowania robót traconych,
- planowane jest jedno zadanie na etapie prac przygotowawczych „Rozbudowa drogi krajowej nr 8 na odcinku granica państwa (Kudowa Zdrój) - Duszniki Zdrój”; wartość zadania wg uzgodnionego Planu Inwestycyjnego: 140 756 788,00 zł. Aktualna prognoza kosztów: 280 437 048,78 zł,
- GDDKiA wykonuje pomiary hałasu w ramach Generalnego Pomiaru Hałasu (GPH) wykonywanego co 5 lat. Ostatnie takie pomiary wykonane zostały w latach 2020-2021 w charakterystycznych punktach sieci drogowej. Pomiary natężenia hałasu w ramach GPH posłużyły do opracowania map akustycznych, na podstawie których został stworzony Program ochrony przed hałasem dla województwa dolnośląskiego, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego nr IV/42/24 z dnia 27 czerwca 2024 r. Kolejna edycja GPH została zaplanowana na rok 2025.

Przez Gminę Lewin Kłodzki **przebiega droga wojewódzka nr 389**. Natężenie ruchu (jak na drogę wojewódzką) jest na niej niewielkie, co przedstawiono w dalszej części niniejszego opracowania.

Sieć komunikacyjną tworzą też **drogi powiatowe**. Zarząd Dróg Powiatowych w Kłodzku w ramach swojego budżetu decyduje wyłącznie o realizacji zadań bieżących, polegających na doraźnych remontach istniejących dróg i obiektów budowlanych zlokalizowanych w ich obrębie, a także odpowiada za remonty odwodnienia, utrzymanie zieleni przydrożnej i oznakowania.

Tabela 18. Drogi powiatowe na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Nr drogi	Przebieg drogi w Gminie Lewin Kłodzki	Długość ogólna drogi (km)	Długość na terenie Gminy (km)	Ocena stanu technicznego
3243D (część)	Jeleniów – Dańczów - Gołaczów - Kulin Kłodzki - Słoszów	10,844	7,705	bardzo dobry na odcinku od zjazdu z DK 8 przez Jeleniów do Dańczowa

Nr drogi	Przebieg drogi w Gminie Lewin Kłodzki	Długość ogólna drogi (km)	Długość na terenie Gminy (km)	Ocena stanu technicznego
				(około 3 km); dostateczny na pozostałym odcinku
3294D	Lewin Kłodzki - Jerzykowice Małe - Zimne Wody	5,066	5,066	dobry na odcinku od rynku w Lewinie Kłodzkim do skrzyżowania z drogą powiatową nr 3295D w Lasku Miejskim; zły na odcinku od Lasku Miejskiego do Zimnych Wód
3295D	granica państwa - Kocioł – Lewin Kłodzki (Lasek Miejski)	1,746	1,746	bardzo dobry
3296D	Kocioł – Taszów	3,661	3,661	dobry
3297D	Lewin Kłodzki – Jarków	1,893	1,893	bardzo dobry
3298D	Lewin Kłodzki – Krzyżanów	2,595	2,595	dostateczny
3299D	od drogi wojewódzkiej nr 387 - Jerzykowice Wielkie - Jeleniów	2,458	2,458	bardzo dobry na odcinku przez Jerzykowice Wielkie; dostateczny na odcinku pomiędzy Jerzykowicami Wielkimi a Jeleniowem
3300D	Dańczów – Darnków	2,523	2,523	bardzo dobry na odcinku od skrzyżowania z drogą 3243D w Darnkowie do zjazdu na działkę 65/2 obręb Darnków; zły na pozostałym odcinku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Powiatowych w Kłodzku

Zarząd Dróg Powiatowych w Kłodzku systematycznie podejmował i podejmuje działania zmierzające do poprawy stanu technicznego dróg powiatowych oraz podnoszenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. W latach 2020-2024 prowadzono następujące działania:

1. „JERZYKOWICE WIELKIE - JELENIÓW droga dojazdowa do gruntów rolnych”. Wartość zadania w ciągu drogi powiatowej nr 3294D wyniosła: 438 520,58 zł, z czego: 216 972,00 zł – dofinansowanie z Województwa Dolnośląskiego (Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych), 155 548,58 zł – środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, 66 000,00 zł – dofinansowanie z Nadleśnictwa Zdroje w Szczytniej. Zadanie zrealizowane w **2020 r.**
2. „Wykonanie przepustu w ciągu drogi powiatowej nr 3243D w km 2+600 w miejscowości Dańczów”. Wartość zadania: 60 007,58 zł, z czego: 15 000,00 zł – dofinansowanie z Gminy Lewin Kłodzki, 15 000,00 zł – dofinansowanie z Parku Narodowego Gór Stołowych, 30 007,58 zł – udział własny Powiatu Kłodzkiego. Zadanie zrealizowane w **2021 r.**
3. „Przebudowa nawierzchni drogi powiatowej nr 3243D w Jeleniowie na długości 0,2 km”. Wartość zadania: 535 727 zł, z czego: 454 832 zł – dofinansowanie

z Nadleśnictwa Zdroje w Szczytnej, 80 895 zł – udział własny Powiatu Kłodzkiego.
Zadanie zrealizowane w **2022 r.**

4. „Przebudowa drogi powiatowej nr 3243D Jeleniów – Kulin Kłodzki – Słoszów – dokumentacja techniczna”. Wartość zadania: 93 341,00 zł w pełni zapewniony przez środki własne Powiatu Kłodzkiego. Zadanie zrealizowane w **2023 r.**
5. „Przebudowa odcinka drogi powiatowej nr 3243D Jeleniów – Dańczów”. Wartość zadania: 2 967 771,18 zł, z czego: 500 000,00 zł to udział Nadleśnictwa Zdroje w Szczytnej, 2 000 000,00 zł – udział Rządowego Funduszu Polski Ład, 467 771,18 zł – udział własny Powiatu Kłodzkiego. Zadanie zrealizowane w **2024 r.**

Zarząd Dróg Powiatowych w Kłodzku nie zaplanował jeszcze konkretnych inwestycji na najbliższe lata. Jedynym zadaniem jest opracowanie dokumentacji technicznej w latach 2025-2026 na odbudowę drogi powiatowej nr 3243D na odcinku Dańczów - Gołaczów, km 2+800 - 4+800 w celu naprawy szkód wyrządzonych przez powódź we wrześniu 2024 r. Szacowany koszt opracowania dokumentacji to 220 000,00 zł.

Wszystkie odcinki dróg będą utrzymywane na bieżąco.

Starosta Kłodzki nie miał obowiązku przeprowadzenia pomiarów hałasu w ciągu dróg powiatowych.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez GUS (stan na 31.12.2024 r.), na terenie Gminy znajduje się łącznie 19,1 km **dróg gminnych**, w tym drogi o nawierzchni twardej – 15,1 km i drogi gruntowe – 4,0 km. W latach 2020–2024 wykonano szereg remontów i przebudów dróg gminnych m.in. w Jeleniowie, Dańczowie, Darnkowie i Gołaczowie.

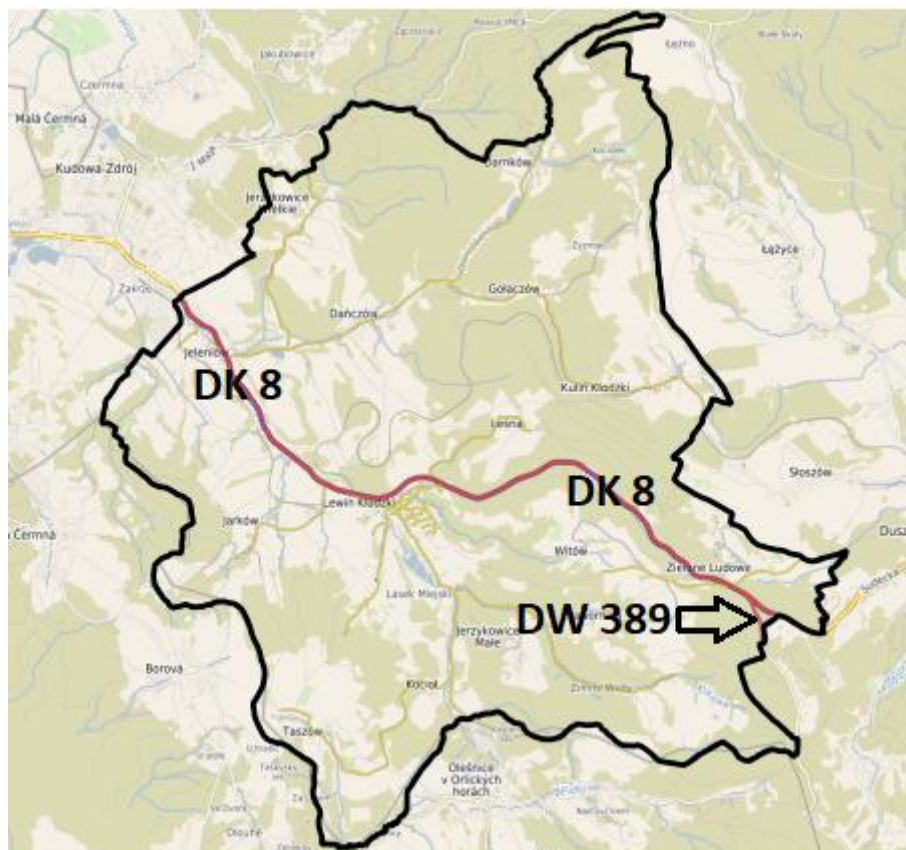
Drogowy ruch komunikacyjny jest głównym źródłem hałasu na opisywanym terenie. W związku z tym niezbędna jest kontynuacja działań obejmujących: kompleksowe planowanie zagospodarowania przestrzennego większych układów przestrzennych, stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas, zieleni izolacyjnej oraz stała dbałość o właściwy stan nawierzchni dróg.

Zgodnie z wynikami Generalnych Pomiarów Ruchu przez omawiany obszar przebiega droga krajowa nr 8, której eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach oraz dla którego wymagane jest sporządzenie **mapy akustycznej**. Wyniki Generalnych Pomiarów Ruchu na poszczególnych odcinkach przebiegających przez Gminę Lewin Kłodzki wskazują, że średniodobowy ruch pojazdów silnikowych wyniósł:

- a. dla odcinka drogi krajowej nr 8: Kudowa - Zdrój (DW387) - Zielone Ludowe (DW389):
  - wg GPR 2020/2021 – 9 484 pojazdów silnikowych na dobę,
  - wg GPR 2015 – 8 614 pojazdów silnikowych na dobę,
  - wg GPR 2010 – 8 511 pojazdów silnikowych na dobę.
- b. dla odcinka drogi krajowej nr 8: Zielone Ludowe (DW389) - Polanica - Zdrój (DW388):
  - wg GPR 2020/2021 – 12 751 pojazdów silnikowych na dobę,
  - wg GPR 2015 – 8 864 pojazdów silnikowych na dobę,
  - wg GPR 2010 – 8 924 pojazdów silnikowych na dobę.

Natomiast niewielki jest średniodobowy ruch pojazdów silnikowych na drodze wojewódzkiej nr 389 na odcinku Zielone Ludowe (DK8) – Zieleniec:

- wg GPR 2020/2021 – 828 pojazdów silnikowych na dobę,
- wg GPR 2015 – 702 pojazdów silnikowych na dobę,
- wg GPR 2010 – 682 pojazdów silnikowych na dobę.

Ryc. 10. Przebieg drogi krajowej nr 8 (DK 8) i drogi wojewódzkiej nr 389 (DW 389) przez Gminę Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.geoportal.gov.pl/>

Przez Gminę Lewin Kłodzki przebiega linia kolejowa łącząca posterunek odgałęźny Kłodzko Nowe ze stacją Kudowa Zdrój. Jest ona jednotorowa, niezelektryfikowana. Na linii realizowane są przewozy pasażerskie i towarowe. Na terenie Gminy Lewin Kłodzki znajdują się 2 przystanki kolejowe: Kulin Kłodzki i Lewin Kłodzki. Przystanki te pozwalają na sprawny dojazd m.in. do Kłodzka, Kudowy - Zdroju czy Wrocławia.

Kłodzko sąsiadujące z Gminą Lewin Kłodzki to znacząca stacja węzłowa – stacja początkowa i końcowa dla wielu składów Kolei Dolnośląskich. Spółka PKP Intercity oferuje połączenia dalekobieżne.

Jeśli chodzi o **inne niż komunikacyjny rodzaje hałasu** (np. z zakładów) to zgodnie z danymi Starosty Kłodzkiego w latach 2020-2024:

- nie były wydane decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu w wyniku działalności zakładu dla podmiotów prowadzących działalność na terenie Gminy Lewin Kłodzki (art. 115a ustawy Prawo ochrony środowiska),

- nie były wydane decyzje nakładające obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia polegającego na ograniczeniu oddziaływania akustycznego dla podmiotów korzystających ze środowiska na terenie Gminy Lewin Kłodzki (art. 362 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska).

W latach 2020-2024 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadził jedną kontrolę hałasu w zakładzie położonym na terenie Gminy Lewin Kłodzki, podczas której nie wykazano przekroczenia dopuszczalnych norm.

4.4. TRANSPORT PUBLICZNY

Transport publiczny jest niedostatecznie rozwinięty. Główna forma publicznego transportu to lokalne przewozy autobusowe. Gmina organizuje transport szkolny dla dzieci i młodzieży do szkół.¹¹

Znacznym udogodnieniem dla osób zamieszkujących w pobliżu linii kolejowej są regionalne połączenia kolejowe.

4.5. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA

Jako słaba strona w badaniu ankietowym przeprowadzonym na cele opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030” wskazywana jest niewystarczająco rozwinięta i spójna infrastruktura ścieżek rowerowych, skutkująca brakiem możliwości wygodnego poruszania się korzystając z roweru. Potrzeba ta silnie zauważalna jest również wśród władz i mieszkańców.

Na terenie Gminy brakuje typowych, bezpiecznych dróg rowerowych (wg GUS, stan na 2024 r. długość dróg rowerowych wynosi 1,1 km). Słabo rozwinięta infrastruktura rowerowa wpływa na potencjalnie większą liczbę wypadków, ponieważ dojazdy rowerami muszą odbywać się jezdnią.

Analizując sytuację w zakresie zrównoważonej mobilności nie można zapomnieć o pieszych. Ruch pieszy stanowi domyślną formę przemieszczania się ludności. Nie każdy porusza się samochodem, transportem publicznym czy rowerem, każdy jednak jest pieszym. Do grona pieszych zaliczyć można osoby, które wybierają tę formę przemieszczania, a także osoby prowadzące rowery, wózki dziecięce, poruszające się na wózku inwalidzkim czy z wózkami zakupowymi. Drogi dla pieszych muszą uwzględniać potrzeby wszystkich tych osób. W wielu miejscach dziś jednak jest inaczej, a projektowanie infrastruktury dla pieszych nie jest traktowane jako pełnoprawna dziedzina inżynierii ruchu. Mieszkańcy wskazują, że występuje znaczny niedobór chodników, a oni sami nie czują się bezpiecznie poruszając się pieszo i czasami zmuszeni są do poruszania się w miejscach do tego nieprzystosowanych, np. poboczem. Potwierdza to badanie ankietowe przeprowadzone w 2025 r. na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki do roku 2030”.

---

¹¹ Dojazdy do szkół <https://www.lewin-klodzki.pl/aktualnosc/gmina/1258-przywozy-i-odwozy-autobusbus-szkolny-obwiazuje-od-02092025-r>

Choć samorząd gminny nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać wszystkich wyzwań związanych z dostępnością transportową, ma znaczny wpływ na obszary takie jak:

- kształtowanie przestrzeni ulic i charakterystyka układu drogowego, rowerowego i pieszego,
- inwestycje w transport zbiorowy,
- kwestie promocji i edukacja na temat zrównoważonej mobilności,
- planowanie przestrzenne, które często jest kluczowe dla utworzenia obszaru przyjaznego zrównoważonym formom przemieszczania się,
- tworzenie strategii, polityk, raportów, rekomendacji itd., mających bezpośredni wpływ na rozwój regionu i politykę władz województwa.

4.6. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

Zaopatrzenie ludności w wodę na terenie Gminy realizowane jest poprzez:

1. Ujęcie powierzchniowe (drenażowo-brzegowe) „Jawornica” na 11+980 kilometrze Klikawy o wydajności 170 m³/d. Ujęcie to wraz ze stacją uzdatniania zlokalizowaną w pobliżu ujęcia (około 600 m od ujęcia), zrealizowane zostało w ramach projektu „Budowa drenażowobrzegowego ujęcia wody na potoku Klikawa, stacji uzdatniania wody oraz wodociągu tranzytowego odprowadzającego wodę z ujęcia do stacji w miejscowości Jawornica” w 2012 r. Wokół ujęcia wyznaczona została strefa bezpośredniej ochrony.
2. W Darnkowie zlokalizowane jest ujęcie wody Dańczów, pobierające wodę z ujęcia powierzchniowego na cieku Dańczówek. Wokół ujęcia wyznaczona została strefa bezpośredniej ochrony. Woda na nim jest retencjonowana w zbiorniku powierzchniowym. Średnio zapewnia to wydajność w przedziale 17 dm³/s -28 dm³/s.
3. Ujęcie wód podziemnych - studnie nr 8 i nr 10, jako ujęcie zapasowe, użytkowane w okresach niedoboru wody oraz jej skażenia w zbiorniku „Dańczów” oraz piezometr - tzw. studnia nr 11 na terenie Jeleniowa;
4. Ujęcie drenażowe "Witów", zlokalizowane w Witowie, w źródłiskowej części potoku Wyżnik, w miejscowości Witów (pobór wody w ilości 256 m³/d), w ramach obszaru zasobowego określonego dla udokumentowanych studni ujęcia „Witów.
5. Dwa ujęcia powierzchniowe na potoku Dańczówka (użytkowane, jako ujęcia zapasowe w okresie konserwacji zbiornika „Dańczów”).
6. Ujęcie powierzchniowe na Potoku Kulińskim.

Na terenie Jawornicy (jak wyżej) i Dańczowa występują stacje uzdatniania wody.

Na terenie Gminy funkcjonuje zbiornik wody znajdujący się z Darnkowie, który służy jako ujęcie do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę. Zgodnie z danymi Kudowskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. zbiornik posiada strefę ochrony bezpośredniej.

Kudowski Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. planuje modernizację wodociągu doprowadzającego wodę do celów technologicznych z ujęć IMKA do Stacji Uzdatniania Wody w Dańczowie. Obecnie (stan na 7 maja 2025 r.) jest to plan więc termin realizacji, koszt i źródło

finansowania nie są jeszcze znane. W latach 2020-2024 Spółka nie realizowała na terenie Gminy Lewin Kłodzki żadnych znaczących inwestycji.

Gmina Lewin Kłodzki w 2024 r. zrealizowała zadanie pn.: „Modernizacja stacji uzdatniania wody pitnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą”. Wartość zadania: 846 547,50 zł. Zadanie realizowane było w ramach projektu pn.: „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Lewin Kłodzki oraz modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Jawornica” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Sieć wodociągowa jest w kilku miejscowościach (Lewin Kłodzki, Kocioł, Jeleniów) jednak niektórzy mieszkańcy nie są podłączeni do sieci i korzystają z własnych studni. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (odnoszący się do odsetka ludności, a nie budynków podłączonych do sieci) zgodnie z danymi GUS na koniec 2024 r. wyniósł 69,3 %.

Systematycznie rośnie długość sieci wodociągowej (16,0 km na koniec 2024 r.) oraz liczba przyłączy wodociągowych (173 sztuki na koniec 2024 r.). Dane za poprzednie lata zestawiono w tabeli.

Tabela 19. Dane dotyczące wodociągów na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (%)*	68,5	68,8	69,0	69,1	69,3	+0,8
długość czynnej sieci wodociągowej (km)	15,3	16,0	16,0	16,0	16,0	+0,7
liczba przyłączy wodociągowych	161	165	168	169	173	+12
liczba awarii sieci wodociągowej	1	2	5	3	2	+1
woda dostarczona (tys. m ³)	26,6	24,8	35,2	28,0	31,8	+5,2
woda dostarczona gospodarstwom domowym (tys. m ³)	21,9	19,7	26,0	20,3	22,7	+0,8
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	11,1	10,0	13,3	10,3	11,6	+0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Jakość wody przeznaczonej do spożycia jest pod ciągłym nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kłodzku. Mając na uwadze obszarowe oceny jakości wody dostarczanej przez nadzorowane urządzenia wodociągowe wykorzystywane do zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy Lewin Kłodzki stwierdza się, że mieszkańcy Gminy zaopatrywani są zwykle w wodę przydatną do spożycia. W przypadku przekroczeń dopuszczalnych norm, podejmowane są skuteczne działania naprawcze.

Systematycznie rośnie długość sieci kanalizacyjnej (26,0 km na koniec 2024 r.) oraz liczba przyłączy kanalizacyjnych (335 sztuk na koniec 2024 r.). Dane w ujęciu wieloletnim przedstawiono w tabeli.

Tabela 20. Dane dotyczące kanalizacji na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	59,1	59,5	60,4	60,4	61,2	+2,1
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	25,4	26,0	26,0	26,0	26,0	+0,6
liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	308	313	324	325	335	+27,0
liczba awarii sieci kanalizacyjnej	20	27	22	34	9	-11
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (tys. m ³)	46,8	44,4	55,8	49,2	54,3	+7,5
ścieki oczyszczone odprowadzone (tys. m ³)	95,0	74,0	100,0	102,0	105,0	+10,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Oczyszczaniem ścieków komunalnych zajmuje się Kudowski Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

Zagrożenia dla środowiska stanowi nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach zabudowy rozproszonej, gdzie nie ma uzasadnienia ekonomicznego dla budowy sieci kanalizacyjnej. Z powodu ukształtowania terenu oraz rozproszonej zabudowy, rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest znacznie utrudniona. Brak zorganizowanych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków stanowi zagrożenie dla czystości wód podziemnych.

Ponadto wg danych GUS na koniec 2024 r. podano, że:

- ✓ w przydomowe oczyszczalnie ścieków wyposażone są 84 nieruchomości,
- ✓ ze zbiorników bezodpływowych korzystają 104 nieruchomości.

W tym przypadku nie prezentuje się analizy wieloletniej, gdyż zmiany w tej statystyce zależą od prowadzonej inwentaryzacji i niekoniecznie oddają faktyczne zmiany w terenie.

W 2024 r. realizowano zadanie pn.: „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Lewin Kłodzki w formule zaprojektuj i wybuduj”. Zakres zadania obejmuje wykonanie dokumentacji projektowej oraz dostawę i montaż 52 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Lewin Kłodzki. Wartość zadania wynosi: 2 965 500,00 zł. Zakończenie realizacji zadania przewidziano na 31 maja 2025 roku. Zadanie dofinansowane jest ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014- 2020 w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich”.

Obowiązująca ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Lewin Kłodzki zobowiązują każdego właściciela (lub użytkownika) nieruchomości zamieszkałej (która nie jest podłączona do sieci kanalizacyjnej) do zawarcia umowy z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych (szamb) i przydomowych oczyszczalni ścieków, jak również do posiadania dowodów zapłaty za wykonanie takiej usługi. Wykaz przedsiębiorców posiadających zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie Gminy Lewin Kłodzki prowadzi Wójt Gminy Lewin Kłodzki.¹²

Wójt Gminy Lewin Kłodzki jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz do kontroli regularnego ich opróżniania.¹³

4.7. ŁĄCZNOŚĆ, INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO

W oparciu o prowadzony przez Ministra Cyfryzacji portal <https://si2pem.gov.pl/> można stwierdzić, że stacje bazowe łączności bezprzewodowej zlokalizowane w miejscowościach: Lewin Kłodzki, Kulin Kłodzki, Zielone Ludowe.

Operatorem elektroenergetycznego **systemu przesyłowego** i zarządcą linii najwyższych napięć są Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. W oparciu o analizę danych PSE S.A. można stwierdzić, że przez opisywany teren nie przebiegają linie najwyższych napięć 400 kV.¹⁴

Operatorem elektroenergetycznym na terenie Gminy Lewin Kłodzki jest Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu. Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zlokalizowany jest jeden główny punkt zasilający (GPZ) R-Kudowa 110/20kV powiązany liniami napowietrznymi WN 110 kV: S-295 ze stacją obcą R-Nachod oraz linią S-267 ze stacją R-Duszniki 110/20kV.

Ze stacji R-Kudowa wyprowadzone są linie napowietrzne oraz kablowe średniego napięcia SN 20 kV, które zasilają stacje transformatorowe SN/nN 20/0,4 kV. Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zlokalizowane są 32 stacje transformatorowe SN/nN 10/04 kV (należące do Tauron Dystrybucja S.A.) w tym 23 stacje słupowe i 9 stacji wewnętrznych. Oprócz tego 4 stacje są własnością odbiorców.

Ze stacji transformatorowych SN/nN 20/04 kV wyprowadzona jest napowietrzno-kablowa sieć elektroenergetyczna niskiego napięcia nN 0/4 kV, która bezpośrednio zasilą odbiorców i prosumentów.

Wg danych Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu długość sieci dystrybucyjnej na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawia się następująco:

---

¹² Wykaz dostępny jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/7128>

¹³ Informacja o kontroli zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/6324>

¹⁴ Schemat przebiegu linii najwyższych napięć znajduje się na stronie <https://www.pse.pl/obszary-dzialalnosci/krajowy-system-elektroenergetyczny/plan-sieci-elektroenergetycznej-najwyzszych-napiec>

- linie napowietrzne wysokiego napięcia WN 110 kV o łącznej długości 10,08 km,
- linie napowietrzne średniego napięcia SN 20 kV o łącznej długości 29,47 km,
- linie kablowe średniego napięcia SN 20 kV o łącznej długości 10,81 km,
- linie napowietrzne niskiego napięcia nN 0,4 kV o łącznej długości 38,44 km,
- linie kablowe niskiego napięcia nN 0,4 kV o łącznej długości 11,38 km,
- przyłącza napowietrzne niskiego napięcia nN 0,4 kV o łącznej długości 8,52 km.

Stan infrastruktury elektroenergetycznej jest dobry. Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu zgodnie z zapisami właściwych przepisów prawa na bieżąco realizuje modernizacje, remonty i zabiegi eksploatacyjne w sieciach wysokiego, średniego i niskiego napięcia, których celem jest zapewnienie dobrego stanu technicznego infrastruktury sieciowej, a przez to poprawy jakości usług oraz spełnienie wymagań wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na moc.

Plany rozbudowy oraz modernizacji sieci elektroenergetycznej do 2030 roku na obszarze Gminy Lewin Kłodzki obejmują następujące zadania:

- a. Lewin Kłodzki – wymiana słupowej stacji transformatorowej WBK96519 wraz z dowiązaniem SN i nN,
- b. Jarków – przebudowa obwodów niskiego napięcia zasilanych ze stacji WBK95625,
- c. R-Kudowa – przebudowa obwodów pierwotnych oraz wtórnych wraz z automatykami rozdzielni 20 kV,
- d. Lewin Kłodzki – przyłączenie elektrowni fotowoltaicznej na obszarze działki nr 56,
- e. Lewin Kłodzki – przyłączenie elektrowni fotowoltaicznej na obszarze działki nr 438/5.

Mając na uwadze wymogi obowiązującego prawa spółka Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu jest gotowa do realizacji przyłączeń i rozbudowy sieci elektroenergetycznej umożliwiającej aktywizację i rozwój, zarówno w zakresie przyłączeń komunalnych, jak i podmiotów realizujących działalność gospodarczą. Niezbędnym jednak dla takiego działania, jest spełnienie technicznych i ekonomicznych warunków przyłączenia.

Na opisywanym obszarze występuje wysoki potencjał wykorzystywania energii słonecznej – w szczególności z mikroinstalacji przydomowych takich jak kolektory słoneczne czy panele słoneczne (fotowoltaika). Tak zwana energetyka rozproszona (lokalna) stanowi filar gospodarki niskoemisyjnej i pozwala uniezależnić się od systemowego dostarczania energii elektrycznej oraz zwiększyć efektywność energetyczną poprzez ograniczenie strat przesyłowych.

W 2024 r. realizowano zadanie pn.: „Budowa farmy fotowoltaicznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Lewinie Kłodzkim w formule zaprojektuj i wybuduj”. Zakres zadania obejmuje zaprojektowanie farmy fotowoltaicznej o mocy 1,56 MWp na dz. nr 56 obr. Lewin Kłodzki, uwzględniając ewentualny magazyn energii oraz budowę farmy fotowoltaicznej na dedykowanym terenie, o łącznej mocy maksymalnej 0,900 MWp. Inwestycja realizowana jest w ramach zadania pn.: „Budowa farmy fotowoltaicznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz przebudowa dróg na terenie gminy Lewin Kłodzki” dofinansowanego ze środków Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.

Do systemu elektroenergetycznego Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Wałbrzychu zostały włączone (stan na 30 kwietnia 2025 r.) działające na terenie Gminy Lewin Kłodzki źródła energii odnawialnej tj. 134 mikroinstalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy zainstalowanej 1,034 MW.

4.8. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ

Z uwagi na brak centralnych ciepłowni, na terenie Gminy Lewin Kłodzki funkcjonuje rozproszony system zaopatrzenia w energię cieplną do ogrzewania i produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby własne. Do ogrzewania nieruchomości, mieszkańcom służą przede wszystkim piece na paliwo stałe w postaci węgla kamiennego lub drewna. Rozproszony charakter zabudowy nie daje uzasadnienia ekonomicznego dla budowy infrastruktury ciepłowniczej.

Istniejące źródła ciepła polegające głównie na paliwach stałych systematycznie powinny być zastępowane odnawialnymi źródłami energii i nowymi kotłami.

Przez teren Gminy przechodzi gazociąg przesyłowy w/c relacji Ołtaszyn – Kudowa Jeleniów, o średnicy nominalnej DN 300 oraz ciśnieniu 6.3MPa. Na terenie Gminy zlokalizowane są także dwie stacje gazowe: stacja gazowa w/c Lewin Kłodzki, stacja gazowa w/c Jeleniów Dańczów.

Obecnie usługa dystrybucji gazu sieciowego jest realizowana na terenie miejscowości: Jeleniów, Lewin Kłodzki. Obszar Gminy zaopatrywany jest z Gazowni w Kłodzku będącej własnością Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy we Wrocławiu. Z sieci gazowej korzysta 63,9 % mieszkańców. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 21. Dane dotyczące gazownictwa na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
odsetek osób korzystających z sieci gazowej (%)	64,6	65,6	63,8	63,9	63,9	-0,7
długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	17 830	18 146	18 245	18 246	18,2	+0,4
długość czynnej sieci gazowej przesyłowej (km)	7 053	7 053	7 053	7 053	7,1	bez zmian
długość czynnej sieci gazowej dystrybucyjnej (km)	10 777	11 093	11 192	11 193	11,2	+0,4
liczba przyłączy gazowych prowadzących do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	194	199	205	206	207	+13
liczba przyłączy gazowych prowadzących do budynków mieszkalnych	180	185	189	190	191	+11

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe)	537	548	539	544	546	+9
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogrzewający mieszkania gazem	142	172	167	178	188	+46
zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	2 453,3	2 795,4	2 870,4	2 701,7	2 554,6	+101,3
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe w MWh	1 095,4	2 396,7	2 515	2 325,3	2 227,2	+1 131,8
długość (km) czynnej sieci ogółem na 100 km ²	34,2	34,8	35,0	35,0	35,0	+0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS, z uwagi na brak danych dotyczących odsetka osób korzystających z sieci gazowej (%) za rok 2024 podano różnicę pomiędzy 2023 r., a 2020 r.

Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy we Wrocławiu (pismem z dnia 05.05.2025 r.) przekazała, że obecnie w Planie Inwestycyjnym nie posiada zadań w zakresie budowy infrastruktury gazowej na terenie Gminy Lewin Kłodzki. Nie planuje się znaczących inwestycji związanych z rozbudową sieci gazowej. Przewidywane są jedynie zadania związane z realizacją bieżących przyłączy, w zakresie niewielkiej rozbudowy sieci i budowy przyłączy na podstawie składanych wniosków, dla których rachunek ekonomiczny w myśl ustawy Prawo energetyczne, wykazuje opłacalność inwestycji.

4.9. ZABYTKI¹⁵

Wg danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie Gminy Lewin Kłodzki:

- a. znajdują się następujące wpisy w Rejestrze zabytków nieruchomych prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wymienione w kolejnej tabeli,
- b. nie ma wpisów do Rejestru zabytków archeologicznych prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

¹⁵ Opracowano na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, tj. Rejestru zabytków archeologicznych dostępnych na stronie <https://dane.gov.pl/pl/dataset/210>, Rejestru zabytków nieruchomych dostępnego na stronie <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1130> oraz przestrzennego ujęcia tematu w oparciu o stronę <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

Tabela 22. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Nazwa	Chronologia	Funkcja	Wykaz dokumentów	Data wpisu
Dańców				
dzwonnica alarmowa	poł. XIX w.	dzwonnica alarmowa	1489/83 z 1983-07-20, A/953/1489/83 z 2006-09-05	20.07.1983
Jawornica				
kaplica	1714 r.	kaplica	A/1213 z 2009-05-19	19.05.2009
Jeleniów				
kościół filialny pw. św. Trójcy	XVII w.	kościół	919 z 1961-08-18, A/955/919 z 2006-09-05	18.08.1961
pałac	1600 r.	pałac	327 z 1956-11-03, A/956/327 z 2006-09-05	03.11.1956
park	data nieznana	ogród	327 z 1956-11-03, 1002/Wł z 1984-03-29, A/956/327 z 2006-09-05	03.11.1956
Jerzykowice Małe				
kaplica	przełom XVIII/XIX w.	kaplica	A/1214 z 2009-05-19	19.05.2009
Jerzykowice Wielkie				
dzwonnica alarmowa	poł. XIX w.	dzwonnica alarmowa	957/Wł z 1983-07-20, A/958/957/83 z 2006-09-06	20.07.1983
Lewin Kłodzki				
ośrodek historyczny miasta	data nieznana	miasto	511 z 1958-12-01, A/959/511 z 2006-09-06	01.12.1958
willa	1891 - 1892	willa	1384/Wł z 1993-04-09, A/964/1384/Wł z 2006-09-06	09.04.1993
plebania	1701 r.	plebania	A/1255 z 2009-06-08	08.06.2009
dom	XVIII w.	budynek mieszkalny	692 z 1960-05-10, A/998/692 z 2007-03-26	10.05.1960
dom	XVIII w.	budynek mieszkalny	692 z 1960-05-10, 1110 z 1964-05-25, A/962/1110 z 2006-09-06, A/998/692 z 2007-03-26	10.05.1960
dom	2. poł. XVIII w.	budynek mieszkalny	A/6115 z 2018-12-21	21.12.2018
kaplica św. Jana Nepomucena	1727 r.	kaplica	A/1215 z 2009-05-19, brak numeru z 2019-04-11	19.05.2009
ruiny zamku lewińskiego tzw. Homola	XIII w.	zamek	959 z 1961-11-13, A/961/959 z 2006-09-06	13.11.1961
kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	przełom XV/XVI w.	kościół	734 z 1960-09-09, A/960/734 z 2006-09-06	09.09.1960

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Rejestru zabytków nieruchomych dostępnego na stronie <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1130>

Ponadto na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Lewin Kłodzki prowadzi **Gminną Ewidencję Zabytków** sporządzoną

w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości. W większości do GEZ włączono zabudowania mieszkalne.¹⁶ Gminna Ewidencja Zabytków została przyjęta Zarządzeniem nr 96/2019 Wójta Gminy Lewin Kłodzki z dnia 27 września 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Lewin Kłodzki.

V. SFERA KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWA

5.1. KLIMAT

Według klasyfikacji klimatów wg Köppena analizowany obszar położony jest w obrębie klimatu Dfb, który jest umiarkowany i chłodny.

Zgodnie z danymi pogodowymi, prezentowanymi na stronie www.climate-data.org średnia roczna temperatura powietrza w Lewinie Kłodzkim wynosi 7,2°C. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec (średnia miesięczna temperatura wynosi 17,0°C), natomiast najzimniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura wynosi minus 3,1°C).

Średnia roczna suma opadów wynosi 771 mm (najsuchszym miesiącem jest luty – 44 mm, natomiast największe opady występują w lipcu – 98 mm). Różnica w wysokości opadów pomiędzy najsuchszym i najbardziej mokrym miesiącem wynosi 54 mm. Opady nie są wysokie, ale zróżnicowane, przy występowaniu wyraźnej przewagi opadów letnich nad zimowymi.

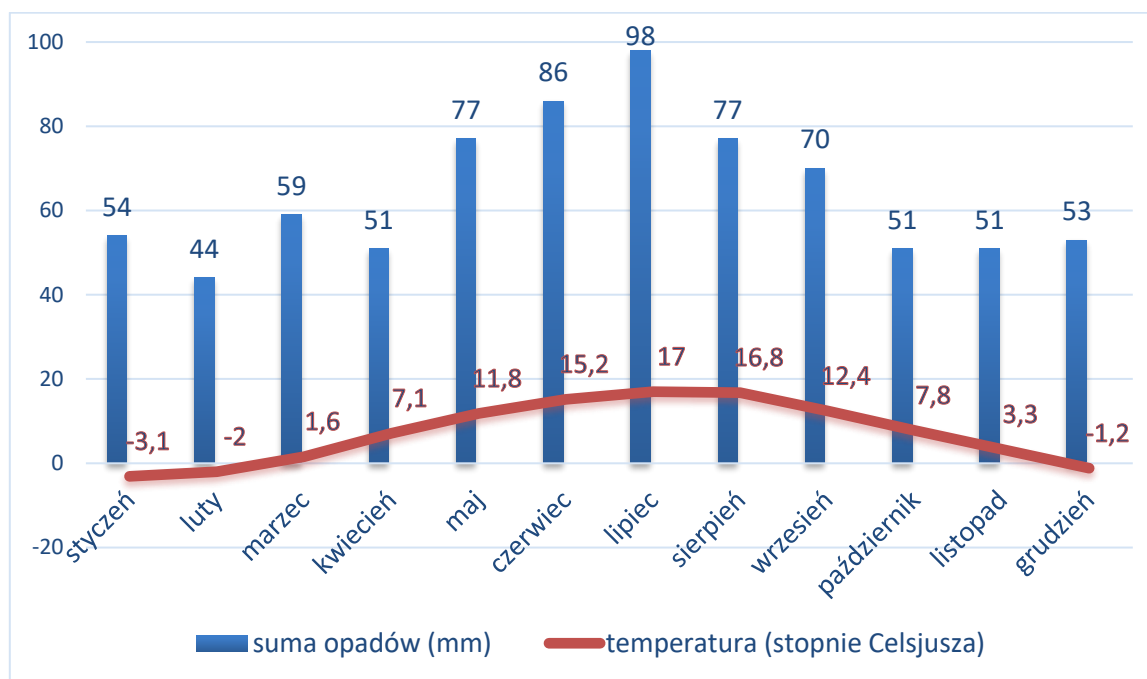
Przeważają wiatry zachodnie. Niekorzystną cechą klimatu, zwłaszcza dla roślinności są powtarzające się co roku silne przymrozki wiosenne i jesienne, których nasilenie przypada na koniec kwietnia lub początek maja.

Okres wegetacyjny w stolicy powiatu – Kłodzku trwa około 234 dni (tj. dni ze średnią temperaturą dobową minimum 5°C) na podstawie danych IMGW za lata 1991-2020.

Na kolejnym wykresie przedstawiono szczegółowe dane dotyczące średnich temperatur oraz opadów w poszczególnych miesiącach w miejscowości Lewin Kłodzki.

---

¹⁶ Gminna Ewidencja Zabytków dostępna jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/menu/68>

Ryc. 11. Wykres klimatyczny dla miejscowości Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.climate-data.org

Najbardziej korzystne warunki klimatyczne (nastonecznienie) posiadają stoki o ekspozycji południowej i zachodniej, mniej korzystny klimat obserwuje się w dolinach rzek. Doliny są rynnami grawitacyjnego spływu chłodnego powietrza, zgodnie ze spadkami terenu.

Celem Gminy Lewin Kłodzki w zakresie **ochrony klimatu** powinno być podejmowanie działań zapobiegających jego zmianom, zabezpieczenie przed skutkami zmian których nie udało się uniknąć, przystosowanie Gminy do zachodzących zmian klimatu, zmniejszenie podatności na zjawiska ekstremalne oraz zwiększenie potencjału do radzenia sobie ze skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zachodzące zmiany klimatu objawiające się przez deszcze nawalne, nagłe powodzie i podtopienia, powodzie od strony rzek, burze, w tym burze z gradem, długotrwałe okresy bezopadowe, okresy bezopadowe z wysoką temperaturą mają istotny, negatywny wpływ na sektor gospodarki wodnej, funkcjonowanie infrastruktury przeciwpowodziowej i innych elementów infrastruktury np. energetycznej, czy drogowej oraz utrudniają działania z zakresu ochrony przed skutkami awarii i klęsk żywiołowych.

Należy brać pod uwagę występowanie silnych wiatrów, incydentalnych trąb powietrznych, silnych wyładowań atmosferycznych z gwałtownymi opadami deszczu lub gradu. Zmiany klimatu mogą istotnie wpływać na rolnictwo, w tym na długość okresu wegetacyjnego, który będzie się zwiększał.

Krajowa polityka adaptacyjna opiera się na dokumencie pn. „**Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2032 roku**” (SPA 2020). Opracowanie SPA wpisuje się w działania na rzecz osiągnięcia celu nadrzędnego Białej Księgi - Adaptacja do zmian klimatu: Europejskie ramy działania, COM(2009)147 oraz unijnej strategii adaptacji do zmian klimatu, jakim jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym lepsze

przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcja kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych.

SPA wskazuje **cele i kierunki działań adaptacyjnych**, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych.

Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym, tj. takich, które powinny być realizowane we wszystkich województwach należą:

- edukacja społeczeństwa w zakresie spodziewanych zmian i ograniczenia ich skutków,
- monitoring zmian wrażliwości gospodarki i społeczeństwa oraz postępu we wdrażaniu strategii adaptacyjnej,
- planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych szkodników i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- właściwe gospodarowanie na obszarach m.in. rolnych i chronionych (wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych),
- modernizacja systemu energetycznego uwzględniająca zwiększone ryzyko występowania zjawisk ekstremalnych,
- uwzględnienie trendów klimatycznych i gospodarczych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej,
- uwzględnienie konieczności zapewnienia korytarzy wentylacyjnych w miejscowościach o szczególnie zwartej zabudowie w celu ograniczenia skutków rozwoju wyspy ciepła i wzrostu koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększania obszarów wodnych i zieleni w centrach miejscowości.

Rekomendowane kierunki działań adaptacyjnych to: ochrona przeciwpowodziowa obszarów położonych na terenach zalewowych oraz przygotowanie do sytuacji zabezpieczenia w wodę dobrej jakości w warunkach dłuższych okresów niedoborów wody.

Celem zapobiegania zmianom klimatu oraz adaptacji do zmian, Gmina i inne jednostki działające na tym terenie już teraz podejmują **działania o charakterze planistycznym, inwestycyjnym i technicznym**, a także edukacyjno-informacyjnym. Są to działania:

- racjonalna gospodarka wodno-ściekową, w tym wspieranie retencji wód,
- zarządzanie ryzykiem powodzi i podtopień,
- kształtowanie terenów zieleni, parków, zieleni nadrzecznej itp.,
- uwzględnienie kwestii zmian klimatu w dokumentach planistycznych i innych dokumentach strategicznych, np. zapisy projektów miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego uwzględniają zagadnienia związane z ochroną klimatu np. właściwego przewietrzania terenów gminy, ochrony przed powodzią i podtopieniami, gospodarowania wodami opadowymi, zachowania naturalnych walorów przyrodniczych, ochrony,

- ograniczanie niskiej emisji i zanieczyszczenia powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania,
- prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów lub niskiej jakości paliwa w indywidualnych systemach grzewczych,
- przedsięwzięcia termomodernizacyjne w obiektach użyteczności publicznej,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie kampanii edukacyjnych mających na celu wskazywanie prawidłowych postaw odnośnie ochrony powietrza, a także środków ostrożności odnośnie negatywnych skutków złej jakości powietrza,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń ze środków transportu, poprzez remonty i modernizacje dróg,
- rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny tabor autobusowy,
- wspieranie rozwoju transportu rowerowego poprzez rozwój i modernizację infrastruktury.

5.2. BUDOWA GEOLOGICZNA I RZEŻBA TERENU¹⁷

Budowa geologiczna obszaru gminy jest stosunkowo złożona. Obszar Gór Stołowych jest szczególny na obszarze Polski z uwagi na fakt, iż są to góry płytowe, na które składają się poziomo leżące ławice piaskowca ciosowego, przedzielone warstwami margli oraz wkładkami wapieni. Wśród budowy geologicznej obszaru Gminy występują kompleksy górnego proterozoiku starszego paleozoiku tzw. serii strońskiej.

Mezozoik charakteryzują górnokredowe skały osadowe: piaskowce, margle i wapień. Kenozoik natomiast charakteryzują plejstocenyjskie osady rzeczne w postaci piasków i żwirów, także gliny deluwialne, oraz holocenyjskich aluwii, w tym żwiry, piaski, namuły torfiaste i osady rzeczne.

Obszar Gminy jest terenem górskim, o wyraźnej dolinie wśród niewielkich wzniesień. Rzeźbę terenu wyraźnie kształtuje dolina Klikawy. Rzędna terenu Gminy waha się od 385 m n.p.m. do 825 m n.p.m. Jednak większość obszaru położona jest powyżej 500 m n.p.m. Pomimo występującej deniwelacji terenu na poziomie ok. 440 m, duża jej rozpiętość przestrzenna sprawia, iż pomimo miejscami pofałdowanej rzeźby terenu, obszar Gminy charakteryzuje występowanie dużych powierzchni o stosunkowo niewielkich nachyleniach. Kolejnym charakterystycznym elementem rzeźby terenu Gminy są progi strukturalno-denudacyjne oraz erozyjne. Pierwsze związane są ze zróżnicowaną odpornością skał

---

¹⁷ przytoczono dane zawarte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki stanowiącego Załącznik Nr 1 do uchwały nr III/16/2024 z dnia 27.06.2024 r. Rady Gminy Lewin Kłodzki

górnokredowych na denudację, drugie natomiast występuje głównie w dolinach, kształtuje strome zbocza, głównie przy udziale erozji rzecznej.

Podsumowując, obszar Gminy należy do terenów górskich, gdzie wyraźnie zaakcentowana jest rzeźba dolinna, otoczona niezbyt wysokimi grzbietami wzniesień, które pokryte są przez lasy i łąki.

5.3. GLEBY¹⁸

Na terenie gminy Lewin Kłodzki dominują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne wykształcone na podłożu skał magmowych i metamorficznych.

W okolicach Jeleniowa występują także gleby brunatne właściwe wykształcone na podłożu skał nies cementowanych oraz enklawy gleb pseudobielicowych i ilastych.

W dolinach rzek występują mady.

W okolicach Dańczowa napotkamy gleby pyłowe (pylasto ilaste).

5.4. KORYTARZE EKOLOGICZNE

Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację zwierząt, roślin lub grzybów.

W celu zachowania ich drożności zaleca się prowadzić następujące działania:

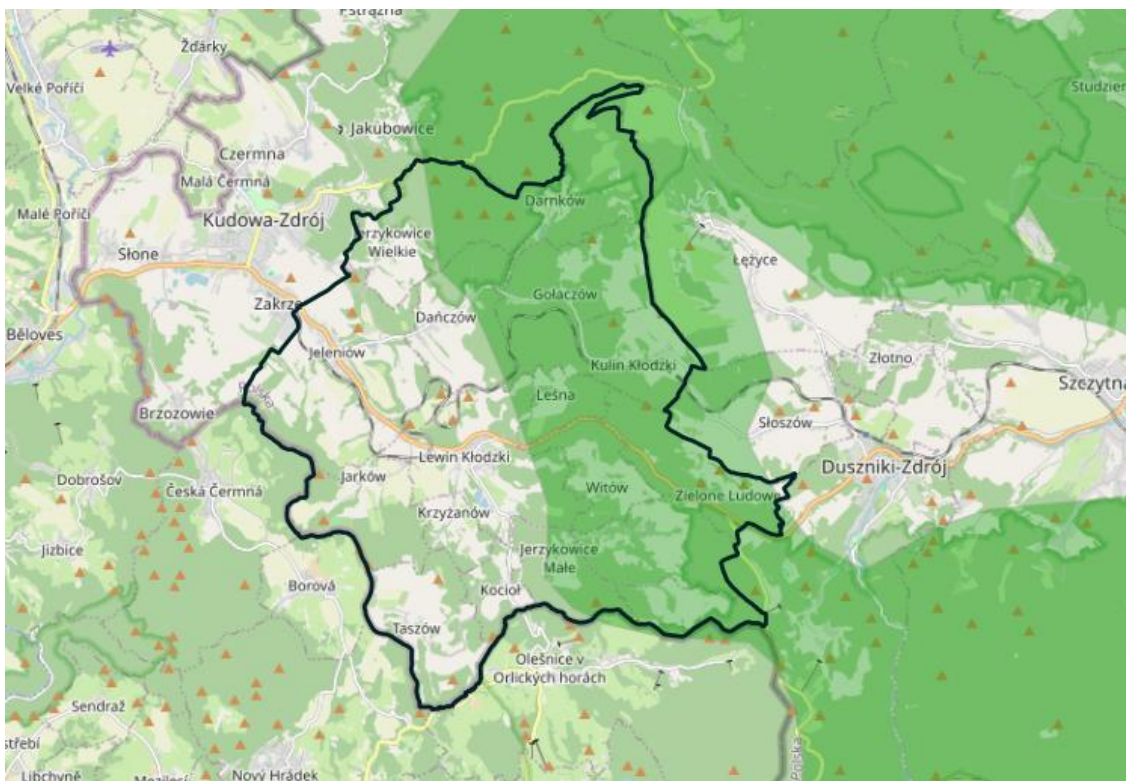
- uwzględnianie korytarzy ekologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- budowa przejść dla zwierząt – dotyczy miejsc, gdzie przecinają się drogi już istniejące (o najwyższym natężeniu ruchu) z korytarzami ekologicznymi, na drogach już istniejących o mniejszym natężeniu ruchu w miejscach przecięcia korytarzy migracyjnych, umieszczenie odpowiednich znaków informujących o tym oraz ograniczenie prędkości,
- ochrona dolin rzecznych – poprzez zaniechanie zabudowy brzegów, regulacji koryta rzeczno; rewitalizacja najbardziej zdegradowanych odcinków rzek,
- zalesienia – dotyczy korytarzy migracyjnych, gdzie płaty lasu w obrębie takiego korytarza są oddalone od siebie na odległość powyżej 1 km (z wyłączeniem cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych),
- ochrona przed dalszą zabudową odcinków korytarzy ekologicznych o znacznych przewężeniach, spowodowanych bezpośrednim sąsiedztwem terenów zurbanizowanych.

Do zaniku ekosystemów oraz zmniejszenia się liczby gatunków prowadzą takie działania jak: budowa dróg, zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i handlowa, eksploatacja surowców, lokalizacja składowisk odpadów. Do najbardziej podatnych na degradację należą środowiska bagienne, wodne, starych lasów. Zachowanie drożności korytarzy ekologicznych powinno

---

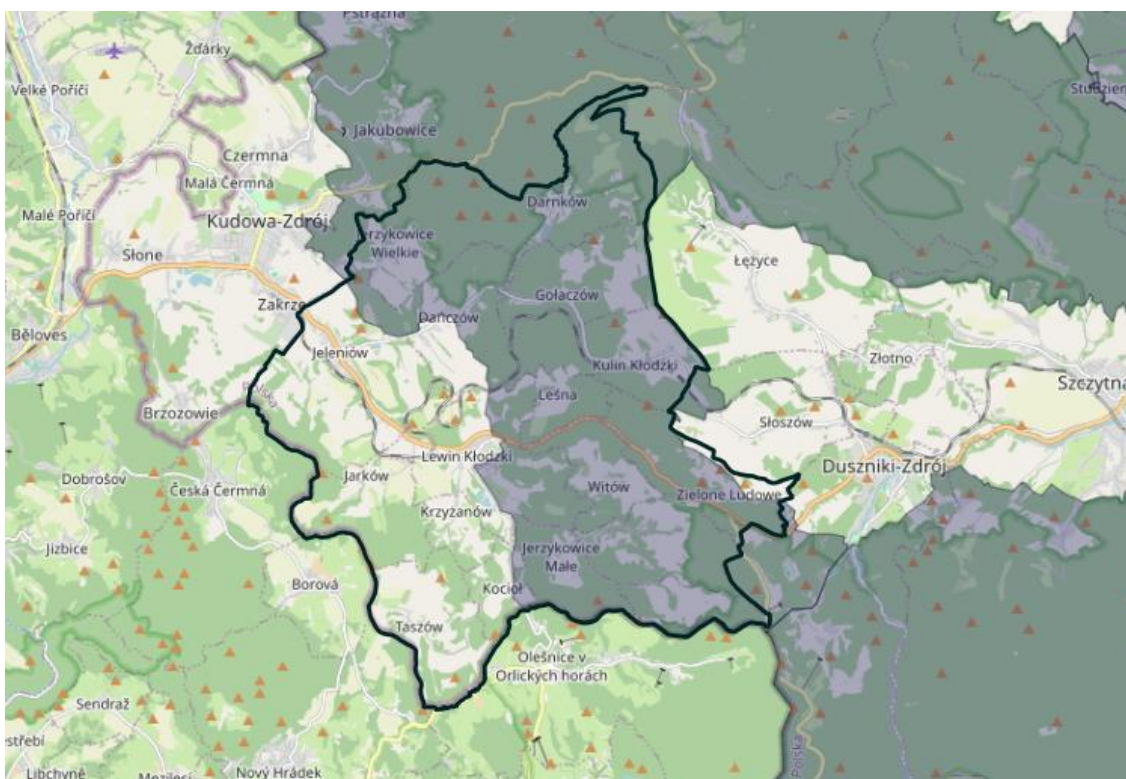
¹⁸ przytoczono dane zawarte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lewin Kłodzki stanowiącego Załącznik Nr 1 do uchwały nr III/16/2024 z dnia 27.06.2024 r. Rady Gminy Lewin Kłodzki

Ryc. 13. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki

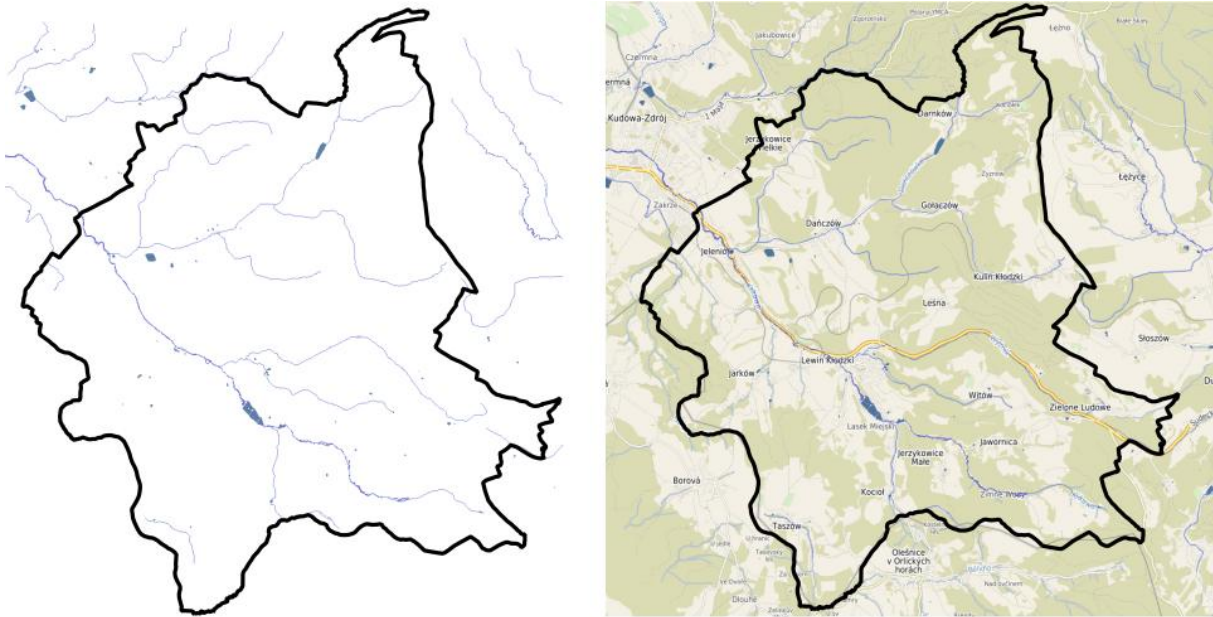
Źródło: www.mapa.korytarze.pl

Ryc. 14. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2012 na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: www.mapa.korytarze.pl

Do lokalnych korytarzy należą przede wszystkim doliny rzeczne. Schemat sieci hydrograficznej na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawiono na rycinie.

Ryc. 15. Schemat sieci hydrograficznej na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://lewinklodzki.e-mapa.net/>

Cały obszar Gminy Lewin Kłodzki, ze względu na występowanie licznych obszarów prawnie chronionych, uzupełniającą funkcję rolniczą (np. trwałe użytki zielone i pastwiska), a także występowanie mozaiki siedlisk i brak znaczących barier fizycznych dla migracji zwierząt, charakteryzuje się możliwością swobodnego przemieszczania się zwierząt.

5.5. LASY

Obszar Gminy Lewin Kłodzki znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Zdroje.

Nadleśnictwo Zdroje wskazało postulaty, na które należy zwrócić uwagę przy sporządzaniu strategii rozwoju:

- podejmowanie działań ukierunkowanych na zapewnienie trwałości lasów poprzez prowadzenie gospodarki leśnej, która zapobiega niekontrolowanemu rozpadowi lasów, wpływa na lepsze ich dostosowanie do zmieniającego się warunków klimatycznych, a tym samym wzmacniania rolę glebochronną i wodochronną,
- wpisanie lasów (w sporządzanym dokumencie) jako kluczowego elementu kształtowania krajobrazu Gminy Lewin Kłodzki.

Statystyczne ujęcie dotyczące lasów na terenie Gminy Lewin Kłodzki zaprezentowano w tabeli.

Tabela 23. Dane dotyczące lasów na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
las ogółem (ha)	2 412,78	2 421,36	2 422,22	2 425,21	2 413,20	+0,42
las publiczne ogółem (ha)	2 254,78	2 262,36	2 263,22	2 263,21	2 263,20	+8,42
las publiczne Skarbu Państwa (ha)	2 104,92	2 112,50	2 113,36	2 113,35	2 113,34	+8,42
las publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych (ha)	1 550,40	1 552,01	1 552,87	1 552,87	1 552,87	+2,47
las publiczne Skarbu Państwa - Parki Narodowe (ha)	552,43	552,43	552,43	552,43	552,43	bez zmian
las publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa (ha)	0,00	5,97	5,97	5,97	5,96	+5,96
las publiczne gminne (ha)	149,86	149,86	149,86	149,86	149,86	bez zmian
las prywatne ogółem (ha)	158,00	159,00	159,00	162,00	150,00	-8,0
powierzchnia lasów na 1 mieszkańca (ar)	122,4	123,4	123,6	123,9	123,9	+1,5
lesistość (%)	46,3	46,4	46,4	46,5	46,3	bez zmian

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Lasy położone na terenie Gminy Lewin Kłodzki są obciążone dużą presją turystyczną ze względu na ruch turystyczny i sąsiedztwo ośrodków miejskich takich jak np. Kłodzko. Przyczyna się to do zagrożenia pożarowego. Jednocześnie niezbędne jest podejmowanie działań zmierzających do udostępnienia lasów przy ich właściwej ochronie. W latach 2020-2024 Nadleśnictwo Zdroje zrealizowało następujące zadania:

1. Zagospodarowanie turystyczne ruin zamku Homole. Realizacja w 2020 r. za kwotę 392 172,00 zł.
2. Zadania z zakresu ochrony lasu (przeciwdziałanie degradacji lasów). Realizacja w latach 2020-2024 za kwotę 184 966,50 zł.
3. Zadanie z zakresu hodowli lasu (zwiększanie różnorodności gatunkowej lasów). Realizacja w latach 2020-2024 za kwotę 651 886,05 zł.

Nadleśnictwo Zdroje prowadzi także działania dotyczące identyfikacji, likwidacji oraz przeciwdziałania powstawaniu dzikich wysypisk śmieci na obszarze kompleksów leśnych.

5.6. ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT¹⁹

Około połowy obszaru gminy zajmują tereny leśne głównie, jako las górski i mieszany z przewagą świerków i mniejszym udziałem brzozy, olszy, sosny, buka i jesionu. Wśród kompleksów leśnych dominują kwaśne buczyny górskie, w dnach dolin – lasy łąkowe.

¹⁹ opracowano m.in. na podstawie danych Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Gorsze gleby, niżej położone, w pobliżu Jeleniowa zajmuje głównie roślinność to grąd środkowoeuropejski w serii ubogiej, na żyzniejszych glebach w serii żyznej. Ograniczone powierzchnie zajmują żyzne buczyny.

W ramach gatunków flory spotkać można: przygiętkę białą, marzankę wonną, okwap dwupienny, turzycę zwistą, żywiec cebulkowy, gwiazdnice wielokwiatową, tojeść gajową. W lasach napotkać można borówkę bagienną, jarzmiankę większą, goryczkę orzęsioną, zerwę kulista, rosiczkę długolistną, rzeżuchę trójlistkową.

W zakresie fauny wśród gatunków cennych zidentyfikowanych na terenie gminy występują: krocionóg – gatunek alpejski (w okolicach Darnkowa), bocian czarny, orzechówka, pluszcz.

W rzekach spotkać można pstrąga potokowego i głowacza białopłetwego. Na terenach podmokłych - żółwia błotnego. Wśród rzadkich płazów wskazać można występowanie na obszarze Gminy: traszki górskiej, wśród ssaków to: ryjówka górską i rzęsorka mniejsza.

Dane dotyczące **form ochrony przyrody** znajdują się w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na stronie <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP>, natomiast poglądowe, graficzne przedstawienie zasięgu form ochrony przyrody oraz lokalizacji pomników przyrody znajduje się na stronie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>. Pliki SHP z granicami form ochrony przyrody oraz lokalizacją pomników przyrody dostępne są na stronie <https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych>.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu pismem z 28 maja 2025 r. przekazał informacje na cele opracowania niniejszej strategii.

Zadania **zrealizowane** przez RDOŚ we Wrocławiu na terenie Gminy Lewin Kłodzki, w latach 2020-2024 dotyczyły m.in. następujących inwentaryzacji:

1. Inwentaryzacja fitosocjologiczna w obszarze Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039. Wykonano ją w latach 2021-2022. Koszt wyniósł 15 000 zł.
2. Inwentaryzacja entomologiczna w obszarze Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039. Wykonano ją w latach 2019-2020. Koszt wyniósł 10 000 zł.
3. Inwentaryzacja fitosocjologiczna w obszarze Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060. Wykonano ją w latach 2020-2021. Koszt wyniósł 5 000 zł.
4. Inwentaryzacja entomologiczna w obszarze Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060. Wykonano ją w latach 2019-2020. Koszt wyniósł 6 000 zł.

Zadania **zaplanowane** przez RDOŚ we Wrocławiu na terenie Gminy Lewin Kłodzki, na lata 2025-2030 dotyczą m.in. następujących prac:

1. Ochrona czynna płatów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków:
  - 4094 Goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*,
  - 6177 modraszek telejus *Phengaris teleius*,
  - 6210 Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*),
  - 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie),

położonych w granicach obszarów Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039 oraz Góry Orlickie PLH020060, w ramach realizacji projektu nr FENX.01.05-IW.01-0113/24 pn. Wdrażanie działań z zakresu ochrony czynnej na obszarach Natura 2000. Planowany okres realizacji to lata 2025-2026.

2. Ocena wpływu zrealizowanych działań na stan ochrony ww. siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków. w ramach realizacji projektu nr FENX.01.05-IW.01-0113/24 pn. Wdrażanie działań z zakresu ochrony czynnej na obszarach Natura 2000. Planowany rok realizacji – 2027.
3. Opracowanie ekspertyz przyrodniczych, przygotowanie projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039. Planowany rok realizacji – 2027.
4. Opracowanie ekspertyz przyrodniczych, przygotowanie projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060. Planowany rok realizacji – 2028.
5. Opracowanie ekspertyz przyrodniczych, przygotowanie projektu planu zadań ochronnych obszar Natura 2000 Góry Stołowe PLB020006. Planowany rok realizacji – 2029.
6. Opracowanie ekspertyz przyrodniczych, przygotowanie projektu planu zadań ochronnych obszar Natura 2000 Góry Stołowe PLH020004. Planowany rok realizacji – 2029.

Więcej informacji o świecie roślin i zwierząt podano w rozdziale dotyczących obszarów i obiektów prawnie chronionych.

Zieleń urządzona w granicach Gminy reprezentowana jest też przez parki, kwietniki, zieleń w ciągach dróg, zieleń na cmentarzach, a także nasadzenia szpalerowe i inne tereny rekreacyjne.

5.7. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY

Teren Gminy Lewin Kłodzki obejmuje fragmenty obszarów Natura 2000: Góry Stołowe (PLB020006), Góry Stołowe, (PLH020004), Góry Orlickie (PLH020060) oraz Grodczyn i Homole koło Dusznik (PLH020039), a także fragment Parku Narodowego Gór Stołowych oraz Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bystrzyckie i Orlickie”.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu posiada dane z inwentaryzacji przyrodniczych wykonanych w ramach:

1. Sporządzenia projektu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Góry Stołowe (PLB020006). Dla 32 % ww. obszaru Natura 2000 zakres planu zadań ochronnych (jako plan ochrony) zawarty jest w Rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 21 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego Gór Stołowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2660) Dla pozostałych 68 % obszaru plan zadań ochronnych jest obecnie w opracowaniu.

2. Sporządzenia projektu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Góry Stołowe (PLH020004). Dla 57,6 % ww. obszaru Natura 2000 zakres planu zadań ochronnych (jako plan ochrony) zawarty jest w Rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 21 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego Gór Stołowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2660). Dla pozostałych 42,4 % obszaru plan zadań ochronnych jest obecnie w opracowaniu.
3. Sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Orlickie (PLH020060) – plan ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Orlickie PLH020060 (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2014 r. poz. 2814).
4. Sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik (PLH020039) – plan ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039 (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2014 r. poz. 1688; zm. z 2014 r. poz. 4503 oraz z 2018 r. poz. 1048).
5. Uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Góry Orlickie (PLH020060) na potrzeby stworzenia Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych.
6. Uzupełnienia stanu wiedzy dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik (PLH020039) na potrzeby stworzenia Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych.

Należy zaznaczyć, że na przedmiotowym terenie mogą występować inne, niewykazane w danych będących aktualnie w posiadaniu RDOŚ we Wrocławiu siedliska przyrodnicze, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713), jak również stanowiska i siedliska gatunków chronionych roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową w myśl rozporządzeń Ministra Środowiska: z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409), z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408).

W celu potwierdzenia lub wykluczenia występowania chronionych siedlisk przyrodniczych lub gatunków konieczne jest przeprowadzenie przez właściwych specjalistów, w odpowiednim terminie, inwentaryzacji przyrodniczej.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie zostały ustalone strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania, o których mowa w art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.).

Park Narodowy Gór Stołowych²⁰

W granicach administracyjnych Gminy Lewin Kłodzki znajduje się fragment Parku Narodowego Gór Stołowych. Łączna powierzchnia Parku wynosi 6340,37 ha, a kolejne 10 515,00 ha to otulina Parku.

Park został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 września 1993 r. w sprawie utworzenia Parku Narodowego Gór Stołowych. Pozostałymi aktami prawnymi wykazanymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody CRFOP (stan na 15.09.2025 r.) są:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1997 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Parku Narodowego Gór Stołowych.
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 lutego 2013 r. w sprawie nadania statutu Parkowi Narodowemu Gór Stołowych z siedzibą w Kudowie-Zdroju.

Obowiązuje Zarządzenie Nr 63 Ministra Środowiska z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie zadań ochronnych dla Parku Narodowego Gór Stołowych.²¹

Nadzór nad Parkiem sprawuje Dyrektor Parku Narodowego Gór Stołowych.

Park Narodowy Gór Stołowych jako jedyny spośród 23 parków narodowych utworzony został w trosce o ochronę przyrody nieożywionej.

Położenie

Park Narodowy Gór Stołowych obejmuje wierzchowinowe i centralne partie Gór Stołowych oraz północno- zachodnią część Wzgórz Lewińskich. Na północnym zachodzie Park sąsiaduje z czeskim parkiem krajobrazowym CHKO Broumovsko. Od południa i północno-wschodu obszar Parku wyznacza linia ściany lasu biegnąca u podnóży Gór Stołowych i północno- zachodniego fragmentu Wzgórz Lewińskich. Ma on kształt trójkąta, który wyznacza granica państwa i prowadzące od niej międzynarodowe szlaki komunikacyjne: droga E 67 i droga nr 388, zbiegające się w Polanicy Zdroju.

Geologia i rzeźba terenu

Wypiętrzanie gór, w tempie niezauważalnym przez człowieka, trwa nadal. Jednakże równocześnie, na masywy Gór Stołowych działają procesy naturalne: postępuje niszczenie skał przez wietrzenie i erozję, przy czym skały o mocniejszym spoiwie, są niszczone wolniej. Tłumaczy to więc dlaczego Góry Stołowe nie są jednolitym płaskowyżem i można w ich obrębie wyróżnić kilka poziomów.

Pozostałościami najwyższego poziomu jest Szczeliniec Wielki i rozległy płaskowyż Skalniaka z Błędnyimi Skałami oraz Narożnik, natomiast najbardziej rozległy jest poziom środkowy, obejmujący miejscowości Karłów, Pasterka, Łężyce Górne. W granicach Parku Narodowego, oprócz Gór Stołowych zajmujących znacznie większą północną i wschodnią jego część, znalazł się przylegający do nich od południowego-zachodu fragment Wzgórz Lewińskich, zbudowany z granitoidów a w jego okrywie łupków łuszczycowych. Tzw. granitoid kudowski powstał w okresie między 330 a 300 mln lat temu. Przykładami odsłonięć granitoidów występujących na terenie parku są „Czartowski Kamień” oraz usytuowana przy Szosie Stu

---

²⁰ Opracowano na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody oraz <https://pngs.gov.pl/>

²¹ Zadania ochronne <https://pngs.gov.pl/plan-ochrony-parku>

Zakrętów „Czerwona Skałka”. Najstarszymi skałami osadowymi tego regionu są występujące w okolicach Pstrążnej łupki ilaste lokalnie piaszczyste z wkładkami węgla i wapieni, w których można znaleźć ślady odcisniętych karbońskich roślin. Łatwa dostępność skał budujących Góry Stołowe i Wzgórza Lewińskie sprawiła, że od dawna eksploatowano je w licznych, choć niewielkich kamieniołomach. Dziś wydobywa się tylko piaskowce ciosowe w dwu kamieniołomach w Radkowie i koło Polanicy Zdroju, wykorzystując je dla potrzeb budownictwa i kamieniarstwa.

Na południowych obrzeżach Gór Stołowych występują źródła wód mineralnych. Są to szczawy charakteryzujące się niewielką mineralizacją i dużą zawartością gazowego dwutlenku węgla. Ich lecznicze wykorzystanie stało się podstawą rozwoju uzdrowisk Kudowy, Dusznik i Polanicy Zdroju.

Rośliny

Aktualny obraz roślinności Parku ukształtowały nie tylko zróżnicowane warunki siedliskowe. Podobnie jak w całym Sudetach flora stołowogórska została przeobrażona przez wieloletnią działalność człowieka, głównie za sprawą wylesień (szczególnie niżej położonych obszarów), zmiany stosunków wodnych oraz przebudowę naturalnych drzewostanów na skutek preferującej świerka intensywnej gospodarki leśnej. 91% powierzchni Parku zajmują ekosystemy leśne, nieleśne ekosystemy lądowe obejmują 9,81%, w tym 5,5% powierzchni to zbiorowiska łąkowe.

Ekosystemy leśne - lasy liściaste

Dolnośląskie lasy liściaste pochodzące z naturalnych odnowień zachowały się tylko w niewielkich fragmentach trudno dostępnego terenu. Na bogatych siedliskach reprezentują je żyzne buczyny sudeckie. W ich runie występują liczne gatunki geofitów - (roślin zimujących w postaci podziemnych kłączy, cebul i bulw) obficie zakwitających na wiosnę, jeszcze przed rozwojem liści buka. Należą do nich: żywiec dziewięciolistny, gatunek charakterystyczny dla tego zbiorowiska, żywiec cebulkowy, szczyr trwały, czosnek niedźwiedzi tworzący nieraz całe łany w dolinach potoków, częsta na terenie Parku śnieżycy wiosenna, zawilec gajowy i rzadziej spotykany zawilec żółty, złoć żółta, wyróżniająca się groniastym kwiatostanem grzbiecistych kwiatów kokorycz pusta, oraz jedna z najładniejszych chronionych w naszym kraju roślin - lilia złotogłów.

Mniej interesujące lasy bukowe Parku rozwinięte są na mało zasobnych glebach. Są to tzw. buczyny kwaśne. W ich runie nie znajdujemy zbyt wielu wyjątkowych roślin. Generalnie we florze opisywanych lasów liściastych spory udział mają gatunki górskie. Należą do nich między innymi oprócz już wymienionego żywca dziewięciolistnego, śnieżycy wiosennej czy miesięcznicy trwałej takie rośliny jak: przęta purpurowy, starzec jajowaty, liczydło górskie, przetacznik górski, paprotnik kolczysty.

Specyficzny mikroklimat dolin potoków i ocienionych stoków pozwala tu także bytować gatunkom subalpejskim, których przedstawicielami mogą być jaskier platanolistny i modrzyk górski. Z roślin podlegających ochronie występujących w lasach liściastych Parku, oprócz już wyżej wspomnianej śnieżycy wiosennej i lilii złotogłów należy wymienić wawrzyńka

wilczytyko, parzydło leśne oraz storczyki: kruszczyka szerokolistnego i bezzieleniowego - gnieźnika leśnego.

Na terenie Parku występuje także: kalina koralowa, kopytnik pospolity, paprotka zwyczajna, marzanka wonna i bardzo rzadka w Parku konwalia majowa.

Na wilgotnych przydrożach występuje tu kukulka Fuchsa, a w dolinach potoków związanych z lasami liściastymi rzadko znaleźć można posiadającego największe kwiaty spośród dziko rosnących dzwonków - dzwonka szerokolistnego.

Ekosystemy leśne - lasy iglaste

Wprowadzone sztucznie przez człowieka świerczyny, wyhodowane zwykle z odmian nie przystosowanych do miejscowych warunków, padają nierzadko ofiarą czynników naturalnych. Świerki wytwarzają płytki, powierzchniowy system korzeniowy i nie posiadają korzenia palowego. Warstwa gleby pokrywająca podłoże skalne na większości obszaru Parku jest bardzo płytka. Oba te czynniki powodują, że silne wiatry, szczególnie na przedwiośniu i późną jesienią, gdy gleba jest mocno przesiąknięta wilgocią, powodują duże straty w drzewostanach w postaci wiatrowałów i wiatrołomów.

Duże uszkodzenia świerków są często również wynikiem działania obfitych opadów mokrego, ciężkiego śniegu. W latach powojennych na zły stan zdrowotny drzewostanów świerkowych bardzo istotny wpływ miało rosnące zanieczyszczenie powietrza. Wykonane w 1994 roku badania wykazały, że pod względem uszkodzenia drzewostanów mierzonego ubytkiem aparatu asymilacyjnego Park Narodowy Gór Stołowych zajmuje czwarte miejsce wśród Parków krajowych.

Oslabione lasy są narażone na masowe występowanie korników. Masowe pojawy kornika drukarza miały miejsce już w pierwszych latach istnienia Parku. Dlatego na całym terenie Parku, z wyjątkiem obszarów ochrony ścisłej, prowadzi się stałą kontrolę lasów świerkowych w celu ograniczenia rozwoju populacji kornika drukarza, poprzez wyszukiwanie, usuwanie i bezwzględne korowanie drzew „trocinkowych” tj. zainfekowanych przez tego owada. Inną formą ograniczenia populacji kornika drukarza, niestety mało skuteczną, jest wystawianie zwabiających owady pułapek feromonowych.

Na wylesionych obszarach, powstałych w wyniku działania kornika sady się gatunki zgodne z warunkami siedliska tj. buka, jodłę, jawor i jesion. Przebudowa drzewostanów w kierunku przywrócenia im naturalnego charakteru jest jednym z podstawowych zadań Parku. Roślinność antropogenicznych lasów świerkowych jest bardzo uboga. Są one przeważnie jednopiętrowe, bez wykształconego podszytu. W runie obok borówki czarnej i borówki brusznicy występują najczęściej dwa gatunki traw śmiałek pogięty i trzcinnik owłosiony oraz biało kwitnący wiosną szczawik zajęczy. Rzadziej w prześwietlonych partiach spotkać można siódmaczka leśnego, a na trawiastych, świetlistych przydrożach i wyrębach naparstnicę purpurową. Roślina ta osiąga w naszym kraju północno-wschodnią granicę zasięgu. Występuje w Sudetach i Beskidach Śląskim i Żywieckim. Naparstnica purpurowa jest bardzo ważną rośliną leczniczą, ale i silnie trującą.

Na specjalną uwagę wśród zbiorowisk lasów iglastych zasługują wykształcone fragmentarycznie na siedliskach skalnych bory sosnowe, z udziałem świerka i brzozy.

Występują one dość często w szczytowych partiach Szczelińca Wielkiego i Małego oraz na Błędnym Skalach. Rosnące w nich sosny zwyczajne, mają bardzo charakterystyczny, czasem przypominający naturalne "bonsai" formę. Mimo niewielkich rozmiarów, ich wiek często przekracza 200 lat. W runie tych borów zakwita i owocuje rzadka, należąca wrzosu bażyna czarna.

Zbiorowiska łąkowe

Do powstania zbiorowisk łąkowych przyczynił się rozwój gospodarki pastwiskowej i rolnictwa. Pierwotnie miejsca takie powstawały głównie w wyniku klęsk żywiołowych. Wypalanie pierwotnych lasów dla uzyskania terenów pod uprawę roli i na pastwiska powodowało niszczenie rodzimej roślinności, ale stwarzało przy tym nowe siedliska dla roślin mało rozpowszechnionych lub nawet nieobecnych wcześniej na tych terenach.

Obfitujące w gatunki malownicze zbiorowiska łąk górskich zawdzięczają swe istnienie człowiekowi, ale również człowiek porzucając metody tradycyjnego gospodarowania doprowadził do znacznego ich przekształcenia. Stosowane w celu intensyfikacji produkcji zaorywanie łąk, nawożenie przypadkowo dobranymi nawozami sztucznymi oraz podsiewanie mieszkankami szlachetnych traw, doprowadziło do szybkiego wyeliminowania wielu gatunków i utraty wartości przyrodniczych istniejących wcześniej półnaturalnych zbiorowisk łąkowych. Powstałe fitocenozy stały się także, po kilku latach eksploatacji, mniej wartościowe gospodarczo.

Różnorodne zbiorowiska trawiaste zajmują na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych powierzchnię ponad 350 ha. Na wierzcholinie środkowego poziomu zrównania gór często są to właśnie ubogie gatunkowo zbiorowiska porolne i zubożałe pastwiska. Niektóre z nich charakteryzują się dominacją trawy mietlicy pospolitej inne kłosówki miękkiej, a jeszcze inne, najbardziej wilgotne, śmiałka darniowego. Wyróżnić tu też można zwykle niewielkie płyty, na których przeważa subalpejski gatunek - ostrożeń różnolistny. Gatunek ten zakwita latem wytwarzając koszyczki ciemnopurpurowych kwiatów wielkości do 5 cm średnicy. Jego liście, biało kutnerowate od spodu, wykazują, dużą zmienność kształtu.

Na łąkach powstałych na gruntach porolnych rzadko występuje chroniony mieczyk dachówkowaty i subalpejski gatunek o dużych szerokojąkowatych liściach - szczaw alpejski. W wytworzonych na ubogich glebach murawach bliźniczkowych (nazwa pochodzi od występującej tu bliźniaczki psiej trawki) spotkać można arnikę górską.

Wśród łąk w Górach Stołowych za półnaturalne i najmniej zdegradowane uważane są bogate w gatunki łąki bagienne z obfitymi populacjami niektórych roślin chronionych. Szczególny aspekt nadaje im w maju pełnik europejski - lokalnie nazywany „kłodzką różą” i uważany za symbol regionu. Na podmokłych łąkach tworzy całe łany złocistożółtych kul, kołyszących się na wietrze wśród wiosennej zieleni traw. Można go podziwiać w m. in. rejonie Łężyckich Skalek, stanowiących fragment rozległych łąk na środkowym poziomie zrównania gór u podnóża masywu Narożnika.

Jesienią mokre łąki pokrywają się przypominającymi krokusy kwiatami zimowita jesiennego. Najbogatsze w gatunki zbiorowiska rozwinięte na żyznych, nieco mniej wilgotnych

glebach określone są jako sudecka łąka storczykowa. Oprócz wspomnianych powyżej roślin chronionych występujących na łąkach pełnikowych rosną tu takie storczyki jak: listera jajowata, gółka długoostrogowa, storczyk męski i stwierdzona w Górach Stołowych po wojnie na jedynym w Sudetach stanowisku storczyca kulista. Z innych podlegających ochronie roślin występuje tu: orlik pospolity, zerwa kulista, goryczuszka orzęsiona, goryczuszka czeska. Zbiorowiska łąki storczykowej należą do najcenniejszych na całym terenie Parku.

Wśród gatunków łąkowych występujących na siedliskach umiarkowanie wilgotnych, najbardziej interesującym jest lilia bulwkowata. Lilia ta, posiadająca największe kwiaty spośród dziko rosnących roślin w naszym kraju, jest w Polsce bardzo rzadka. Generalnie zbiorowiska trawiaste, choć zajmują zaledwie ok. 5,5 % powierzchni Parku, w znacznej mierze decydują o jego bioróżnorodności, gdyż w zbiorowiskach tych występuje blisko 40 % gatunków flory naczyniowej. Ponadto łąki są bardzo istotnym elementem krajobrazu kulturowego Gór Stołowych. Z tych względów wymagają więc utrzymania. Nowym problemem z tym związanym, który pojawił się w ostatnich latach, jest zarastanie łąk. Całkowite zaprzestanie wypasu zwierząt i koszenia traw prowadzi do szybkiego wzrostu zawartości związków azotowych w glebie. Na łąkę wkraczają wówczas gatunki azotolubne, później wysokie byliny; najczęściej starzec jajowaty, a następnie wierzby i brzozy. W końcu wykształcają się posiadające ubogie runo lasy brzozowe.

W dolinach potoków i w miejscach wysięku wód występują płaty związanych z wodą zbiorowisk ziołoroślowych, w których dominuje górska roślina o dużych, okrągłych liściach - lepiężnik biały. Niewielką powierzchnię w granicach Parku zajmują zbiorowiska synantropijne tj. roślinności towarzyszącej człowiekowi. Są one szczególnie dobrze wykształcone w obrębie jedynej leżącej na terenie Parku wsi Pasterka.

Torfowiska

Roślinność charakterystyczna dla torfowiska wysokiego występuje w Parku głównie na Wielkim Torfowisku Batorowskim. Obok pospolitych roślin torfowiskowych, jak wełnianka pochwowata, wełnianka wąskolistna, czy żurawina błotna, rosną tu niektóre rzadsze gatunki: bagno zwyczajne, turzyca nitkowata, turzyca skąpokwiatowa i modrzewnica pospolita.

Najbardziej zagrożonym gatunkiem spośród roślin naczyniowych na tym torfowisku wydaje się być obecnie sosna błotna - gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Gatunek ten został opisany jako nowy dla nauki w 1837r. właśnie tutaj. Obecnie populacja sosny błotnej znajduje się w bardzo złej kondycji wykazując silne tendencje zanikowe. Podstawową przyczyną tego jest odwodnienie Wielkiego Torfowiska Batorowskiego już w połowie XIX w. i wprowadzenie tam świerka. Zabieg ten spowodował zaburzenie funkcjonowania ekosystemów torfowiska i wyginięcie szeregu gatunków, w tym wierzby borówkolistnej, dwóch gatunków rosiczki, bagnicy torfowej czy turzycy strunowej.

Osuszanie tego rodzaju doprowadziły również do zniszczenia całych torfowisk, jak np. Długiego i Krągłego Mokradła na wierzcholinie Skalniaka, Niknącej łąki, Małego Torfowiska Batorowskiego czy torfowiska w okolicy Łężyc Górnych. Ze zbiorowisk nisko-torfowiskowych występujących na terenie Parku najbogatsze w gatunki płaty zachowały się w dolinach potoków spływających z południowej krawędzi gór. W ich składzie występuje dużo

roślin wilgotnych łąk, w tym gatunek ujęty na czerwonej liście roślin zagrożonych - turzyca Davalla.

Grzyby i rośliny zarodnikowe

Grzyby

Znaczne zalesienie terenu i korzystne warunki wilgotnościowe sprawiają, że grzyby mają bardzo istotny udział w środowisku przyrodniczym Gór Stołowych. W lasach Parku można znaleźć większość znanych grzybów wielkoowocnikowych jak: borowik szlachetny, suchogrzybek złotopory, podgrzybek zajączek, koźlarz czerwony, opieńka miodowa, muchomor czerwony, mleczaj rydz. Z mniej pospolitych, na leśnych polanach i bardziej suchych łąkach w pobliżu lasów, występuje czubajka kania, a w wilgotnych zbiorowiskach trawiastych mały, żółty grzybek - wigotnica cytrynowa. Martwe drzewa atakowane są przez huby, w tym często spotykanego na bukach hubiaka pospolitego. Z rzadkich gatunków grzybów wymienić trzeba: siedzunia sosnowego, purchawicę olbrzymią, sromotnika smrodliwego i soplówkę jodłową.

Roślinność zarodnikowa i zbiorowiska naskalne

Flora roślin zarodnikowych Parku Narodowego Gór Stołowych jest obficie reprezentowana. Związane jest to z wyjątkową budową geologiczną, występowaniem dużych ilości odkrytych powierzchni skalnych, urozmaiconą rzeźbą i sprzyjającym rozwojowi tej grupy roślin wilgotnym klimatem. Zatrzymywanie wody na nieprzepuszczalnym podłożu w obrębie mułowców i margli środkowego poziomu zrównania gór sprzyja utrzymywaniu się dużej ilości wilgotnych siedlisk - młak źródliskowych i torfowisk. Duże znaczenie, głównie dla występujących na skałach sinic, wątrobowców i mchów mają także czynniki mikroklimatyczne, zwłaszcza w strefie górnych piaskowców ciosowych. Skały te, dzięki zdolności nasiąkania wodą w rejonie znacznej ilości opadów, dodatkowo wpływają na utrzymywanie się znacznej wilgotności powietrza. Szczególnie wilgotny mikroklimat panuje w szczelinach i rozpadlinach tych skał, ze względu na zaleganie zimniejszego powietrza, zmniejszenie parowania i znacznie późniejsze topnienie śniegu.

Góry Stołowe są jedynym w Polsce tak dużym obszarem występowania piaskowców ciosowych, dlatego związana z nimi flora roślin zarodnikowych jest również wyjątkowa. Charakteryzuje ją m. in. duża ilość gatunków wątrobowców. Ta prymitywna grupa mszaków wymaga większej niż mchy wilgotności powietrza. Wątrobowce wyraźnie różnią się od mchów. Posiadają znacznie mniejsze zróżnicowanie tkankowe i często plechową budowę ciała. Inaczej także ukształtowane są organy rozmnażania wątrobowców. Przykładem tej grupy roślin może być pleszanka, której trzy gatunki spotykane są na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych. Spośród stwierdzonych tu ponad 120 taksonów wątrobowców, przynajmniej 5 nie występuje na innych stanowiskach w Polsce, a cały szereg to gatunki bardzo rzadkie w kraju. Jednym z nich jest rosnący na ścianach szczelin na Szczelińcu Wielkim *Gymnocolea acutiloba*, uważany za relikwyt pamiętający okres trzeciorzędu. Duża część wątrobowców Parku to gatunki górskie, przy czym wiele z nich występuje znacznie poniżej granicy wysokościowej osiągniętej w innych pasmach górskich. To samo dotyczy mchów, wśród których na 224 stwierdzone tu gatunki 86 to gatunki górskie, w tym 13 wysokogórskie. Wśród mchów rosnących na terenie

Parku na szczególną uwagę zasługuje obecność jednego gatunku endemicznego widłoząb sudecki, jednego nowego dla Polski i czterech gatunków nowych dla Sudetów. Pomimo niewielkiego obszaru Gór Stołowych i małej wysokości nad poziomem morza rośnie tu także wiele cennych form, odmian i gatunków porostów. Podczas badań prowadzonych w latach 2006-2013 na terenie Parku potwierdzono występowanie 288 gatunków porostów oraz 7 gatunków grzybów niezlichenizowanych. Wśród nich znajduje się wiele cennych i rzadkich gatunków w skali kraju, jak np. żyłecznik zwisający, stojecznicza kredowa, czasznik modrozielony, czy pęporostek Hudsona.

Rośliny zarodnikowe mają zwykle duży udział w tworzeniu zbiorowisk naskalnych. W Parku Narodowym Gór Stołowych szczególnie interesujące fitocenozy tego typu wytworzyły się na naturalnych odkrywkach skał marglistych zawierających wapń. Dominują w nich wapieniolubne gatunki mszaków, a na dalszych etapach sukcesji pojawiają się zbiorowiska także z udziałem paproci i roślin kwiatowych. Spośród ciekawszych paproci można tu spotkać gatunki suboceaniczne jak: zanokcicę zieloną, zanokcicę skalną, paprotnicę kruchą, oraz górskie, takie jak paprotnik kolczysty. Z roślin kwiatowych w jednym z takich zbiorowisk występuje skalnica zwodnicza - prawdziwy rarytas we florze Parku. Ta biało kwitnąca, zwieszająca się z półek skalnych poduszkowa roślina rośnie tylko na jednym stanowisku w Górach Stołowych i zarazem jedynym w Polsce. Znajduje się ona w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, ale jest również gatunkiem rzadkim w Europie. Inną wartą wymienienia rośliną wyższą znaną w omawianym zbiorowisku jest rzadki w naszej florze rzeżusznik piaskowy Borbasa.

Zwierzęta

Każde zwierzę jest ściśle związane ze środowiskiem, które zapewnia mu wszystko, co jest do życia potrzebne. Góry Stołowe pokrywają przede wszystkim lasy, jednak zbiorowiska skalne, łąki, polany, strumienie, torfowiska tworzą przestrzeń do egzystencji wielu gatunków zwierząt, w tym niektórych unikatowych na skalę Polski.

Bezkregowce

Specyfiką terenu jest duża ilość zróżnicowanych środowisk skalnych. Skały, a szczególnie ich głębokie szczeliny, oferują wyjątkowe siedliska, głównie dla bezkręgowców. Obecność rzadkich przedstawicieli tej grupy zwierząt decyduje o wyjątkowości fauny Gór Stołowych nawet na tle Sudetów. Mało zmienny mikroklimat głębokich, zacienionych szczelin o wysokiej wilgotności i niskich temperaturach stwarza, pomimo niewielkiej wysokości gór, odpowiednie warunki do życia alpejskich, wysokogórskich i nawet arktycznych gatunków zwierząt bezkręgowych. W omawianych środowiskach piaskowców Błędných Skał i Szczelińca występuje duża i stabilna populacja pająka *Bathypantes eumenis*. Jest to jedyne w Polsce i najbardziej na południe wysunięte, izolowane stanowisko tego pająka. Faunę alpejskich pająków reprezentuje bardzo rzadki *Rhaebothorax morulus*, którego występowanie oprócz Gór Stołowych stwierdzono tylko w Tatrach. Wyjątkowość mikrosiedlisk piaskowcowych szczelin Gór Stołowych potwierdza występowanie jaskiniowych, alpejskich i wysokogórskich gatunków owadów bezskrzydłych - skoczogonków. Dotychczas opisane bezkręgowce są relikdami ostatniego zlodowacenia. Pozostałe zwierzęta bezkręgowce nie są już tak

wyjątkowe. W Parku spotkać można żyjący w źródłiskach niektórych potoków alpejski gatunek wirka - wypławek alpejski. Bogato reprezentowane na licznych łąkach i polanach są motyle. Wśród nich nierzadko spotkać można chronionego pazia królowej, z rusatek pospolity jest pawik, żałobnik i pokrzywnik, rzadziej występuje admirał i mieniak tęczowiec. Z innych ciekawszych motyli uwagę zwracają zawisaki: zawisak tawulec, fruczak gołąbek, nastrosz lipowiec oraz należąca do lotnic zamieszkująca stare lasy bukowe lotnica zyska. Faunę chrząszczy wyróżnia występowanie dużej liczby chronionych biegaczy. W Górach Stołowych stwierdzono ich dotychczas 14 gatunków w tym bardziej okazałe: biegacz wręgaty, biegacz skórzasty, biegacz zielonozłoty czy biegacz fioletowy.

Ryby

Wody Gór Stołowych zasilają zlewiska dwóch mórz. Tutaj rozpoczynają swój bieg potoki: Pasterski Potok, Czermnica, Darnkowski Potok, które płyną do Morza Północnego, zaś Pośna, Cedron, Kamienny Potok, Czerwona Woda do Morza Bałtyckiego. Łącznie z obszaru parku wypływa około 25 cieków, z których tylko jedenaście jest zasiedlonych na stałe przez ryby. Różnorodność gatunkowa ichtiofauny jest bardzo mała, w Górach Stołowych występuje 8 gatunków, w tym 3 gatunki objęte ochroną gatunkową: pstrąg potokowy (*Salmo trutta*), głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*) i głowacz przegopłetwy (*Cottus poecilopus*). Występuje również jeden przedstawiciel smoczkoustych minog strumieniowy (*Lampetra planeri*).

Płazy

Z występujących w Polsce 18 gatunków płazów w Górach Stołowych żyje 8. Najpopularniejszymi są ropucha szara i żaba trawna. Nierzadko można spotkać salamandrę plamistą, traszkę zwyczajną i traszkę górską. Najrzadszymi i zagrożonymi wyginięciem na terenie Gór Stołowych są ropucha zielona, żaba wodna i traszka grzebieniasta.

Ropucha szara jest największym europejskim płazem bezogonowym, występującym bardzo licznie na łąkach, w wilgotnych lasach liściastych i mieszanych Gór Stołowych. Pospolitym gatunkiem, w Górach Stołowych jest żaba trawna. Znane są miejsca rozrodcze tego gatunku, gdzie wiosną gromadzi się kilkanaście tysięcy osobników po wyczerpującej, szczególnie dla samic, wędrówce z miejsc hibernacji. W trakcie migracji samica często musi dźwigać na swoim grzbiecie samca, nawet przez kilka kilometrów. Największym spośród płazów obecnym na tym obszarze jest pięknie, kontrastowo ubarwiona salamandra plamista. Salamandra jest płazem wybitnie lądowym, prowadzi nocny tryb życia. Jednak obfite deszcze i wysoka temperatura uaktywniają te płazy także w dzień. Najpopularniejszym płazem ogoniastym Gór Stołowych jest dorastająca do 11 cm długości traszka zwyczajna.

Gady

Park Narodowy Gór Stołowych zamieszkuje pięć najpospolitszych gatunków gadów z ośmiu występujących w Polsce. Ponieważ gady są zwierzętami zmiennocieplnymi, ich aktywność zależy od temperatury otoczenia i podłoża. Na terenie Gór Stołowych występują dwa gatunki jaszczurek: zwinka i żyworodna. Rzadziej spotykany na terenie Gór Stołowych padalec zwyczajny jest beznogą jaszczurką, osiągającą wyjątkowo do 50 cm długości (zwykle 20 - 30). Na obszarze Gór Stołowych spotkać można także zaskrońce osiągające długość do 1,5 m. Żmiję zygzakowatą na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych spotkać można dość

często z racji optymalnych warunków, jakie dostarczają jej nagrzewające się skały piaskowcowe z licznymi wnękami i szczelinami, gdzie się chroni. Poluje o zmierzchu i w nocy. W dzień wygrzewa się na duktach leśnych czy łąkach. Zwykle jednak ucieka jako pierwsza przed nadchodzącym człowiekiem i nigdy nie atakuje, jeśli nie podejmiemy zbyt blisko. Ukąszenie żmii nie stanowi zwykle dla dorosłego człowieka zagrożenia. Żmije zygzakowatą poznać można łatwo po charakterystycznym, ciemnym zygzaku biegnącym wzdłuż grzbietu (wstęga Kaina), widocznym nawet u świeżo wyklutych młodych.

Ptaki

Na terenie Gór Stołowych stwierdzono występowanie 95 gatunków ptaków, w tym 89 gatunków objętych ochroną gatunkową. Na skład gatunkowy ptaków w Górach Stołowych wpływa m.in. duża lesistość, dominująca rola świerka, niesprzyjający (szczególnie zimą) klimat, a także prawie zupełny brak zbiorników wodnych. Ze względu na trudne warunki klimatyczne zimą tylko niektóre ptaki odwiedzają w tym czasie teren Parku, a już całkiem nieliczne przebywają w nim na stałe. Jednym z gatunków przebywających tu zimą jest jarząbek, najbardziej skryty kurak leśny. Za biotop obiera sobie starsze lasy mieszane i bory wzbogacone licznymi wykrotami, krzewami, stertami gałęzi, leżącymi pniami itp. W okresie zimowym, nawet wewnątrz ośnieżonych borów, spotkać możemy mieszane stadka żerujących sikor, którym towarzyszyć mogą gatunki ptaków z innych rodzin. Pospolitym ptakiem na terenie Parku jest sójka, która w zimie również skupia się w stada, ale dla odmiany - jednogatunkowe. Podobna do niej orzechówka przebywa również przez cały rok na tym terenie. Orzechówka w przeciwieństwie do sójki jest mało płochliwa i daje się podejść na kilka kroków. Jest to spowodowane tym, że głównym areałem jej występowania jest tajga, gdzie stosunkowo niedawno zetknęła się z człowiekiem, do którego nie zdążyła nabrać odpowiedniego respektu. Sóweczka, włośchatka i krzyżodziób są kolejnym tego przykładem. Sóweczka, najmniejsza europejska sowa o krótkich skrzydłach i długim ogonie, a więc typowo krogulczych proporcjach, prowadzi dzienny tryb życia. Szczególnie trudno jej przetrwać w zimie, kiedy dni są krótkie. Dlatego też w tym czasie poluje niemal bez przerwy, nadmiar pożywienia gromadząc w dziuplach i budkach lęgowych. Sóweczka żywi się przeważnie małymi ptakami, polując z zasadzki głównie na zięby, sikory, mysikróliki, ale również na drobne ssaki czy jaszczurki.

Wiosną góry ożywają wzbogacone o przybyszów z południa i nizin. Dziuple po dzięciole czarnym na zmianę z nim samym i włośchatką zajmuje siniak. Jest to jedyny gołąb krajowy gniazdujący w dziuplach. W Parku Narodowym Gór Stołowych lęgnię się w lasach bukowych i mieszanych, np. w Dolinie Pośny. Enklawy lasów bukowych pozostałe często po pierwotnych, naturalnych buczynach dolnoregłowych to preferowane miejsca lęgowe również paru innych gatunków. Dzięcioł zielonosiwy to typowy gatunek Sudetów. Wczesną wiosną, jeszcze przed stopniem śniegu samce bębnią i nawołują donośnym, chichoczącym gwizdem. Łatwo jest go naśladować a w konsekwencji zwabić ptaka na niewielką odległość. W lesie bukowym spotkać możemy także muchołówkę małą i żałobną, które na gniazda obierają spróchniałe dziuple i półdziuple. Buczyny rozbrzmiewają wiosną również śpiewem świstunki. Gniazdo świstunki przypomina zamkniętą kulę z bocznym wejściem. Podobne gniazda budują inne

gatunki z tego samego rodzaju: piecuszek i pierwiosnek, również występujące w Parku. Gniazda najczęściej umieszczają na ziemi i bardzo dobrze ukrywają wśród otaczającej roślinności. Ptaki bywają czasami tak zaaferowane karmieniem piskląt, że pozwalają się zbliżyć obserwatorowi na parę kroków nie przerywając tej czynności. Lasy liściaste preferuje również trzmiełojad - rzadszy krewniak pospolitego myszołowa. Można go odróżnić od myszołowa zwyczajnego między innymi po dłuższym ogonie z regularnymi, ciemnymi pasami i wąskiej głowie, przypominającej głowę kukułki.

Będące w przewadze bory świerkowe Parku w okresie wiosenno - letnim rzadko zamieszkują gatunki związane wyłącznie z tym środowiskiem. Do wyjątków należy m. in. krzyżodziób. Spotyka się go na tym terenie, w dużych ilościach, zwłaszcza w latach szczególnej obfitości nasion świerka. Dziób krzyżodzioba wyróżnia się tym, że górna i dolna szczęka krzyżują się. Dzięki temu może z łatwością pozyskiwać z szyszek bogate w białko nasiona. W młodszych lasach świerkowych można na terenie Parku napotkać gniazdo krogulca. Jest ono na tyle skąpe, że widać wystający z niego ogon wysiadującej samicy. Paszkot jest na obszarze Parku największym i najliczniejszym drozdem obok śpiewaka. Pokarmu poszukuje na ziemi. Jadąc Drogą Stu Zakrętów po opadach deszczu, można zobaczyć zrywające się z jezdni paszkioty, które poszukują dżdżownic wychodzących na asfalt. Czyż niemal całe życie spędza wysoko w koronach drzew szpilkowych, gdzie tokuje, żeruje i buduje gniazda. Gil, uważany powszechnie za gatunek odwiedzający Polskę tylko zimą, również preferuje lasy iglaste. Często można usłyszeć gwizdy pary ptaków utrzymujących ciągły kontakt ze sobą. Pokrzywnica do niedawna należała do nielicznych ptaków lęgowych. Obecnie, podczas wędrówek przez lasy świerkowe, nierzadko można usłyszeć i zobaczyć tego ptaka śpiewającego na czubku drzewa. Kilka gatunków ptaków gniazdujących na terenie Parku wykazuje dużą plastyczność, jeśli chodzi o środowisko i miejsca gniazdowe. Do takich ptaków należy zięba i sosnowka. Są one zarazem najpospolitszymi gatunkami ptaków w Górach Stołowych. Ta ostatnia potrafi za miejsca lęgowe obrać sobie np. norkę u podstawy korzenia czy szparę w murze. To właśnie jej gniazda najczęściej znajdujemy w budkach lęgowych zawieszonych w Parku. Zięba z kolei gniazduje chętnie wysoko w koronach świerków, gdzie pozostaje poza zasięgiem większości drapieżnych ssaków. Jest to tak liczny gatunek, że z jednego miejsca możemy w sezonie usłyszeć jednocześnie wiele śpiewających samców. W okresie obfitości nasion świerka można na tym obszarze obserwować ogromne stada zięb żerujące na dnie lasu. Warto też wspomnieć o rudziku i strzyżyku, ptakach gniazdujących nisko nad ziemią i żerujących zwykle na dnie lasu. Strzyżyk zazwyczaj zakłada gniazdo w korzeniach wykrotów. Często podryguje zadartym w górę ogonkiem, zwłaszcza w momentach zaniepokojenia. Jeden z mniejszych sokołów - kobuz, gniazduje w Parku w liczbie kilku par. Nie buduje gniazda samodzielnie, a korzysta ze starych gniazd innych gatunków ptaków, np. wron. Sokół ten często uwija się w powietrzu w pogoni za jaskótkami, skowronkami, świergotkami czy nawet jerzykami, ale wiele jego ataków kończy się niepowodzeniem.

Warto też poszukać ptaków wzdłuż strumieni. Są to miejsca, gdzie spotkać możemy charakterystyczne dla potoków górskich ptaki: pluszcza i pliszkę górską. Pluszcz szczególnie silnie uzależniony jest od czystych i bystrych strumieni, gdzie zdobywa pokarm dosłownie

chodząc pod wodą. Pliszka górską, również związana z potokami, potrafi się czasem bez nich obyć; część par lęgowych w Parku zamieszkuje bowiem osady ludzkie. Zdarza się, że pliszki górskie trzymają się rozległych zrębów, ale koniecznym warunkiem jest dla niej zawsze obecność wody, choćby w postaci niewielkich oczek. Podmokłe tereny odwiedza bocian czarny, głównie w poszukiwaniu małych ryb i płazów. Nie jest to już obecnie gatunek zagrożony i spotkanie z nim nie należy do rzadkości również na tym terenie. Jest znacznie mniej płochliwy niż dawniej i zdarza się, że buduje gniazdo nawet w obecności nieukrytego człowieka. Wilgotne środowiska różnych typów zamieszkuje również słonka. Jest to jedyny ptak z rodziny siewkowych, który gniazduje w Górach Stołowych, gdzie znajduje doskonałe warunki do bytowania. Krzyżówka, najpospolitsza w kraju kaczka, upodobała sobie ciekłowodne i torfowiska, gdzie zakłada gniazda i wodzi pisklęta nawet wewnątrz borów.

Warto wybrać się również na łąki, gdzie bez trudu spotkać można skowronka, świergotka łąkowego czy pokląskwę o pięknie kontrastującym upierzeniu. Z traw, zwłaszcza wieczorami i w nocy, dobiega donośne pit pilit przepiórki. Derkacz wydaje terkoczące, suche dźwięki, zaś śpiew małego świerszczaka należącego do wróblowców, równie monotony, przypomina głos świerszcza. Trudno jest wypatrzeć te trzy ostatnie gatunki ptaków, gdyż kryją się w trawie i rzadko decydują się użyć skrzydeł, nawet podczas ucieczki. Bliżej krzewów wśród łąk, ale również młodników, zrębów i innych otwartych przestrzeni trzyma się gąsiorek.

Interesującym środowiskiem i wyjątkowym w skali Polski, są skały piaskowcowe. Przyciągają one również ptasich lokatorów. Pod nawisem skalnym, na dobrze krytych półkach składa jaja puchacz. Ta ogromna sowa wykazuje na terenie Parku rekordowe zagęszczenie w skali kraju. Jego głębokie i słyszalne z kilku kilometrów "uhu" usłyszeć można praktycznie przez cały rok. Menu puchacza jest bardzo urozmaicone. W jego skład wchodzi gryzonie ze szczurami i karczownikami włącznie, większe ptaki w tym również drapieżne i mniejsze sowy, popielice, żaby itp. Potrafi również poradzić sobie z lisem, kotem, sokołem wędrownym a nawet... jeżem, czego nie potrafi żaden ptak europejski. W ścisły związek z piaskowcami weszła tu również pustułka. Ten niewielki sokół znajduje bezpieczne schronienie dla swoich lęgów w niszach skalnych stromych ścian piaskowcowych, zaś na drobne ssaki poluje na okolicznych łąkach. Znacznie większy sokół wędrowny również chętnie trzyma się skał, gdzie zakłada gniazda w ciasnych szczelinach. Ostatnie pary gnieździły się na terenie Gór Stołowych jeszcze w wieku XIX. Spotkania z nimi są tu obecnie coraz częstsze, a to głównie z powodu reintrodukcji po stronie czeskiej. Jak na razie obserwuje się wiosną tylko tokujące pary bez gniazd, ale jest duża szansa, że zagnieźdzą się tu w najbliższej przyszłości. Również wszystkie pary kruków mające terytoria na tym terenie budują gniazda w otoczeniu skał. Jeszcze w początkach XX wieku na Śląsku kruk należał do rzadkich ptaków ze względu na prześladowania i odstrzał. W Góry Stołowe powrócił dopiero w latach 80-tych. Obecnie, dzięki ochronie, jego krakanie usłyszeć można praktycznie w całym Parku. Między skałami gniazda buduje też kopcuszek i pleszka, blisko ze sobą spokrewnione drozdy o ciemnym upierzeniu. Tego pierwszego oglądać możemy dużo częściej, gdy przysiaduje na wierzchołkach skał podrygując w charakterystycznym przysiadzie ceglastym ogonem. W skałach spotyka się

również gołębie domowe, które łudząco przypominają dziki gatunek gołębia skalnego z Europy południowej, oraz znacznie rzadziej lęgowe sosnowki, strzyżyki i kowaliki.

Jeszcze inną grupę ptaków spotykanych na tym terenie stanowią gatunki zalatujące tu wyłącznie w okresie migracji bądź koczowania. Do nich należą czapla siwa, gęsi, błotniaki, mewy, myszołów włośchaty, drzemlik, dudek, drożdżik, białorzotka, jemioluska, jer i inne.

Szczególnej ochroną objęte są na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych bocian czarny, puchacz i sóweczka. Zgodnie z ustawą, a w przypadku sóweczki na podstawie zarządzenia wewnętrznego Dyrektora Parku, wokół ich miejsc rozrodu tworzone są strefy ochronne, gdzie nie przeprowadza się żadnych zabiegów leśnych. Zakazane jest również przebywanie w takich miejscach. Puchacza, włośchatkę, sóweczkę oraz regularnie obserwowaną w sezonie lęgowym czeczotkę, ujęto w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt jako rzadkie. Liczebność derkacza w Europie zachodniej szybko maleje w związku z kurczeniem się obszaru odpowiednich do lęgów środowisk, w związku z tym został on zaliczony do gatunków zagrożonych wyginięciem w skali Europy. Podobny status wg kryteriów europejskich ma występująca tu przepiórka. Puchacz, słonka i dzięcioł zielonosiwy, a także zimorodek oraz krętogłów, które również zamieszkują Góry Stołowe, należą do ptaków, które w skali Europy silnie zmniejszają swoją liczebność. Niestety cietrzew i głuszec, do niedawna ptaki również obecne w tej części Sudetów, wycofały się z obszaru Gór Stołowych w latach 80-tych.

Ssaki

Na terenie Parku Narodowego Gór Stołowych wykryto dotychczas 57 gatunków, w tym 37 gatunków objętych ochroną gatunkową. Część przedstawicieli ssaków, takich jak jeż, kret, sarna, wiewiórka, kilka gatunków myszy i norników, ryjówka aksamitna itd., są rozpowszechnione w całym kraju, zatem nie jest zaskoczeniem wykazanie ich również tutaj. Brak piętra alpejskiego w Górach Stołowych eliminuje występowanie gatunków wysokogórskich. Ze ssaków typowych dla terenów górskich występuje tu jedynie ryjówka górską, nieco większą od rozpowszechnionej wszędzie ryjówki aksamitnej. Zamieszkuje zwykle obszary na wysokości powyżej 500m n.p.m. Górski charakter terenu podkreśla również obecność czarnej odmiany barwnej wiewiórki. W górskich lasach spotyka się ją dwukrotnie częściej od rudej, zaś już np. w Kudowie Zdroju jest dużo rzadsza. W lasach bukowych nocą aktywne są popielice, kojarzące się ludziom, głównie z racji puchatego ogona, z szarą wiewiórką. Nie jest ona z nią jednak bliżej spokrewniona. Bardzo zwinnie potrafi przeskakiwać między gałązkami wysoko nad ziemią w poszukiwaniu nasion buka. W Parku spotkać można jeszcze dwóch jej krewniaków: orzesznicę, znacznie mniejszą i najrzadszą z nich - koszatkę, występuje tutaj na najbardziej na zachód wysuniętym stanowisku w areale swojego występowania. W okresie zimy trzy wyżej wspomniane gatunki moszczą zazwyczaj swoje legowiska pod ziemią, gdzie temperatura nie waha się tak znacznie i przesypiają niekorzystny okres.

Nie jest zaskoczeniem wykazanie na dwóch stanowiskach wydry, gdyż ssak ten w ostatnich latach mocno się rozprzestrzenił. Niestety strumienie w samym Parku nie są na tyle duże, żeby zapewnić jej optymalne warunki do życia (żerowania), dlatego stwierdzenia dotyczą niższych położań górskich na obrzeżu Parku. Na terenie Parku stwierdzono także

Obszary Natura 2000

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zlokalizowane są fragmenty czterech obszarów Natura 2000:

1. Specjalny obszar ochrony siedlisk Góry Stołowe PLH020004, Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039, Góry Orlickie PLH020060.
2. Obszar specjalnej ochrony ptaków Góry Stołowe PLB020006.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Góry Stołowe PLH020004 – został wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007) 5043 (2008/25/WE). Aktem prawa krajowego jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Góry Stołowe (PLH020004).

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmuje łącznie powierzchnię 10983,57 ha.

Góry Stołowe są jedynymi w Polsce górami płytowymi z interesującymi formami rzeźby skalnej. Zbudowane są z najmłodszych w niecce środkowosudeckiej, górnokredowych piaskowców ciosowych i margli. Skały zalegają nieckowato, ale bardzo płasko, tworząc dwupiętrową strukturę (górną płytę jest silnie spękana i zwiertzała) o wierzchowinach przypominających z daleka stół. Najpiękniejsze piaskowcowe skałki zgrupowane są na północno-wschodniej krawędzi (Skalne Grzyby, Skłon Radkowa, Pasterska Góra) i na południowo-wschodniej krawędzi masywu (Skłon Batorowa, Skały Puchacza i in.), a także na najwyższych bastionach gór (Szczelińcu Wielkim i Małym, Skalniaku, Błędnym Skałkach). Szata roślinna tych gór należy do piętra regła dolnego lecz została silnie przekształcona przez człowieka i obecnie jest to głównie las świerkowy wprowadzony w miejsce wyciętych lasów bukowo-jodłowych. Dobrze zachowały się dolnoreglowe zbiorowiska lasów bukowych w rejonie Rogowej Kopy, Darnkowskiego Potoku i Poźnej. Lokalnie można spotkać naturalne świerczyny i reliktywne stanowiska boru sosnowego. Występują tu łąkowe zbiorowiska o dużym stopniu naturalności. Na środkowym spłaszczeniu występują torfowiska wysokie.

Jest to obszar ważny dla zachowania bioróżnorodności. Rodzaj podłoża sprzyja występowaniu cennej mozaiki siedlisk leśnych, naskalnych i murawowych. Na uwagę zasługuje bogata flora mszaków (opisano stąd nowy dla Polski gatunek *Dicranum sendtneri*). Góry Stołowe są jedynymi w Polsce górami o budowie płytowej, o unikatowych walorach krajobrazowych.

Kluczowymi dla obszaru są siedliska przyrodnicze 6520 górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie oraz kwaśne i żyzne buczyny górskie (kod 9110, 9130). Biorąc pod uwagę ich łączną powierzchnię oraz stan zachowania, ich wystąpienia są istotne dla zachowania tych siedlisk w skali regionu i kraju. Szczególnie dobrze zachowane i bogate florystycznie są łąki górskie (6520), które występują na całym obszarze, niekiedy w postaci dużych kompleksów (Łężyce, Kudowa-Zdrój). W obszarze realizuje się cała mozaika różnych postaci łąk uwarunkowana różnymi sposobami użytkowania, jego regularnością etc., od łąk

ziołoroślowych sporadycznie koszonych, poprzez regularnie użytkowane kośnie, kośno pastwiskowo do ekstensywnie wypasanych. O specyfice obszaru stanowią także liczne wystąpienia siedlisk młak węglanowych (7230), mszysto paprociowych zbiorowisk naskalnych (8210, 8220), nadpotokowych ziołorośli górskich (6430), muraw bliźniczkowych bogatych florystycznie (6230) oraz lasów zboczowych (9180) i podgórskich łągów (91E0).

Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący²²:

- ✓ N09 - Suche murawy, stepy - 0,26 %,
- ✓ N10 - łąki wilgotne, łąki świeże – 4,85 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 17,07 %,
- ✓ N16 - Lasy liściaste zrzucające liście na zimę – 3,81 %,
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 39,27 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane – 34,74 %,

Plan zadań ochronnych został wyznaczony Zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 21 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego Gór Stołowych.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039 – został wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039) (2009/93/WE). Aktem prawa krajowego jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 czerwca 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Grodczyn i Homole koło Dusznik (PLH020039).

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmuje łącznie powierzchnię 331,21 ha.

Obszar obejmuje południowo-wschodnią część Lewińskich Wzgórz, w pobliżu przełęczy Polskie Wrota. Teren jest pokryty głównie przez bogate gatunkowo górskie łąki kośne, murawy kserotermiczne oraz ekstensywnie użytkowane pastwiska. Na wzgórzu Homole występują niewielkie, lecz dobrze zachowane płaty klonowo-lipowych lasów zboczowych *Aceri-Tilietum* oraz buczyn.

W obszarze stwierdzono płaty 13 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (przy czym 11 z nich stanowi przedmioty ochrony obszaru), 1 gatunku rośliny (4094 Goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*) oraz 2 gatunków motyli (6177 modraszek telejus *Phengaris teleus* i 6179 modraszek *nausitous Phengaris nausithous*). Siedliskami przyrodniczymi z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, stanowiącymi przedmioty ochrony obszaru są:

- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*),
- 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie),

---

²² nazewnictwo opracowano na podstawie

http://zamowienia.utp.edu.pl/download/AGATA/2015/5.2015/Zal_21_SIWZ_instrukcja_wypel_SDF.pdf

- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*),
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*),
- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*),
- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*),
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*),
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe
- 4094 Goryczuszka czeska *Gentianella bohemica*.

Natomiast siedliskami, które nie stanowią przedmiotu ochrony w obszarze są 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis* oraz 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*).

Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący²³:

- ✓ N10 - łąki wilgotne, łąki świeże – 27,54 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 41,84 %,
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 9,73 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane – 20,89 %,

Plan zadań ochronnych został wyznaczony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 1 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039. Następnie został zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 30 października 2014 r. oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Grodczyn i Homole koło Dusznik PLH020039.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Góry Orlickie PLH020060 – został wyznaczony Decyzją Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmującej na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039)

---

²³ nazewnictwo opracowano na podstawie

http://zamowienia.utp.edu.pl/download/AGATA/2015/5.2015/Zal_21_SIWZ_instrukcja_wypel_SDF.pdf

(2009/93/WE). Aktem prawa krajowego jest Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Góry Orlickie (PLH020060).

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmuje łącznie powierzchnię 2798,07 ha.

Góry Orlickie są blokiem zbudowanym z prekambryjskich skał metamorficznych (głównie łupki tyszczycowe i gnejsy). Większość tego południkowo wyciągniętego pasma znajduje się na terenie Republiki Czeskiej i tylko niewielki fragment głównego grzbietu leży w granicach Polski (około 5% powierzchni całego pasma). Są to głównie zbocza o ekspozycji E i NE co nadaje specyficzny surowy topoklimat (średnia roczna temperatura w Zieleńcu 4,4 °C) i warunkuje wysokie sumy opadów (1321 mm rocznie w Zieleńcu) oraz bardzo krótki sezon wegetacyjny - poniżej 28 tygodni. Północno-zachodnia część terenu należy do zlewiska Morza Północnego (zlewnia Bystrej).

Z uwagi na wystąpienia soczew wapiennych skał krystalicznych występują tu zjawiska krasowe: ponory i wywierzyska (w dolinach Białego i Wapiennego Potoku), w tym jaskinie (Złota Sztolnia). Wschodnią granicę obszaru stanowi szczególnie cenna przyrodniczo głęboko wcięta i zalesiona dolina górnej Bystrzycy Dusznickiej, miejscami o charakterze przetomowym (Smocze Gardło powyżej Dusznik Zdroju) z dużym nagromadzeniem cennych stanowisk flory zarodnikowej i naczyniowej oraz siedliskami priorytetowymi.

Szata roślinna tych gór należy do piętra regla dolnego (za wyjątkiem najwyższych partii Orlicy i Zielonego Garbu, które przechodzą do piętra regla górnego), lecz została silnie przekształcona przez człowieka i obecnie jest to głównie las świerkowy wprowadzony w miejsce wyciętych lasów bukowo-jodłowych.

Wyjątkowo dobrze zachowały się dolnoreglowe zbiorowiska żyznych i ziołoroślowych lasów bukowych w zwartym kompleksie na E stokach opadających do doliny Bystrzycy Dusznickiej między Dusznikami a Zieleńcem. Jest to najlepiej zachowany zwarty kompleks żyznych lasów liściastych w Sudetach środkowych.

Lokalnie można spotkać naturalne jaworzyny miesięcznicowe, podgórskie łągi jesionowe. Występują tu również zbiorowiska łąk wilgotnych i świeżych łąk górskich o dużym stopniu naturalności. W obszarach źródłiskowych potoków występują torfowiska niskie. Skład gatunkowy flory ma charakter przejściowy między Sudetami Zachodnimi i Wschodnimi.

Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący²⁴:

- ✓ N10 - łąki wilgotne, łąki świeże – 4,37 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 28,46 %,
- ✓ N16 - Lasy liściaste zrzucające liście na zimę – 7,04 %,
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 34,63 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane – 24,98 %,

---

²⁴ nazewnictwo opracowano na podstawie

http://zamowienia.utp.edu.pl/download/AGATA/2015/5.2015/Zal_21_SIWZ_instrukcja_wypel_SDF.pdf

Szata roślinna należy w większości do piętra regła dolnego a poniżej 500 m n.p.m. do piętra pogórza. Roślinność została silnie przekształcona przez człowieka i obecnie regiel dolny stanowią głównie silnie osłabione świerczyny wprowadzone w miejsce lasów bukowo-jodłowych. Dobrze zachowały się dolnoreglowe zbiorowiska lasów bukowych w rejonie Rogowej Kopy, Darnkowskiego Potoku i Pośnej oraz miejscami płaty górskich jaworzyn. Lokalnie można spotkać naturalne świerczyny i reliktowe stanowiska boru sosnowego. Lasy zajmują około 60% ostoi. Gdziekolwiek zachowały się torfowiska wysokie z największym Wielkim Torfowiskiem Batorowskim. Charakterystyczne są tu duże obszary łąk górskich o na wpół naturalnym charakterze, z bujną roślinnością trawiastą i ziołoroślami, miejscami z kępami krzewów, szczególnie liczne w okolicach Łężyc, Lewina Kłodzkiego i Kudowy-Zdrój. Obszar jest stosunkowo wilgotny z powodu obecności licznych, małych potoków i dużej ilości opadów, aczkolwiek ubogi w większe wody płynące. W granicach ostoi znajduje się w całości Park Narodowy Gór Stołowych (6339,72 ha) oraz jego otulina (10 515 ha), a także siedliskowy obszar Natura 2000 „Góry Stołowe” PLH020004 (10 983,6 ha).

Na terenie obszaru N2000 stwierdzono występowanie 167 gatunków ptaków, z czego za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe uznano 115 gatunków (Mikusek i Dyrzcz 2018). Wykazano 15 gatunków ptaków lęgowych objętych szczególną ochroną na obszarze Unii Europejskiej, ujętych w I załączniku Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywa 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków). Stanowi to 20% z 73 lęgowych gatunków ptaków w Polsce wymienionych w tym dokumencie. Niektóre z nich gniazdują tu skrajnie nielicznie jak np. bocian biały i zimorodek, co jest raczej typowe dla obszarów górskich (Mikusek i Dyrzcz 2003, 2018). Są też takie, które wykazują na tym obszarze wyjątkowe duże zagęszczenia w skali kraju, tj. derkacz, sokół wędrowny, puchacz i sóweczka (Chodkiewicz i in. 2015). Trzy ostatnie, a dodatkowo włośchatka i A368 czeczotka *Carduelis flammea* wymienione są w Polskiej czerwonej księdze zwierząt (Głowaciński 2001). Na wskazanym obszarze stwierdzono 3-4 pary sokoła wędrownego (do 10% populacji krajowej), 4-5 terytoriów puchacza (1,5% populacji krajowej) oraz 40-45 terytorialnych samców sóweczki (3% populacji krajowej) (Mikusek 2014, Chodkiewicz i in. 2015, Mikusek i Dyrzcz 2018, Mikusek 2020). Włośchatka gniazduje corocznie, ale w zmiennej liczbie (zależnie od dostępności pokarmu), zajmując do 25 terytoriów w sezonie (ponad 1% populacji krajowej; Mikusek 2014, Chodkiewicz i in. 2015). Czeczotka notowana jest regularnie ale w zmiennej liczbie i obecnie tokujące ptaki widuje się na terenie Kudowy-Zdrój., gdzie prawdopodobnie wyprowadzają lęgi (Mikusek 2020).

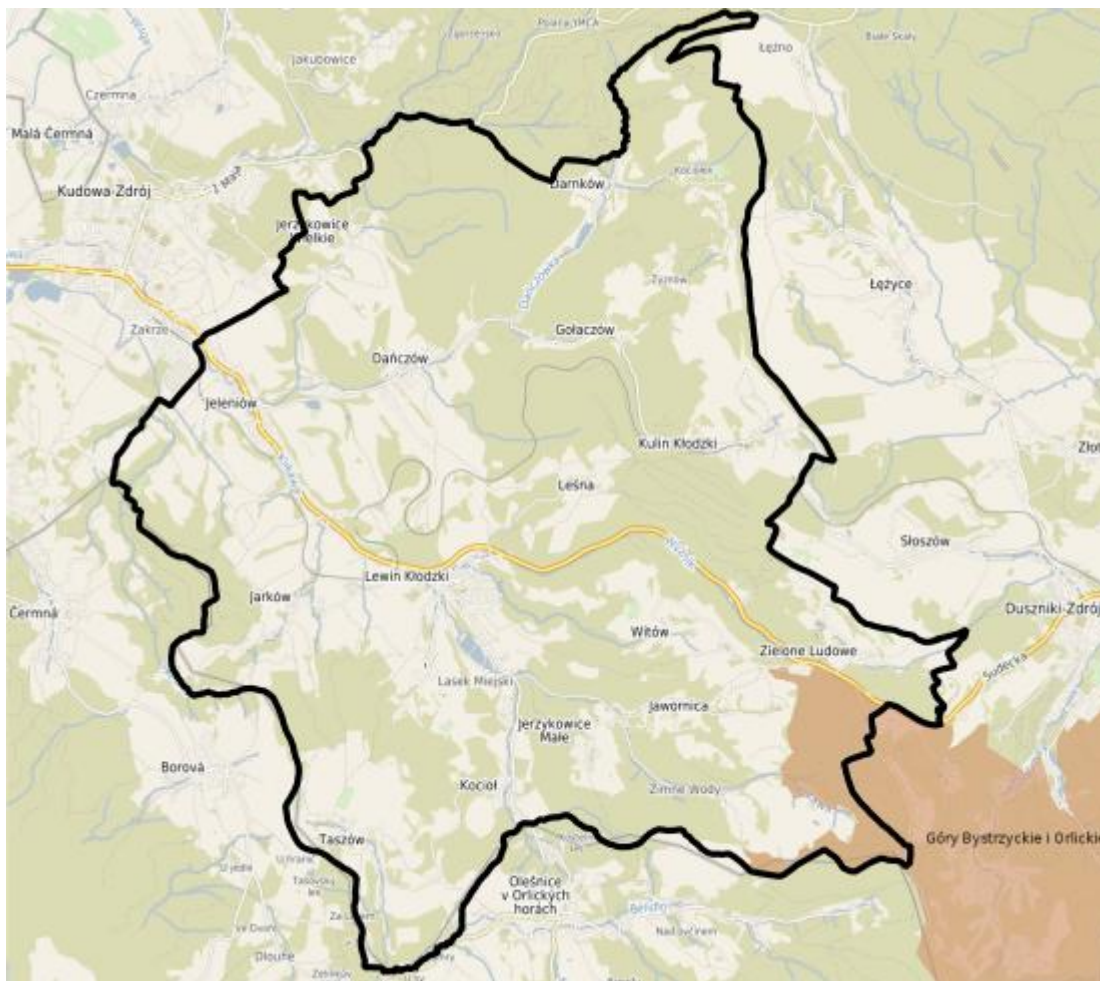
Warto też podkreślić obecność gatunków z Zał. I, które osiągają znaczne zagęszczenia, a których populacja w skali kraju nie przekracza tu 1%, tj. bociana czarnego w liczbie 6-8 par, derkacza – 80-85 nawołujących samców, dzięcioła czarnego – 60-70 par oraz dzięcioła zielonosiwego w liczbie 20-25 par (Mikusek 2014, Mikusek i Dyrzcz 2018, Mikusek 2020). Gatunkami najcenniejszymi dla obszaru Góry Stołowe, z najwyższą oceną ogólną B, są: sokół wędrowny, puchacz i sóweczka (Mikusek 2017). Bocian czarny, derkacz i włośchatka uzyskały ocenę ogólną C, jednak zasługują na szczególną ochronę ze względu na fakt, że znajdują tu optymalne warunki do gniazdowania i żerowania, przez co ich zagęszczenia są w skali kraju wyjątkowo wysokie.

Obszar Chronionego Krajobrazu Góry Bystrzyckie i Orlickie – został utworzony na mocy Uchwały Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981 r. w sprawie utworzenia na terenie Województwa Wałbrzyskiego parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Dane pozostałych aktów prawnych zostały zamieszczone w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody dostępnym na stronie <https://crfop.gdos.gov.pl/>. Są nimi:

1. Rozporządzenie Nr 18/98 Wojewody Wałbrzyskiego z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu województwa Wałbrzyskiego.
2. Rozporządzenie Nr 4 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Góry Bystrzyckie i Orlickie”.
3. Rozporządzenie Nr 15 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 r. zmieniające Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Góry Bystrzyckie i Orlickie.

Opisywany OChK zajmuje powierzchnię 22 500,00 ha na części terenu powiatu kłodzkiego. Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bystrzyckie i Orlickie” obejmuje zalesione obszary masywów z wyłączeniem miejscowości Poręba, Nowa Bystrzyca, Młoty, Wójtowice, Bobrowniki i Duszniki Zdrój. Pod względem geologicznym Góry Bystrzyckie tworzą wspólny blok prekambryjski z Górami Orlickimi i są równoległym do nich pasmem, opadającym tektonicznym stopniem do Kotliny Kłodzkiej. Na stokach i płaskich wierzchołkach występują lasy piętra regla dolnego, łąki górskie i polany. Na dziale wodnym Orlicy i Bystrzycy znajduje się rozległe torfowisko wysokie z reliktową roślinnością tundrową.

Ryc. 19. Lokalizacja obszaru chronionego krajobrazu na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://lewinklodzki.e-mapa.net/>

Pomniki przyrody – na terenie Gminy Lewin Kłodzki znajduje się 11 pomników przyrody. Są nimi pojedyncze drzewa następujących gatunków:

1. Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - *Aesculus hippocastanum*
2. Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - *Aesculus hippocastanum*
3. Jesion wyniosły - *Fraxinus excelsior*
4. Klon jawor (Jawor) - *Acer pseudoplatanus*
5. Klon jawor (Jawor) - *Acer pseudoplatanus*
6. Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - *Aesculus hippocastanum*
7. Lipa drobnolistna - *Tilia cordata*
8. Wiąz szypułkowy - *Ulmus laevis* (*Ulmus pedunculata*, *Ulmus effusa*)
9. Dąb szypułkowy - *Quercus robur*
10. Cis pospolity - *Taxus baccata*
11. Buk pospolity (Buk zwyczajny) - *Fagus sylvatica*.

Pomniki przyrody zostały powołane Uchwałą nr XIX/151/00 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 24 maja 2000 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody oraz Rozporządzeniem nr 11 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 8 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody.

W ocenach pod kątem spełnienia kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi obecnie uwzględnia się: dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂), tlenek węgla (CO), benzen (C₆H₆), ozon (O₃), pył PM10 i PM2,5, metale ciężkie: ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd) i nikiel (Ni) w pyłe PM10 oraz (B(a)P) w pyłe PM10.

Oceny dokonywane pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin obejmują: dwutlenek siarki (SO₂), tlenki azotu NO_x i ozon (O₃).

Wynikiem oceny **dla wszystkich substancji podlegających ocenie** (dla kryteriów: poziom dopuszczalny i poziom docelowy) jest zaliczenie strefy do jednej z poniżej wymienionych klas:

- ✓ **klasa A** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych albo poziomów docelowych,
- ✓ **klasa C** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziom dopuszczalny albo przekraczają poziomy docelowy.

W przypadku **poziomu celu długoterminowego dla ozonu** przyjęto następujące oznaczenie klas:

- ✓ **klasa D1** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- ✓ **klasa D2** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy przekraczają poziom celu długoterminowego.

Dla **pyłu zawieszonego PM2,5 i kryterium** – poziom dopuszczalny dla fazy II zostały określone następujące klasy:

- ✓ klasa A1 - oznacza brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla fazy II,
- ✓ **klasa C1** – oznacza przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla fazy II.

W tabeli przedstawiono klasy jakości powietrza dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefie dolnośląskiej w latach 2020-2024. Bezpośrednio na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie ma stacji pomiarowej jakości powietrza wchodzącej w skład monitoringu państwowego. Przeanalizowano więc **dane dla całej strefy dolnośląskiej**, w skład której wchodzi Gmina Lewin Kłodzki. Lokalne czujniki przywołano w dalszej części rozdziału.

Dane zaprezentowano w ujęciu poszczególnych lat biorąc pod uwagę **kryterium ochrony zdrowia**. Jakość powietrza w strefie dolnośląskiej w badanym okresie **poprawiła się** w zakresie pyłu zawieszonego PM2,5.

Tabela 24. Wynikowe klasy strefy dolnośląskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Zanieczyszczenie	Klasa w danym roku				
	2020	2021	2022	2023	2024
SO ₂ (dwutlenek siarki)	A	A	A	A	A
NO ₂ (dwutlenek azotu)	A	A	A	A	A
CO (tlenek węgla)	A	A	A	A	A
C ₆ H ₆ (benzen)	A	A	A	A	A

Zanieczyszczenie	Klasa w danym roku				
	2020	2021	2022	2023	2024
PM2,5 (pył zawieszony)	A/A1	C/C1	C/C1	A/A1	A/A1
PM10 (pył zawieszony)	C	C	C	C	C
B(a)P	C	C	C	C	C
As (arsen)	C	C	C	C	C
Cd (kadm)	A	A	A	A	A
Ni (nikiel)	A	A	A	A	A
Pb (ołów)	A	A	A	A	A
O ₃ dc (ozon – poziom docelowy)	C	A	A	C	C
O ₃ dt (ozon – poziom długoterminowy)	D2	D2	D2	D2	D2

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim - raporty za lata 2020-2024

W kolejnej tabeli przedstawiono wyniki oceny dla **kryterium ochrony roślin**. W latach 2020-2024 odnotowano zmiany w klasyfikacji.

Tabela 25. Wynikowe klasy strefy dolnośląskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Strefa	Rok	Klasyfikacja wg rodzajów zanieczyszczeń			
		O ₃ (dc)	O ₃ (dt)	NO ₂	SO ₂
Strefa dolnośląska	2020	A	D2	A	A
	2021	A	D2	A	A
	2022	C	D2	A	A
	2023	A	D2	A	A
	2024	C	D2	A	A

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim - raporty za lata 2020-2024

Gmina Lewin Kłodzki charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Głównym źródłem zanieczyszczeń w Gminie Lewin Kłodzki jest **niska emisja** oznaczająca emisję na niskiej wysokości. Problem wynika z ogrzewania domów za pomocą węgla, drewna i innych paliw stałych, często w piecach nie spełniających żadnych standardów emisyjnych. W takich piecach można spalić (choć jest to prawnie niedopuszczalne) nie tylko odpady węglowe (np. miał), ale także zwykłe śmieci, w tym tworzywa sztuczne. Muł i miał węglowy to produkty o wysokiej zawartości siarki, chloru czy popiołu. Z powodu wysokości emisji zanieczyszczeń niska emisja jest zjawiskiem szczególnie szkodliwym – wprowadzane do powietrza zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca wytworzenia stwarzając zagrożenie dla zdrowia. Problem jest szczególnie widoczny w zwartej, słabo przewietrzanej zabudowie w okresie jesienno-zimowym i bezwietrzne dni.

Szczególnie istotnym problemem jaki należy wyeliminować jest nielegalne spalanie odpadów w piecach indywidualnych. Jest to działanie niezgodne z prawem. Substancje

powstałe podczas spalania odpadów kumulują się w organizmie uszkadzając komórki oraz narządy wewnętrzne i mogą powodować choroby nowotworowe. W przypadku stwierdzenia termicznego przekształcania odpadów w instalacji do tego nie przeznaczonej podejmowane są sankcje karne wynikające z art. 191 ustawy o odpadach. Kara może wynieść nawet 5 000 zł. Postępowanie o ukaranie sprawcy następuje w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. W przypadku podejrzenia spalania odpadów można przekazywać informację do Wójta Gminy Lewin Kłodzki lub Policji.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie występuje uciążliwy przemysł (huty, koksownie czy elektrownie ciepłe), który mógłby być źródłem skażenia powietrza atmosferycznego.

Pojazdy silnikowe odpowiadają za znaczną część całkowitej emisji pyłu zawieszonego, a także za pewną część emisji WWA. Motoryzacja jest też głównym źródłem tlenków azotu oraz całej gamy tzw. lotnych substancji organicznych (volatile organic compounds – VOC) oraz pyłu pochodzącego ze zużywanych opon i klocków hamulcowych. Wpływ na stan czystości powietrza atmosferycznego w Gminie Lewin Kłodzki ma emisja ze źródeł komunikacyjnych, co związane jest z przebiegiem drogi krajowej nr 8, drogi wojewódzkiej nr 389 oraz dróg powiatowych i gminnych przebiegających w zwartej zabudowie

Mieszkańcy Gminy Lewin Kłodzki mogą korzystać z **programu priorytetowego „Czyste Powietrze”**, którego celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Gmina Lewin Kłodzki na podstawie porozumienia z WFOŚiGW we Wrocławiu kontynuowała w 2024 r. zadanie polegające na prowadzeniu gminnego punktu konsultacyjno-informacyjnego programu „Czyste Powietrze”. Na realizację tego zadania gmina otrzymała środki w wysokości 36 000 zł.

Zadania gminy w ramach prowadzonego punktu konsultacyjno-informacyjnego obejmowały m.in.: udzielanie mieszkańcom informacji o programie oraz wsparcie w zakresie przygotowywania wniosku i rozliczania przyznanego dofinansowania, a także przekazanie do WFOŚiGW wniosków złożonych w gminie. W ramach tego zadania gmina organizowała również spotkania informacyjne i przekazywała materiały informacyjno-promocyjne o programie.

W 2024 r. złożono też wniosek na realizację II etapu programu **„Ciepłe mieszkanie”** polegającego na wymianie nieefektywnego źródła ogrzewania z możliwością wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, skierowany do właścicieli lokali w budynkach wielorodzinnych. Na podstawie złożonych deklaracji otrzymano z WFOŚiGW we Wrocławiu środki w wysokości 269 000 zł.

Bardzo ważną inwestycją jest zadanie pn.: **„Termomodernizacja oraz rozbudowa, nadbudowa i przebudowa budynku użyteczności publicznej w Lewinie Kłodzkim wraz z dostawą i montażem wyposażenia”**.

Zakres zadania obejmuje:

1. Rozbiórka bunkru na węgiel oraz schodów zewnętrznych wraz z wiatrołapem; budowa klatki schodowej 4-kondygnacyjnej z dźwigiem osobowym, łączącej wszystkie kondygnacje z poziomem terenu; budowa jednokondygnacyjnej przybudówki

pełniącej funkcje garaży i części pomieszczeń gospodarczych; przebudowa pomieszczeń wewnątrz budynku pod względem funkcjonalnym z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych; przebudowa z nadbudową ostatniej kondygnacji budynku; przebudowa zewnętrznych schodów prowadzących do pomieszczeń OSP; wykonanie przedłużenia garaży zlokalizowanych w poziomie parteru; ocieplenie elewacji i dachu; wykonanie nowej więźby dachowej i pokrycia dachowego z blachodachówki; wykonanie rynien, rur spustowych i obróbek blacharskich, instalacji odgromowej; wykonanie instalacji c.o. wraz z montażem pomp ciepła; wykonanie instalacji elektrycznej, oświetleniowej, fotowoltaicznej; wykonanie przyłącza i instalacji wodociągowej; wykonanie przyłącza i instalacji kanalizacji sanitarnej; wykonanie przyłącza i zewnętrznej instalacji kanalizacji deszczowej; wymiana stolarki okiennej i drzwiowej.

2. Dostawa i montaż mebli biurowych, warsztatowych, do archiwum i do jednostki OSP, dostawa i montaż urządzeń i wyposażenia.

Wartość projektu wynosi 7 650 000,00 zł.

Termin zakończenia zadania 22.12.2025 r.

Inwestycja realizowana jest w ramach zadania pn.: „Termomodernizacja oraz rozbudowa, nadbudowa i przebudowa budynku użyteczności publicznej wraz z dostawą wyposażenia obiektu” dofinansowanego ze środków Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.

Zakres prac objęty projektem pn.: „Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Lewinie Kłodzkim” dofinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach w ramach Priorytetu nr 9 „Fundusze Europejskie na rzecz transformacji obszarów górniczych na Dolnym Śląsku”, Działania nr 9.6 „Transformacja środowiskowa – ZIT” Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o **centralnej ewidencji emisyjności budynków** określiła, że każdy właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest złożyć do CEEB deklarację dotyczącą źródeł ciepła i spalania paliw. Według wytycznych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, któremu powierzono budowę systemu, deklaracje mogą być składane za pomocą prostego, internetowego formularza. Osoby, które nie będą mogły skorzystać z tej formy składania deklaracji, będą ją mogły złożyć w formie papierowej do Wójta Gminy Lewin Kłodzki. Właściciele lub zarządcy nowych budynków na zgłoszenie będą mieli 2 tygodnie od momentu uruchomienia źródła ciepła. W przypadku pozostałych urządzeń grzewczych termin zgłoszenia upłynął z końcem czerwca 2022 r. Brak złożenia deklaracji zagrożony jest karą grzywny. Jest to ewidencja, w której znajdują się kompleksowe informacje dotyczące źródeł ogrzewania budynków. Celem jej stworzenia jest poprawa jakości powietrza, walka ze smogiem i pomoc w wymianie tzw. „kopciuchów”.

Poprawa jakości powietrza w ostatnich latach wynikała m.in. z realizacji Uchwały Nr IX/58/2015 Rady Gminy Lewin Kłodzki z dnia 29 września 2015 r. w sprawie: przyjęcia

„Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lewin Kłodzki”. Celem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju gminy.²⁶

Plan określił kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego tj. redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej oraz poprawy jakości powietrza, a także zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii.

Dalszymi działaniami zmierzającymi do dalszej poprawy jakości powietrza będą:

- wymiana źródeł ciepła na spełniające aktualne wymogi środowiskowe,
- systematyczne przeprowadzanie działań termomodernizacyjnych budynków co przekłada się na zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło,
- wyeliminowanie spalania paliw złej jakości w piecach domowych,
- wyeliminowanie spalania odpadów w paleniskach domowych,
- ograniczenie emisji liniowej (z dróg) np. poprzez poprawę stanu transportu publicznego,
- usprawnienie ruchu, w celu zmniejszenia emisji spalin,
- budowa ścieżek rowerowych,
- rozwój technologii energooszczędnych,
- zwiększanie udziału OZE,
- budowa zorganizowanych systemów ciepłowniczych (np. wspólnych kotłowni w budynkach wielorodzinnych).

5.9. GOSPODAROWANIE WODAMI

Obszar Gminy Lewin Kłodzki znajduje się w zasięgu **administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu** wchodzącego w skład Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W dalszym podziale wydzielono Zarząd Zlewni w Nysie oraz Nadzór Wodny Kłodzko.

W **podziale zlewniowym** opisywany teren znajduje się w obszarze dorzecza Łąby, w regionie wodnym Metuje (JCWP: RW5000039449 Czermnica oraz RW5000039469 Klikawa). Jedynie wschodni fragment Gminy położony jest w dorzeczu Odry, w regionie wodnym Środkowej Odry (JCWP: RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku oraz RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia).

Do najważniejszych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki należą: spływy obszarowe z terenów rolnych, nieuregulowane spływy wód deszczowych z terenów zurbanizowanych, przesięki z nieuszczelnionych szamb, odprowadzania ścieków nieoczyszczonych na terenach wiejskich wprost do gruntu.

---

²⁶ PGN dostępny jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/1402>

Analizując podział całego kraju na Jednolite Części Wód Powierzchniowych należy podkreślić, że w 2023 r. weszły w życie aktualizacje planów gospodarowania wodami. Z uwagi na położenie:

1. Dla większości obszaru Gminy Lewin Kłodzki **w dorzeczu Łaby** aktualnie ważne jest Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. Według podziału zaprezentowanego w tym Rozporządzeniu, Gmina Lewin Kłodzki położona jest w obrębie 2 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek. Nie występują JCWP: jeziorne, przybrzeżne lub przejściowe (JCWP).
2. Dla wschodnich fragmentów obszaru Gminy Lewin Kłodzki **w dorzeczu Odry** aktualnie ważne jest Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r. Według podziału zaprezentowanego w tym Rozporządzeniu, Gmina Lewin Kłodzki położona jest w obrębie 2 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek. Nie występują JCWP: jeziorne, przybrzeżne lub przejściowe (JCWP).

Zatem łącznie na terenie Gminy Lewin Kłodzki znajdują się części 4 JCWP Rzek.

W kolejnej tabeli zestawiono poszczególne JCWP znajdujące się na terenie Gminy Lewin Kłodzki. Ponadto przedstawiono wykaz aktualnych celów środowiskowych dla JCWP oraz ocenę zagrożenia nieosiągnięcia wyznaczonych celów środowiskowych.

Należy wyjaśnić, że w zestawieniu ujęto wszystkie zlewnie JCWP. Oznacza to, że w granicach administracyjnych opisywanej Gminy znajdują się choćby w części zlewnie opisanych poniżej JCWP. Sam ciek może znajdować się poza granicami Gminy Lewin Kłodzki, jednak uwzględniono go, gdyż ma to znaczenie np. przy przemieszczaniu się zanieczyszczeń ze zlewni do wód właściwych rzek.

Zasięg zlewni poszczególnych JCWP przedstawiono na rycinach.

Ryc. 21. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki wg podziału obowiązującego przez wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Oznaczenia dla „starego” podziału:

1. RW500049449 Czermnica.
2. RW500049469 Klikawa.
3. RW6000512188 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do Wielistawki.
4. RW60007121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku.

Ryc. 22. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki wg podziału obowiązującego po wejściu w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r.

Źródło: www.wody.isok.gov.pl

Oznaczenia dla „nowego” podziału:

1. RW5000039449 Czermnica.
2. RW5000039469 Klikawa.
3. RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia.
4. RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku.

Tabela 26. Aktualnie obowiązujący wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki ze wskazaniem stanu wód i informacją czy JCWP jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych

Lp.	Kod i nazwa JCWP w poprzednim cyklu planistycznym (2016-2021)	Kod i nazwa JCWP w obecnym cyklu planistycznym (2022-2027)	Stan / cele środowiskowe oraz zagrożenie nieosiągnięciem celów środowiskowych dla JCW wg II aktualizacji Planu gospodarowania wodami tj. w obecnym cyklu planistycznym (2022-2027)			
			stan wód	cele środowiskowe		Zagrożenie*
				stan lub potencjał ekologiczny	stan chemiczny	
1.	RW500049449 Czermnica	RW5000039449 Czermnica	brak danych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan chemiczny	nie jest zagrożona
2.	RW500049469 Klikawa	RW5000039469 Klikawa	zły stan wód	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	jest zagrożona
3.	RW6000512188 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do Wielisławki; RW6000812199 Nysa Kłodzka od Białej Łądeckiej do Ścinawki	RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Bystrzyca Dusznicka od ujścia do ujścia Wielisławki (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	jest zagrożona
4.	RW60007121839 (Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku)	RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	jest zagrożona

Źródło: opracowanie własne na podstawie życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łąby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r.

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska. Wyniki prezentuje się poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka – poprzez ocenę potencjału ekologicznego), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu JCWP.

Przedstawiono wyniki monitoringu wód powierzchniowych Gminy Lewin Kłodzki badanych w ostatnich latach. Należy jednak zauważyć, że przedstawiono dane dotyczące zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujące przynajmniej częściowo obszar gminy. Jest to ważne biorąc pod uwagę przemieszczanie się zanieczyszczeń w ramach JCWP. Natomiast sam punkt monitoringowy może znajdować się poza jej granicą administracyjną.

Elementy **biologiczne i hydromorfologiczne** ocenia się w skali pięciostopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- **klasa I** – potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- **klasa II** – stan/potencjał ekologiczny dobry,
- **klasa III** – stan/potencjał ekologiczny umiarkowany,
- **klasa IV** – stan/potencjał ekologiczny słaby,
- **klasa V** – stan/potencjał ekologiczny zły.

Elementy **fizykochemiczne** ocenia się w skali trzystopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- **klasa I** – potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- **klasa II** – stan/potencjał ekologiczny dobry,
- **klasa III** – stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego.

Dla porównania przedstawiono wyniki za okres wieloletni obejmujący lata 2016-2021. Nazwy i kody JCWP odnoszą się do klasyfikacji za wymienione lata dlatego są nieco inne niż obecnie obowiązujące. Dla okresu wieloletniego oprócz klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych i hydromorfologicznych prezentuje się stan/potencjał ekologiczny, stan chemiczny oraz stan końcowy.

Tabela 27. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki na podstawie badań za lata 2022-2024

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych		
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa
			od	do		od	do		od	do	
1.	RW5000039449 Czermnica	Czermnica - punkt graniczny (m. Czermna)	-	-	-	-	-	-	2024	2024	1
			2023	2023	3	2023	2023	3	2023	2023	>2
2.	RW5000039469 Klikawa	Klikawa - powyżej przejścia granicznego w Kudowie Zdr.	2023	2023	5	2023	2023	5	2022	2023	>2
			-	-	-	-	-	-	2024	2024	2
3.	RW60000312189 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do ujścia	Bystrzyca Dusznicka - ujście do Nysy Kłodzkiej	2023	2023	2	2023	2023	4	2023	2023	2
			-	-	-	-	-	-	2024	2024	1
4.	RW600006121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku	Bystrzyca Dusznicka - powyżej Dusznik	2023	2023	1	2023	2023	2	2023	2023	2
			-	-	-	-	-	-	2024	2024	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Tabela 28. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki na podstawie badań za lata 2016-2021

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych			Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa			
			od	do		od	do		od	do				
1.	RW500049449 Czermnica	Czermnica - punkt graniczny (m. Czermna)	2019	2020	3	2019	2019	5	-	-	-	3 - umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej stanu dobrego	zły stan wód
2.	RW500049469 Klikawa	Klikawa - powyżej przejścia granicznego w Kudowie Zdr.	2017	2020	4	2017	2017	2	2017	2020	>2	4 - słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej stanu dobrego	zły stan wód

Lp.	Nazwa i kod JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych			Klasa elementów hydromorfologicznych			Klasa elementów fizykochemicznych			Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
			lata oceny		klasa	lata oceny		klasa	lata oceny		klasa			
			od	do		od	do		od	do				
3.	RW6000512188 Bystrzyca Dusznicka od Kamiennego Potoku do Wielisławki;	Bystrzyca Dusznicka - ujście do Nysy Kłodzkiej	2017	2020	2	2018	2018	1	2017	2020	>2	3 - umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej stanu dobrego	zły stan wód
4.	RW6000812199 Nysa Kłodzka od Białej Łądeckiej do Ścinawki	Nysa Kłodzka - poniżej Kłodzka	2017	2020	3	2017	2017	2	2017	2020	>2	3 - umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej stanu dobrego	zły stan wód
5.	RW60007121839 Bystrzyca Dusznicka od źródła do Kamiennego Potoku	Bystrzyca Dusznicka - powyżej Dusznik	2017	2020	2	2017	2020	4	2017	2020	2	2 - dobry stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej stanu dobrego	zły stan wód

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Wody podziemne

Obszar całego kraju podzielony jest na mniejsze jednostki podziału wód podziemnych, tzw. **Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd)**. Obszar Gminy Lewin Kłodzki położony jest w zasięgu Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 137 (prawie cała Gmina) i 125 (wschodnie krańce Gminy).

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące, wpływające na ich jakość i zasobność.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu w latach 2020-2024 nie przeprowadził monitoringu wód podziemnych w żadnym punkcie monitoringowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki.

W przypadku wód podziemnych jako całości monitoring obejmuje badanie stanu chemicznego i stanu ilościowego JCWPd. Należy wyjaśnić, że oceny dokonuje się biorąc pod uwagę Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148). W ramach klasyfikacji stanu chemicznego i ilościowego jednolitych części wód podziemnych określa się: dobry stan chemiczny lub słaby stan chemiczny. Dane te dotyczą całych jednolitych części wód podziemnych i tak są prezentowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Dostępne są dane za lata: 2016, 2019 i 2022.

Dane dotyczące jakości wód podziemnych na terenie Gminy Lewin Kłodzki pozyskano na podstawie analizy mapy stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) według podziału na 174 obszary prezentowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w portalu www.mjwp.gios.gov.pl.

Tabela 29. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 137 i 125 obejmujących Gminę Lewin Kłodzki

Rok, w którym oceniono stan JCWPd	Stan JCWPd		Ocena ogólna stanu
	stan chemiczny	stan ilościowy	
2016	dobry	dobry	dobry
2019	dobry	dobry	dobry
2022	dobry	dobry	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Obie JCWPd nie są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Przy opisie wód podziemnych trzeba odnieść się do lokalizacji GZWP. **Główny zbiornik wód podziemnych (GZWP)** stanowi zespół przepuszczalnych utworów wodonośnych o znaczeniu użytkowym, którego granice są określone parametrami hydrogeologicznymi lub warunkami hydrodynamicznymi oraz warunkami formowania się zasobów wód podziemnych, wydzielony ze względu na jego szczególne znaczenie dla obecnego i perspektywicznego zaopatrzenia w wodę, spełniający określone kryteria ilościowe i jakościowe: wydajność potencjalnego otworu studziennego powyżej 70 m³/h, wydajność ujęcia powyżej 10 000 m³/d, wodoprzewodność warstwy wodonośnej wyższa niż 10 m²/h, woda nadająca się do

zaopatrzenia ludności w stanie surowym lub po jej ewentualnym prostym uzdatnieniu przy pomocy stosowanych obecnie i uzasadnionych ekonomicznie technologii. W obszarach deficytowych w wodę kryteria ilościowe przyjęte dla GZWP mogą być niższe, lecz wyróżniające zbiornik o znaczeniu praktycznym na tle ogólnie mniej korzystnych warunków hydrogeologicznych.

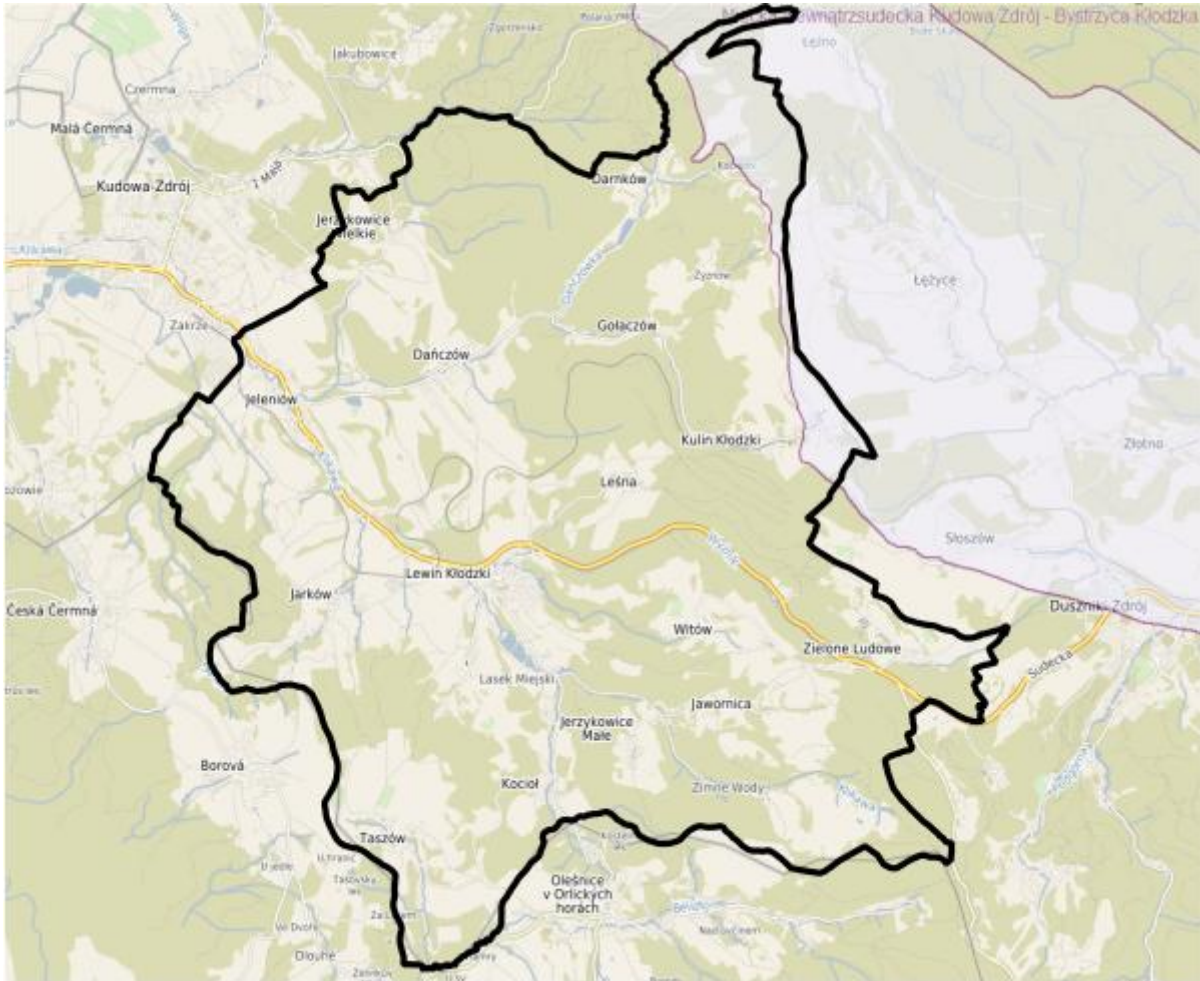
Gmina Lewin Kłodzki w niewielkiej części położona jest w granicy udokumentowanego GZWP jakim jest **Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 341 Niecka Wewnętrzna Kudowa-Zdrój – Bystrzyca Kłodzka**.²⁷ Jego powierzchnia wynosi 106,94 km². Szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 32 728,00 m³/dobę. Jest to zbiornik porowo-szczelinowy, na przeważającym obszarze bardzo mało podatny na antropopresję, lokalnie średnio i mało podatny, podatny, bardzo podatny.

Obszar GZWP nr 341 Niecka wewnętrzna Kudowa Zdrój–Bystrzyca Kłodzka należy do słabo uprzemysłowionych i średnio zurbanizowanych. Charakteryzuje się rolniczo-leśnym typem zagospodarowania z udziałem terenów zabudowy miejsko-wiejskiej. W związku z tym obszar ochronny zbiornika podzielono na trzy strefy różniące się sposobem zagospodarowania terenu, a tym samym stopniem oddziaływania na środowisko wód podziemnych: strefa obejmująca obszary użytkowane rolniczo (pola uprawne, plantacje, łąki, nieużytki rolne), strefa obejmująca lasy i użytki leśne, strefa obejmująca tereny zurbanizowane (luźna zabudowa na obszarach wiejskich, zabudowa luźna na obszarze miast). W obrębie proponowanego obszaru ochronnego GZWP nr 341 dominują tereny rolnicze w związku z tym proponowane zakazy, nakazy i ograniczenia w użytkowaniu są ukierunkowane na zabezpieczenie wód poziomu zbiornikowego przed zagrożeniami związanymi z rolniczą formą użytkowania terenu.

Obszar GZWP stwarza ograniczenia np. dotyczące: nawożenia mineralnego, ochrony roślin oraz lokalizacji ferm hodowlanych. Dawki nawozów sztucznych i stężenia chemicznych środków ochrony roślin muszą być kontrolowane i stosowane w dawkach nie zagrażających środowisku przyrodniczemu, szczególnie wodnemu.

---

²⁷ Mapa GZWP <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/gzwp/4749-mapa-glownych-zbiornikow-wod-podziemnych-stan-na-01-01-2017-r/file.html>

Ryc. 23. Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 341 na tle granic Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

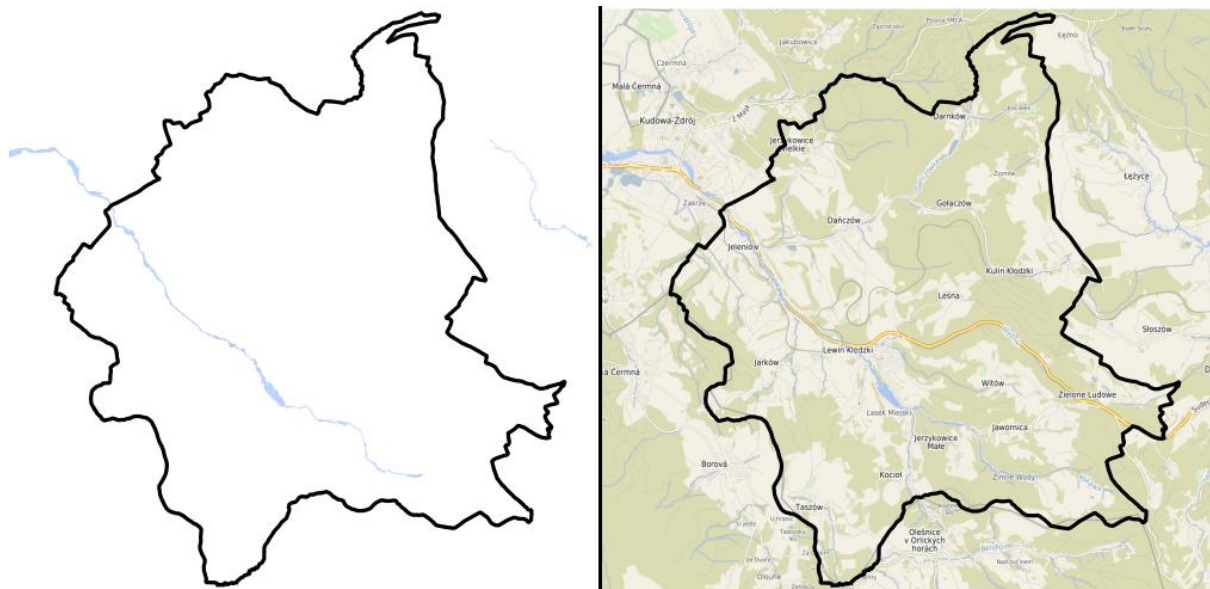
W celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu wdrażany jest program działań wynikający z art. 104 ustawy Prawo wodne. Dokument został przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie "**Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu**" (Dz.U. 2023, poz. 244).²⁸

Zagrożenie powodzią i podtopieniami

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne definiuje **powódź** jako czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

²⁸ Rozporządzenie zamieszczono na stronie <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000244>

Teren Gminy Lewin Kłodzki na niewielkiej powierzchni jest narażony na występowanie powodzi, **wskazano w jego granicach występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią**. Zagrożenie powodziowe dotyczy bezpośredniego sąsiedztwa rzeki Klikawa. Położenie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawiono poniżej.

Ryc. 24. Lokalizacja obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

W celu ochrony przed nadzwyczajnymi zdarzeniami, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie realizuje cykliczne zadania planistyczne: aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym, przyjęcie i realizacja planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych, aktualizacja wstępnej oceny ryzyka powodziowego, aktualizacja map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z art. 171 ust. 5 ustawy – Prawo wodne, w dniu 7 września 2022 r. zostały podane do publicznej wiadomości mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) obejmujące nowe MZP i MRP dla około 1 tys. km rzek oraz 19 budowli piętrzących oraz aktualizację części obowiązujących MZP i MRP (od rzek oraz od strony morza).

MZP i MRP są dostępne na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie pod adresem: <https://wody.isok.gov.pl/hydroportal.html> w tym:

- wersja kartograficzna MZP i MRP w postaci plików pdf: <http://mapy.isok.gov.pl>,
- wersja numeryczna (wektorowa) MZP:
https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP,
- wersja numeryczna (wektorowa) MRP:
https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMRP.

Szczegółowy wykaz odcinków rzek, dla których MZP i MRP zostały zaktualizowane wraz z opisem przyczyn aktualizacji zawarty jest w załączniku nr 6.1a do Raportu z wykonania

przeglądu i aktualizacji map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego (2022), który dostępny jest pod adresem: <https://powodz.gov.pl/pl/mapy>.

Wykaz wszystkich opracowanych MZP i MRP wraz z terminem publikacji ostatniej wersji zawarty jest w załączniku nr 6 do ww. Raportu.

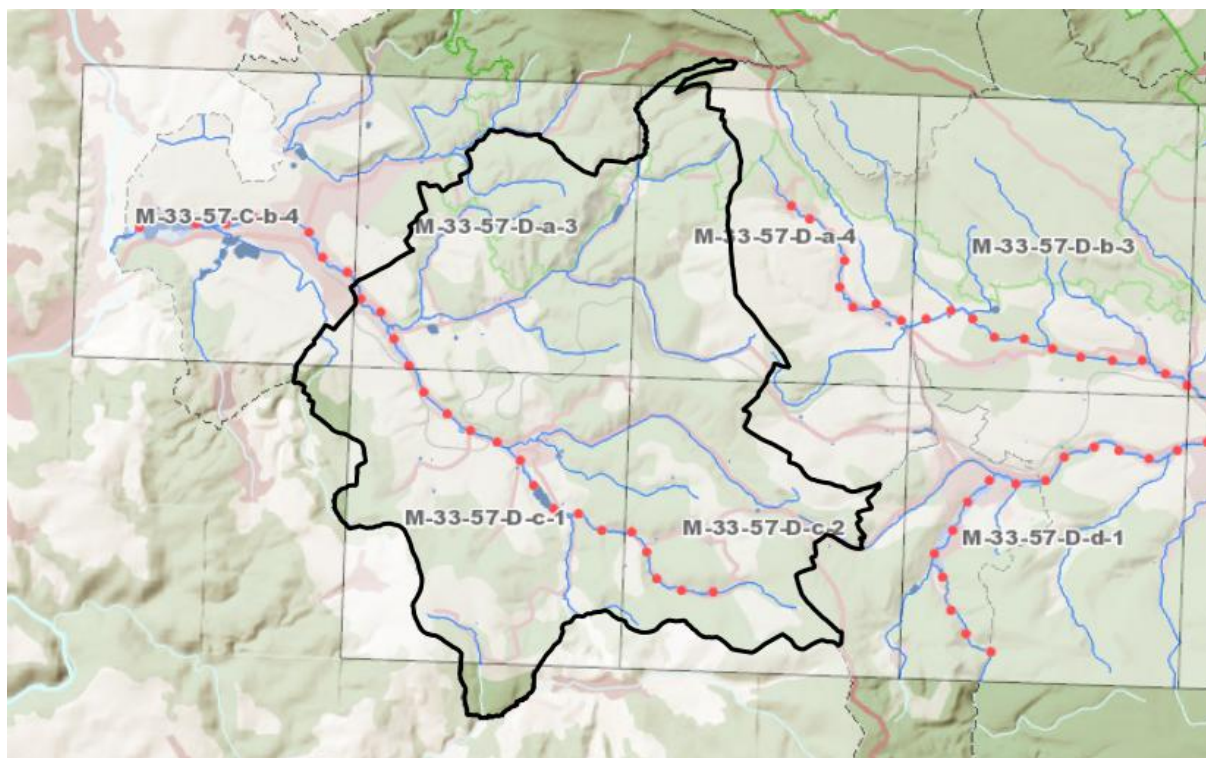
MZP i MRP sporządzono zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 4 października 2018 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. 2018 poz. 2031).

MZP i MRP od rzek oraz dla terenów narażonych na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia budowli piętrzącej zostały sporządzone przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, natomiast MZP i MRP od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych przez właściwych dyrektorów urzędów morskich. MZP i MRP zostały uzgodnione z właściwymi wojewodami i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej w dniu 31 sierpnia 2022 r.

Aktualizacja w 2022 r. nie objęła Gminy Lewin Kłodzki (rzeki Klikawy). Obowiązują zatem sporządzone zgodnie z art. 169 ust. 1 i 2 i art. 170 ust. 1 i 2 ustawy Prawo wodne i aktualnie obowiązujące mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) zawierające m.in. obszary szczególnego zagrożenia powodzią przekazane przez RZGW we Wrocławiu do Urzędu Gminy Lewin Kłodzki 12 listopada 2020 r. pismem nr DGW-1.452.1.2020.KF.

W granicach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art. 77 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960 ze zm.) oraz w przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m.in. nowych obiektów budowlanych, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy - Prawo wodne.

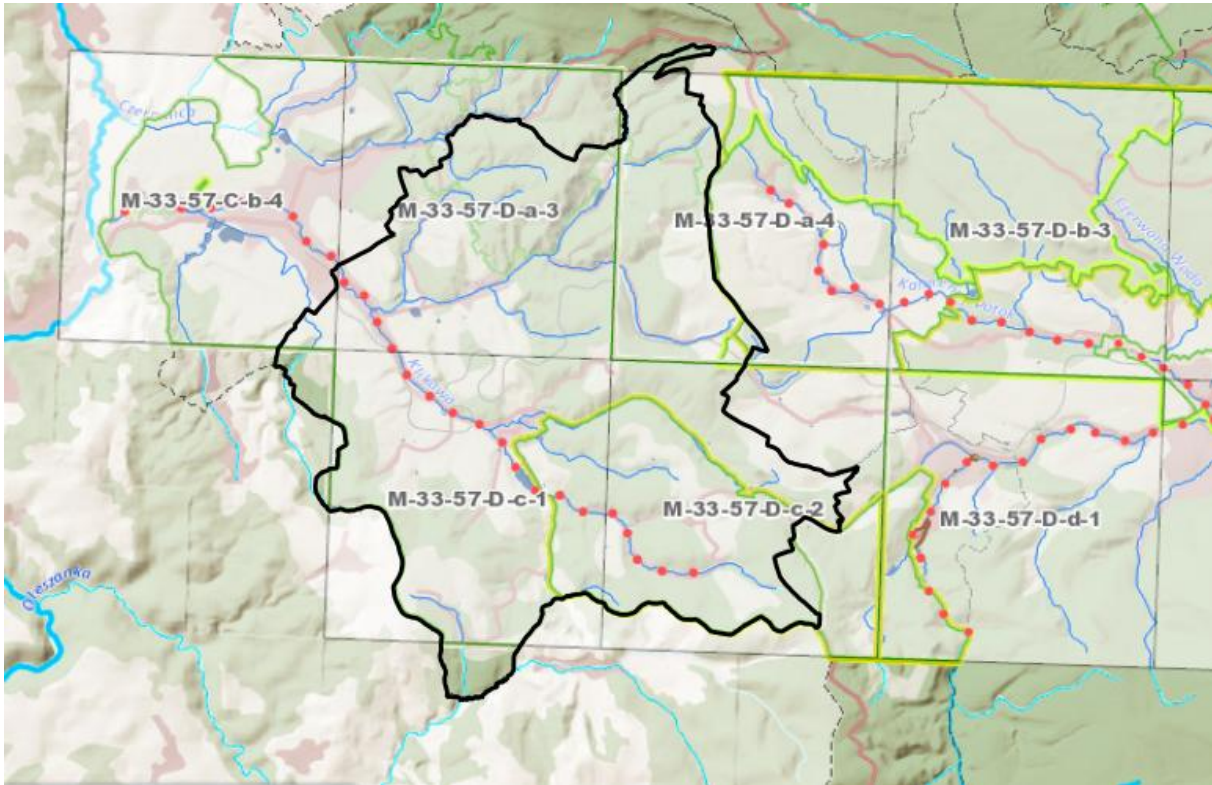
Położenie obszarów zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawiono poniżej wraz z oznaczeniem numerów arkuszy map szczegółowych przedstawiono na rycinie. Podczas prac planistycznych Gmina powinna uwzględnić aktualne obszary zagrożenia powodziowego, gdyż w czasie obowiązywania niniejszej strategii rozwoju ich zasięg może ulec zmianie w związku z aktualizacją map.

Ryc. 25. Lokalizacja obszarów zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy Zagrożenia Powodziowego (MZP) tj. danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opublikowanych w portalu https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

Położenie obszarów ryzyka powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawiono poniżej wraz z oznaczeniem numerów arkuszy map szczegółowych przedstawiono na rycinie. Podczas prac planistycznych Gmina powinna uwzględnić aktualne obszary ryzyka powodziowego, gdyż w czasie obowiązywania niniejszej strategii rozwoju ich zasięg może ulec zmianie w związku z aktualizacją map.

Ryc. 26. Lokalizacja obszarów ryzyka powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy Ryzyka Powodziowego (MRP) tj. danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opublikowanych w portalu https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpMZP

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie ma obwałowań będących w administracji PGW Wody Polskie. RZGW we Wrocławiu Wody Polskie nie posiada informacji dotyczących obwałowań przeciwpowodziowych i międzywali nie będących w administracji Wód Polskich.

Dla obszaru dorzecza Łaby w regionie wodnym Metuje, wyznaczono jeden obszar problemowy położony wzdłuż doliny rzeki Klikawy nazwany „Klikawa- Kudowa Zdrój”.

Zgodnie z zapisami wynikającymi z Programu Planowanych Inwestycji w gospodarce wodnej PGW WP nie prowadzi ani w dalszej perspektywie finansowej nie ma zaplanowanych zadań inwestycyjnym na przedmiotowym terenie.

Podtopienia są to zalania terenów z innych przyczyn niż powódź. Przyczynami podtopień mogą być np.: opady deszczu, przesiąki wody przez wały przeciwpowodziowe. **Obszary sklasyfikowane jako zagrożone podtopieniami na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie występują.**

Nie wyklucza to możliwości wystąpienia lokalnych podtopień i nagłego podniesienia się poziomu wody na innych terenach np. w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych zjawisk meteorologicznych, takich jak: intensywne opady atmosferyczne czy gwałtowne topnienie pokrywy śnieżnej. Zagrożenie to może wystąpić jako lokalne podtopienia terenów.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki w latach 2020-2024 nie były realizowane zadania inwestycyjne w zakresie utrzymania infrastruktury i wód powierzchniowych, ochrony przed suszą i powodzią.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu poinformował, że na terenie Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2036 **nie planuje zadań inwestycyjnych** (poza bieżącym utrzymaniem) w zakresie utrzymania infrastruktury i wód powierzchniowych, ochrony przed suszą i powodzią.

Ponadto zadaniem spółek wodnych jest odpowiednie kształtowanie gospodarki wodnej w celu zapobiegania zarówno zalaniu gruntów jak i ich nadmiernemu osuszeniu.

W przypadku konieczności wykonania urządzeń wodnych jak również urządzeń melioracji wodnych (w tym ich odbudowy, rozbudowy, przebudowy lub rozbiórki tych urządzeń), stosownie do art. 388 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960 ze zm.) wymagane jest uzyskanie odpowiedniej zgody wodnoprawnej.

Zagrożenie suszą

Suszą nazywamy długotrwały okres bez opadów atmosferycznych lub nieznacznym opadem w stosunku do średnich wieloletnich wartości i wysoką temperaturą.

Podczas trwania suszy z uwagi na warunki meteorologiczne i klimatyczne, problemy rolnicze, warunki hydrologiczne i skutki gospodarcze wydziela się cztery etapy jej rozwoju – suszę meteorologiczną, glebową, hydrologiczną i hydrogeologiczną:

- susza **atmosferyczna** (meteorologiczna) – okres, w którym doływ wilgoci do danego obszaru spada poniżej stanu normalnego w danych warunkach klimatycznych uwilgotnienia;
- susza **rolnicza** (glebowa) – okres, w którym wilgotność gleby jest niedostateczna do zaspokojenia potrzeb wodnych roślin i prowadzenia normalnej gospodarki w rolnictwie;
- susza **hydrologiczna** – okres, gdy przepływy w rzekach spadają poniżej przepływu średniego,
- susza **hydrogeologiczna** - obniżenie poziomu zalegania wód podziemnych.

Gmina Lewin Kłodzki w ocenie przedstawionej w „**Planie przeciwdziałania skutkom suszy**”²⁹ należy do terenów silnie **narażonych na suszę** i uzyskała następujące wyniki:

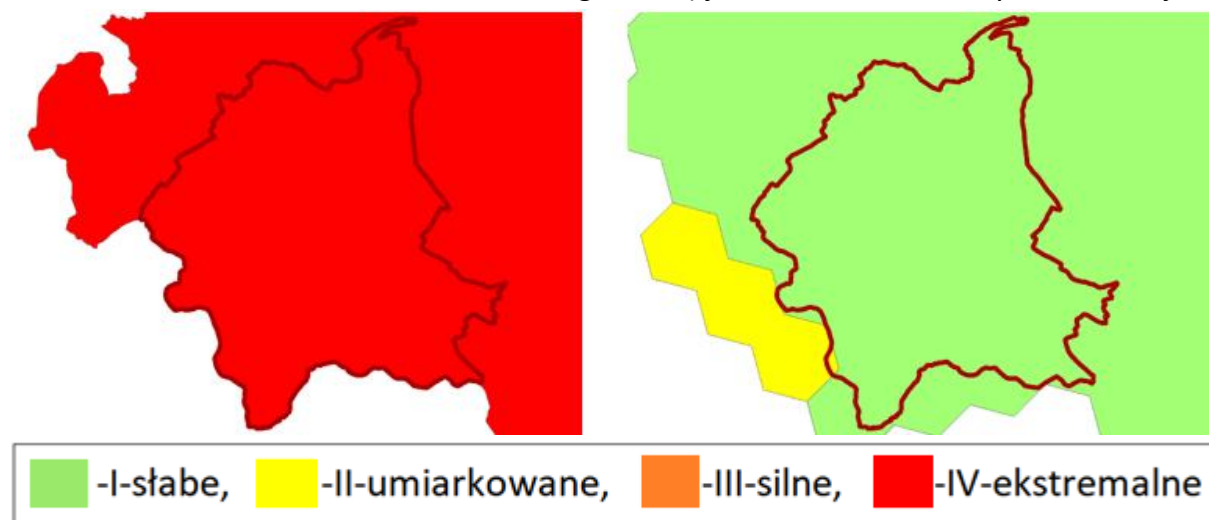
- jest w całości w IV klasie zagrożenia suszą **atmosferyczną**, co oznacza ekstremalne narażenie na ten rodzaj suszy (IV stopień w skali czterostopniowej),
- zaliczona została do I stopnia zagrożenia suszą **rolniczą** – występuje słabe zagrożenie tym rodzajem suszy
- jest w całości w III klasie zagrożenia suszą **hydrologiczną**, co oznacza silne narażenie na ten rodzaj suszy (III stopień w skali czterostopniowej),

---

²⁹ - opublikowany na stronie:

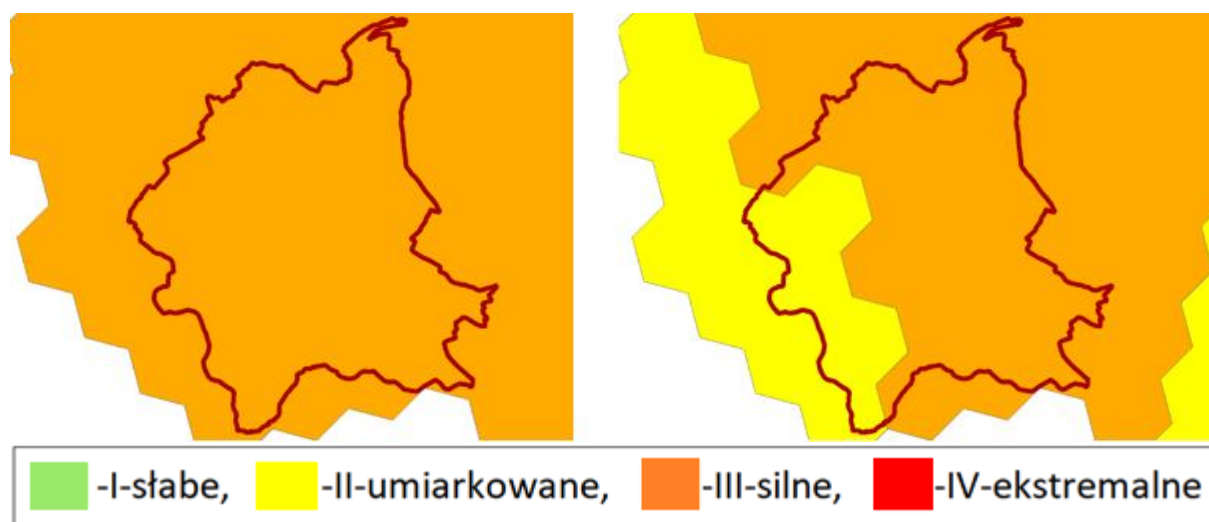
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001615/O/D20211615.pdf>

- jest w większości w III klasie zagrożenia suszą **hydrogeologiczną**, co oznacza silne narażenie na ten rodzaj suszy (III stopień w skali czterostopniowej), zachodnia część gminy znajduje się w klasie II o umiarkowanym zagrożeniu,
- **łącznie zagrożenie suszą** jest w zależności od obszaru gminy – silne lub umiarkowane. Rozmieszczenie zjawiska suszy atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej przedstawiono na rycinach. Skala 4-stopniowa (I – słabe, II – umiarkowane, III – silne, 4 – ekstremalne zagrożenie) jest taka sama dla wszystkich rodzajów.

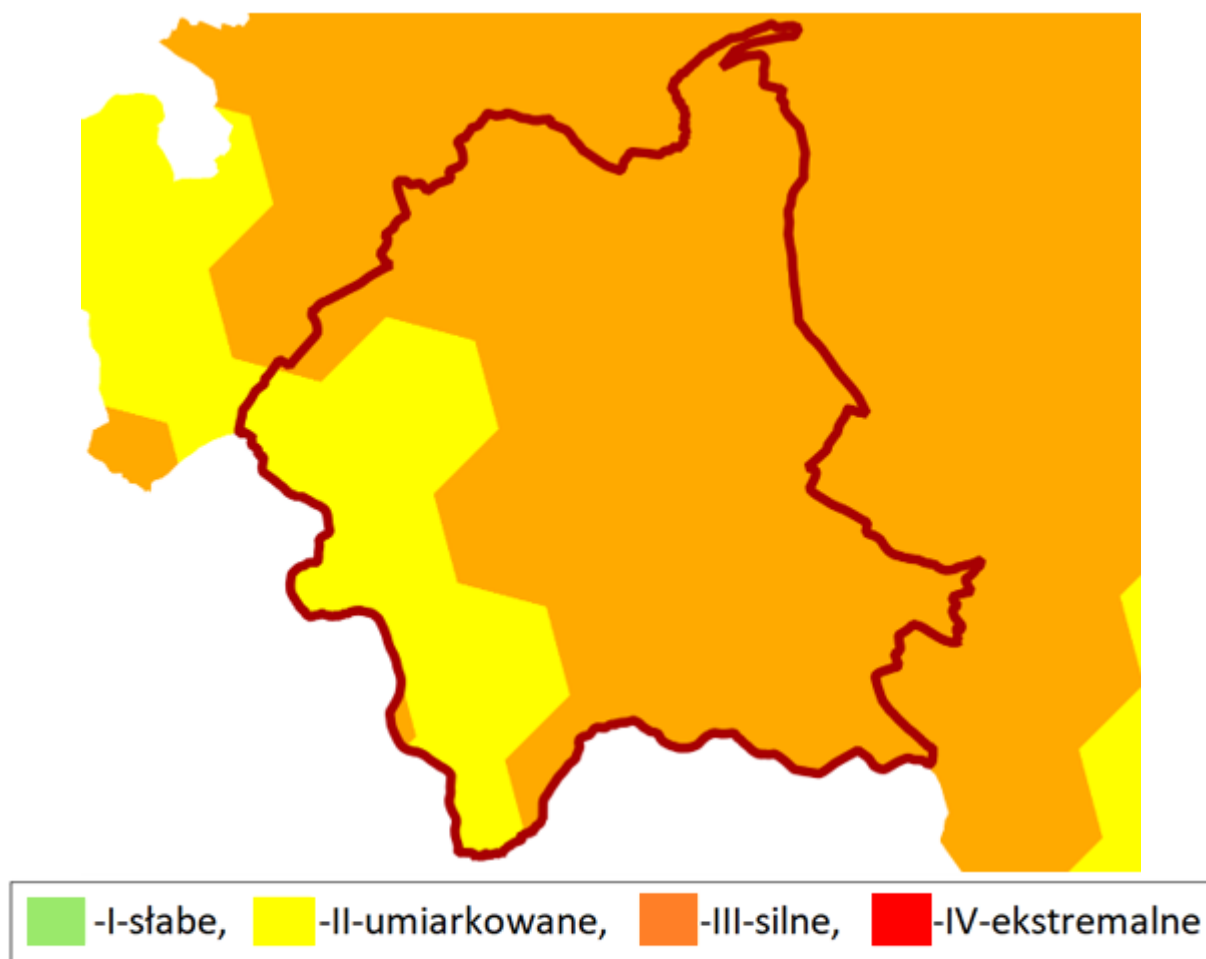
Ryc. 27. Zagrożenie suszą atmosferyczną (lewa rycina) i rolniczą (prawa rycina) na tle granic Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opublikowanych na stronie <https://wody.isok.gov.pl/>

Ryc. 28. Zagrożenie suszą hydrologiczną (lewa rycina) i hydrogeologiczną (prawa rycina) na tle granic Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opublikowanych na stronie <https://wody.isok.gov.pl/>

Ryc. 29. Łączne zagrożenie suszą na tle granic Gminy Lewin Kłodzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie opublikowanych na stronie <https://wody.isok.gov.pl/>

Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki w zakresie zagrożenia poszczególnymi typami suszy i hierarchizacji można dla wskazanych obszarów ustalić użytkowników wód powierzchniowych i podziemnych, dla których brak wody w okresach suszy stanowi największą przeszkodę w prowadzeniu działalności. Do grup użytkowników wód w największym stopniu zagrożonych wystąpieniem suszy atmosferycznej zaliczono: rolnictwo i ekosystemy od wód zależne.

PGW WP RZGW we Wrocławiu zaproponowało, żeby w gminnej strategii rozwoju uwzględnić następujące zagadnienia gospodarki wodnej związane z przeciwdziałaniem skutkom suszy poprzez podjęcie działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej na terenach:

- zurbanizowanych, poprzez tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, małych urządzeń piętrzących (zastawki, małe progi, przetamowania), retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników; wdrożenie tych działań możliwe jest przez wprowadzanie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych,
- rolnych, poprzez tworzenie zadrzewień śródpolnych, pasów buforowych, zachowanie oraz wykorzystanie morfologii terenów rolniczych dla odtworzenia śródpolnych oczek

wodnych, mokradeł, torfowisk, stref przybrzeżnych rzek oraz zbiorników wodnych, utrzymywanie lub odtwarzanie zadarnionych skarp, stoków o znacznym nachyleniu (zadarnionych stref buforowych) w celu ochrony przed erozją, spowolnienia lub rozproszenia spływu wód powierzchniowych oraz wzmacniania retencji wodnej gleb, zrównoważone nawożenie - prawidłowe gospodarowanie nawozami naturalnymi bezpośrednio wpływa na poprawę dostępności wody, wzbogacanie gleby w próchnicę – najbardziej istotną cechą gleb z wysoką zawartością próchnicy jest ich znaczący wpływ na zwiększenie odporności na stres suszy rolniczej roślin bytujących na takim stanowisku, zwiększenie udziału Trwałych Użytków Zielonych (TUZ) w ogólnym areale terenów rolniczych.

5.10. ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zlokalizowane są **udokumentowane złoża**. Wykaz złóż zestawiono w tabeli.

Tabela 30. Wykaz kopalin na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania na koniec 2024 r.	Zasoby wg stanu na 2024 r.			Wydobycie	
			geologiczne - bilansowe	geologiczne - pozabilansowe	przemysłowe	2023	2024
kamienie łamane i bloczne (tys. t)							
1.	Kudowa-Chologierki	Z – złożo, z którego wydobyć zostało zaniechane	257	-	-	-	-
łupki tyczykowe (tys. t)							
2.	Jawornica	E - złożo eksploatowane	953,71	-	514,01	-	0,63
wody lecznicze (m³/h)							
3.	Jeleniów	M – złożo skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego

Ochrona terenów górniczych polega na zapobieganiu powstawania szkód w środowisku w obiektach i urządzeniach położonych na tych terenach przez stosowanie w terminie technicznie możliwym i gospodarczo uzasadnionym odpowiedniej profilaktyki, naprawianiu szkód górniczych i rekultywacji terenów górniczych.

Decyzje dotyczące określenia kierunku **rekultywacji**, a także decyzje uznające rekultywację za zakończoną wydaje właściwy Starosta. Zgodnie z danymi Starosty Kłodzkiego w latach 2020-2024 dla obszaru Gminy Lewin Kłodzki nie były wydane następujące decyzje na podstawie art. 22 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Na podstawie art. 26a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz.U. z 2020 poz. 2187) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi, przy użyciu systemu teleinformatycznego, rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodom w środowisku i szkód w środowisku, które wystąpiły na terenie kraju.

Ponadto zgodnie z art. 101c ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska rejestr historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi prowadzi Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Wykaz prowadzi natomiast właściwy Starosta. **W prowadzonych rejestrach i wykazie nie ma wpisów, które dotyczyłyby obszaru Gminy Lewin Kłodzki** (dane RDOŚ, stan na 28 maja 2025 r.). Należy jednak zaznaczyć, że brak wpisu do ww. rejestrów nie jest jednoznaczny z wykluczeniem występowania zanieczyszczenia. Bieżące informacje dotyczące nieruchomości objętych wpisem do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, a także do rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku, znajdują się na stronie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Jednym z możliwych zagrożeń powierzchni ziemi są osuwiska. Powodują zniszczenia w infrastrukturze, uprawach, drzewostanie oraz ogólną degradację terenów objętych ruchami masowymi ziemi. Zgodnie z danymi publikowanymi przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach projektu SOPO – System Osłony Przeciwosuwiskowej, na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie występują udokumentowane osuwiska. Z uwagi na dynamiczny charakter prezentowanych informacji zalecane jest sprawdzanie jej aktualności w **bazie SOPO**.³⁰

W prowadzonym przez Starostę Kłodzkiego Rejestrze terenów zagrożonych wystąpieniem ruchów masowych ziemi, brak jest kart dokumentacyjnych osuwisk zlokalizowanych na terenie Gminy Lewin Kłodzki (stan na 6 maja 2025 r.).

Jednocześnie Geolog Powiatowy poinformował, że na Mapie Geośrodowiskowej Polski (II) arkusz Duszniki Zdrój, na omawianym obszarze Gminy Lewin Kłodzki, naniesiono obszary predysponowane do występowania ruchów masowych.

Warunki niekorzystne, utrudniające budownictwo dotyczą rejonów występowania gruntów słabonośnych położonych w dolinach rzecznych, obszarów występowania zwietrzelin gliniastych często zawilgoconych, podmokłych i zabagnionych, które występują w rejonach źródłiskowych licznych drobnych cieków odwadniających stoki górskie, stromych i niezalesionych zboczy o nachyleniu powyżej 20 %. Z nachyleniem terenu wiąże się zagrożenie występowania ruchów masowych. Zagrożenie występowania ruchów masowych w innych miejscach na stokach jest duże, szczególnie w strefach podcięć erozyjnych wzdłuż krawędzi dolin rzecznych oraz załamania stoków.

Zanieczyszczenie gleb potencjalnie może być spowodowane składowaniem substancji niebezpiecznych. W Polsce w latach 60. 70. i 80. ubiegłego wieku nieprzydatne środki ochrony roślin umieszczano w składowiskach. Były to obiekty o różnej konstrukcji zwane mogilnikami. Rozwiązanie to stworzyło poważne problemy środowiskowe. Duża część mogilników rozsianych na obszarze całego kraju na przestrzeni dziesiątków lat emitowała do środowiska zgromadzone w nich związki. Mogilniki na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie występowały i nie występują obecnie.³¹

---

³⁰ SOPO <https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3>

³¹ Informację o mogilnikach opracowano na podstawie <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/20C21E81>

5.11. GOSPODARKA ODPADAMI

Dokumentem, który jest wydawany corocznie i który szczegółowo opisuje gospodarkę odpadami w Gminie Lewin Kłodzki jest **analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi**. Analizy są dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem podanym w przypisie dolnym.³²

Obowiązującą metodą ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest metoda od liczby osób zamieszkujących daną nieruchomość.

Usługę **odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych** odbieranych od właścicieli nieruchomości objętych gminnym systemem gospodarowania odpadami świadczy podmiot wybrany w procedurze przetargowej. Rada Gminy Lewin Kłodzki przyjęła w dniu 29 września 2022 r. uchwałę nr XLIV/276/2022 w sprawie postanowienia o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, położonych na terenie Gminy Lewin Kłodzki, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne. Gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi objęto również nieruchomości niezamieszkałe, zlokalizowane na terenie Gminy Lewin Kłodzki. Istnieje możliwość wyłączenia się z systemu gospodarowania odpadami komunalnymi organizowanego przez Gminę Lewin Kłodzki od 1 stycznia 2026 r. przez właścicieli nieruchomości niezamieszkałych przez złożenie oświadczenia. Jednak w takim przypadku właściciele nieruchomości niezamieszkałych są zobowiązani do udokumentowania w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez gminną jednostkę organizacyjną lub przedsiębiorcę odbierającego odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, wpisanego do Rejestru Działalności Regulowanej przez okazanie takich umów i dowodów uiszczenia opłat za te usługi.³³

Segregacja odpadów obejmuje m.in. papier, metale i tworzywa sztuczne, szkło, odpady ulegające biodegradacji oraz pozostałości po segregacji (zmieszane odpady komunalne).

W 2024 r. Gmina Lewin Kłodzki osiągnęła następujące poziomy w gospodarki odpadami komunalnymi:

- poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości 42,19 % wagowo, co oznacza, że wymagany poziom minimum 45 % nie został osiągnięty,
- poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania wyniósł 34,36 %, przy maksymalnym dotychczasowym poziomie 35 % (dla roku sprawozdawczego nie został wprost określony),
- poziom składowania odpadów komunalnych wyniósł 31,59 %, przy maksymalnym poziomie 30 % od 2025 r. (dla roku sprawozdawczego nie został wprost określony).

---

³² Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi za 2024 r. dostępna jest na stronie <https://bip.lewin-kłodzki.pl/dokumenty/7171>

³³ Informacja o systemie gospodarki odpadami dla nieruchomości zamieszkałych <https://bip.lewin-kłodzki.pl/dokumenty/7339>

Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz nieruchomości, na których znajdują się domki letniskowe, lub innej nieruchomości wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi została określona we właściwej uchwale Rady Gminy. Harmonogram odbioru odpadów jest na bieżąco publikowany w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Lewin Kłodzki.³⁴

Ujęcie statystyczne gospodarowania odpadami na terenie Gminy Lewin Kłodzki przedstawiono w tabeli.

Tabela 31. Dane statystyczne dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Lewin Kłodzki

Lp.	Kryterium	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	270	293	298	294	298
2.	Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem (t)	535,09	580,25	582,96	576,25	584,91
3.	Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	204,35	230,87	231,44	211,12	208,34
4.	Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)	330,74	349,38	351,52	365,13	376,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Należy oczekiwać że poprzez wzrost świadomości mieszkańców w kolejnych latach nastąpi jeszcze większy wzrost recyklingu i odzysku odpadów.

Analizując koszty funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami, zauważalny jest znaczny **wzrost wydatków**. Wpływy do budżetu związane z poborem opłat za gospodarowanie odpadami nie bilansowały się do 2022, natomiast w latach 2023-2024 zanotowano niewielką przewagę wpływów nad wydatkami.

Gminny **Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych** jest czynny od 13:00 do 15:00 w pierwszy i trzeci poniedziałek każdego miesiąca, a w okresie od maja do września, w trzeci poniedziałek miesiąca punkt czynny do 16:00.³⁵ PSZOK zlokalizowany jest przy ul. Wodnej w Lewinie Kłodzkim (działka nr 520 obręb Lewin Kłodzki), w pobliżu drogi krajowej, w miejscu łatwo dostępnym dla mieszkańców.

Zatem obecnie główną potrzebą związaną z gospodarowaniem odpadami jest osiągnięcie wymaganych prawem poziomów recyklingu i odzysku odpadów komunalnych w kolejnych latach.

³⁴ Harmonogram odbioru odpadów komunalnych na II półrocze 2025 r. dostępny jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/7324>

³⁵ Informacja o PSZOK <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/7335>

Azbest

Gmina prowadzi realizację **Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Lewin Kłodzki**.³⁶ Przyjęcie wskazanego powyżej dokumentu stanowi podstawę do ubiegania się o udzielenie dofinansowania na wykonanie zadania polegającego na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu oraz innych źródeł zewnętrznych.

Ponadto, na bieżąco aktualizowana jest Baza Azbestowa prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju, która jest jednym z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

5.12. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA

Zakłady ZDR i ZZR

Potencjalnym źródłem poważnych awarii jest transport drogowy i kolejowy substancji niebezpiecznych, głównie paliw płynnych (LPG, benzyna, olej napędowy). Przypadki wystąpienia poważnych awarii mogą dotyczyć również wycieków substancji ropopochodnych w wyniku wypadków i kolizji drogowych oraz zdarzeń na liniach kolejowych.

Według danych przekazanych przez **Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Kłodzku** w latach 2020-2024 na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie doszło do zdarzeń powodujących nadzwyczajne zagrożenia dla środowiska, w których uczestniczyłyby jednostki ochrony przeciwpożarowej z terenu powiatu kłodzkiego.

W prowadzonym przez **Inspekcję Ochrony Środowiska**, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 425) rejestrze zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub innych zakładów mogących powodować poważne awarie przemysłowe, na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie znajdują się zakłady zaliczone do zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub inne zakłady mogące powodować poważne awarie. Zgodnie z ww. rejestrem, w okresie od 01.01.2020 r. do 31.12.2024 r. na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie odnotowano funkcjonowania i powstawania zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub innych zakładów mogących powodować poważne awarie przemysłowe.

Z rejestrów prowadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska wynika, że w okresie 01.01.2020 r. – 31.12.2024 r. na terenie Gminy Lewin Kłodzki nie odnotowano poważnych awarii przemysłowych. Nie wystąpiły również zdarzenia szczególnie zagrażające środowisku z kategorii poważnych awarii w transporcie, skutkujące zanieczyszczeniem wód lub gleb, lub skażeniem środowiska substancjami toksycznymi. Na terenie Gminy nie ma czynnych składowisk odpadów.

---

³⁶ Program usuwania azbestu wraz z inwentaryzacją wyrobów dostępny jest na stronie <https://bip.lewin-klodzki.pl/dokumenty/1401>

Bezpieczeństwo publiczne

Gmina Lewin Kłodzki znajduje się w zasięgu działania Komisariatu Policji Kudowa-Zdrój, będącego częścią struktury Komendy Powiatowej Policji w Kłodzku.

Bezpieczeństwo publiczne - Ochotnicze Straże Pożarne

Lokalnym wsparciem działań dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kłodzku jest jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Lewinie Kłodzkim, która jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Na terenie Gminy Lewin Kłodzki zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej realizują druhowie zrzeszeni w jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych.

Corocznie w budżecie Gminy rezerwowane są środki na realizację zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Przeznaczone one są na: ekwiwalenty dla strażaków, koszty ubezpieczenia pojazdów i członków OSP, zakup umundurowania, materiałów i wyposażenia, wydatki związane z przeglądami okresowymi sprzętu ratowniczego itp.

Na podstawie z art. 10 ustawy o ochotniczych strażach pożarnych Gmina zapewnia stosownie do posiadanych sił i środków ochotniczym strażom pożarnym:

- obiekty, tereny, pojazdy i sprzęt specjalistyczny, środki ochrony indywidualnej, umundurowanie, w tym umundurowanie wyjściowe i środki łączności oraz ich utrzymanie,
- finansowanie szkoleń innych niż wskazane w art. 11 ust. 1 oraz szkoleń z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy,
- ubezpieczenie strażaków ratowników OSP i kandydatów na strażaków ratowników OSP oraz członków i opiekunów młodzieżowych drużyn pożarniczych i dziecięcych drużyn pożarniczych, w tym ubezpieczenie grupowe, od odpowiedzialności cywilnej i od następstw nieszczęśliwych wypadków, podczas wykonywania powierzonych zadań,
- badania lekarskie strażaków ratowników OSP przeprowadzone w celu stwierdzenia braku przeciwwskazań do udziału w działaniach ratowniczych,
- badania lekarskie kandydatów na strażaków ratowników OSP przeprowadzone w celu stwierdzenia braku przeciwwskazań do udziału w szkoleniu podstawowym przygotowującym do bezpośredniego udziału w działaniach ratowniczych,
- wyżywienie strażaków ratowników OSP podczas prowadzenia działań ratowniczych, udziału w działaniach ratowniczych oraz akcjach ratowniczych, udziału w działaniach prowadzonych przez inne służby, inspekcje i straże trwających co najmniej 6 godzin, a także szkoleniach, ćwiczeniach i zawodach sportowo-pożarniczych trwających co najmniej 8 godzin.

Bezpieczeństwo publiczne - obrona cywilna

Działania związane z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń, obroną cywilną i bezpieczeństwem na terenie Gminy realizuje gminny zespół zarządzania kryzysowego. Aktywność Zespołu koncentruje się na przygotowaniu

i doskonaleniu funkcjonowania Gminy w warunkach kryzysowych. Do zadań zespołu należą także zadania zlecone przez organy administracji państwowej.

Ochrona ludności wiąże się z szerokim zakresem działań w celu ochrony mieszkańców oraz ich mienia przed działaniami sił natury takich jak powódzie, nawałnice skażenia masowe, awarie infrastruktury krytycznych i wielu innych, a w przypadku ich wystąpienia podjęcia właściwych działań z użyciem posiadanych sił i środków do likwidacji zagrożenia oraz do zapewnienia podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców zagrożonych.

W dzisiejszych czasach znaczną część zadań z zakresu ochrony ludności realizują głównie takie służby jak straż pożarna zarówno państwowa jak i ochotnicza często wsparte policją oraz w szczególnych przypadkach wojskami obrony terytorialnej. Różnorodność zadań do których kierowane są ochotnicze straże pożarne oraz ich coraz bogatsze wyposażenie, które z roku na rok rośnie sprawia, że formacja ta jest uniwersalną grupą ratowniczą.

VI. LOKALIZACJA GMINY WZGLĘDEM MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH

6.1. INFORMACJE OGÓLNE

W polityce europejskiej następuje przechodzenie od podejścia sektorowego do zintegrowanego podejścia terytorialnego. Znajduje to wyraz w ukierunkowaniu polityki spójności na wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów określonych funkcjonalnie, współpracę na poziomie lokalnym pomiędzy partnerami z obszarów miejskich i wiejskich, integrację działań publicznych w wymiarze przestrzennym oraz wielopoziomowy system zarządzania.

Podejście to zostało odzwierciedlone w głównym dokumencie strategicznym w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego Polski, tj. w **Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)**. Założeniem tego dokumentu jest, że podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi, nazwanych obszarami funkcjonalnymi.

Zgodnie z definicją wprowadzoną w KPZK 2030, Miejski Obszar Funkcjonalny to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim funkcjonalnie strefy zurbanizowanej.

Prowadzenie polityki wobec miejskich obszarów funkcjonalnych, a szczególnie wobec MOF ośrodków wojewódzkich, jest bardzo ważne dla polityki rozwoju, ponieważ przeciwdziała nierównościom w poziomie ich zagospodarowania, pozwala na trafniejsze definiowanie ich potencjałów rozwojowych oraz na kompleksowe rozwiązywanie konfliktów występujących na ich terenie.

6.2. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE (MOF)

Miejskie obszary funkcjonalne, w tym **Południowy Obszar Funkcjonalny** do którego należy Gmina Lewin Kłodzki, stanowią kluczowy element systemu osadniczego województwa dolnośląskiego. Integrują one miasta z ich otoczeniem w spójne struktury przestrzenne, a ich właściwe planowanie i zarządzanie są niezbędne dla wzmacniania potencjału rozwojowego miast oraz zrównoważonego kształtowania relacji miejskich, podmiejskich i wiejskich.

W będącej na ukończeniu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ sformułowano poniższe ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej na poziomie lokalnym dla jednostek samorządów terytorialnych w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych i ich miast rdzeni:

- przygotowanie i wdrażanie strategii zintegrowanego rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) z uwzględnieniem regionalnych celów i zasad,
- planowanie i rozwój sieci osadniczej MOF jako zintegrowanego systemu współpracujących i wzajemnie uzupełniających się ośrodków miejskich, powiązanych funkcjonalnie i oferujących komplementarne usługi dla mieszkańców, zgodnie z jednolitą, spójnie opracowaną strategią rozwoju,
- opracowanie jednego całościowego systemu błękitno-zielonej infrastruktury (uwzględniającego uwarunkowania hydrologiczne terenu oraz przy zachowaniu zasad modelu gospodarki o obiegu zamkniętym) oraz zintegrowanego systemu jej monitoringu i zarządzania, jako elementu budowania odporności całego MOF oraz adaptowania się do zmian klimatycznych,
- skoordynowanie spójnego i bezpiecznego systemu tras rowerowych we wszystkich MOF-ach zintegrowanego z transportem zbiorowym, stanowiącego wsparcie dla systemu transportowego województwa dolnośląskiego,
- realizacja działań mających za cel spadek udziału transportu indywidualnego w MOF na rzecz transportu zbiorowego wraz z wdrożeniem rozwiązań integrującymi ruch pieszy, rowerowy, różne środki transportu zbiorowego oraz transport indywidualny,
- planowanie przestrzenne uwzględniające ciągłość założeń infrastrukturalnych oraz środowiskowych na styku granic administracyjnych oraz wspólne zarządzanie przestrzenią umożliwiające integrację oraz łączenie funkcji komplementarnych w przestrzeni w celu zmniejszenia kosztów funkcjonowania infrastruktury komunalnej i podniesienia jakości życia mieszkańców,
- prowadzenie polityki przestrzennej z uwzględnieniem ochrony terenów otwartych i terenów zielonych wokół miast rdzeniowych i na terenach ościennych,
- podejmowanie rozwiązań klastrowych i systemowych w skali całego miejskiego obszaru funkcjonalnego w kluczowych kwestiach infrastrukturalnych, takich jak gospodarka odpadami, ciepłownictwo i energetyka, celem optymalizacji kosztów, poprawy efektywności, zwiększenia zrównoważenia środowiskowego oraz zapewnienia spójności działań w ramach całego obszaru.

Górski Obszar Funkcjonalny (GOF) określony został w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 przyjętej 20 września 2018 r. przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego³⁷, także w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (2020 r.), gdzie ustalone zostały granice Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz granice strefy górskiej będącej częścią. Obowiązek wyznaczenia GOF-u w planie województwa wynikał z przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także z zapisów KPZK 2030, obowiązujących do 13 listopada 2020 r.

Jednocześnie informacja o Górskim Obszarze Funkcjonalnym została zamieszczona również w obecnie procedowanej w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+. Zauważono, że postępujące przekształcanie terenów GOF, obejmujące m.in. budowę korytarzy ekologicznych, utratę gruntów rolnych, zanikanie stref buforowych lasów oraz ograniczenie naturalnej retencji, prowadzi do degradacji struktur przyrodniczych i przestrzennych. Sytuacja ta wymaga pilnych działań na rzecz efektywnego wykorzystania terenów już zurbanizowanych oraz ograniczenia zabudowy terenów otwartych. Szczegółowe rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej zawarte zostały w Uchwale Nr 8440/VI/24 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie przyjęcia „Rekomendacji dla planowania rozwoju w Górskim Obszarze Funkcjonalnym”.

Jednocześnie Samorząd Województwa sformułował w ww. uchwale ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej na poziomie lokalnym, obejmujące w szczególności: ograniczanie przeznaczania nowych terenów pod budowę, lokalizowanie nowej zabudowy jako uzupełnienie istniejących układów osadniczych, w sposób zapewniający ich ciągłość i zwartość, na zasadzie wypełniania luk, realizacji zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zainwestowanych, z zachowaniem walorów krajobrazowych i architektonicznych, a także zaplanowanie i uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego oraz strategiach ponadlokalnych i gminnych:

- rozbudowy i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej, zapewniającej dostęp do szerokopasmowego, kablowego internetu na terenach zwartej zabudowy,
- systemu przewietrzania oraz systemu błękitno-zielonej infrastruktury,
- wykorzystanie potencjału prewencyjnego planowania przestrzennego poprzez ograniczenie zabudowy terenów dolin rzecznych i terenów zalewowych ze względów bezpieczeństwa powodziowego,
- strefy zieleni i rekreacji, jako terenów z ograniczeniami zabudowy, predysponowanych do pełnienia funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych, stanowiących zielone pierścienie wokół terenów zwartej zabudowy.

Gmina Lewin Kłodzki to ośrodek presji turystycznej w sąsiedztwie parków narodowych.

---

³⁷ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 dostępna jest na stronie https://umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD_2030.pdf

Rozwój turystyki na obszarze GOF powinien być prowadzony w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem ograniczonej chłonności środowiska i krajobrazu. Należy dążyć do ograniczenia koncentracji ruchu turystycznego i inwestycyjnego w ośrodkach nadmiernie obciążonych, w szczególności zlokalizowanych w sąsiedztwie parków narodowych, oraz do częściowego przekierowania ruchu turystycznego do obszarów predysponowanych do jego rozwoju.

Polityka przestrzenna powinna wspierać rozwój i modernizację infrastruktury turystycznej wyłącznie w skali dostosowanej do zdolności przyjęcia ruchu turystycznego bez degradacji zasobów przyrodniczych i pogorszenia jakości życia mieszkańców. W dokumentach planistycznych i strategicznych należy wprowadzać zapisy ograniczające negatywne oddziaływania środowiskowe wynikające z nadmiernej liczby turystów i użytkowników czasowych.

W ośrodkach zidentyfikowanych jako przeciążone turystycznie rekomenduje się racjonalne zarządzanie istniejącą infrastrukturą oraz ograniczenie lokalizacji nowych obiektów zakwaterowania do zabudowy o niskiej intensywności.

W związku z narastającym i zróżnicowanym terytorialnie deficytem oraz nadmiarem wody na obszarze GOF konieczne jest prowadzenie zintegrowanej i racjonalnej gospodarki wodnej. Działania powinny zmierzać do osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych, w tym ich potencjału ekologicznego, oraz do ograniczania skutków zagrożeń naturalnych, takich jak susze, powodzie i fale upałów. Samorząd Województwa powinien wspierać tworzenie obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, dla których niezbędne jest wprowadzenie szczegółowych ograniczeń w zakresie zabudowy i użytkowania terenu.

Do priorytetowych kierunków polityki przestrzennej na poziomie regionalnym i lokalnym należy zaliczyć zachowanie lub przywracanie możliwie naturalnych stosunków wodnych oraz zwiększanie retencji zlewni, w szczególności poprzez renaturyzację cieków i zbiorników wodnych, ochronę i odtwarzanie ekosystemów wodno-błotnych oraz terenów o właściwościach retencyjnych. Niezbędne jest również podejmowanie działań ograniczających skutki powodzi błyskawicznych poprzez spowalnianie i zatrzymywanie odpływu wód powierzchniowych ze zlewni górskich i wyżynnych.

Na poziomie lokalnym rekomenduje się uwzględnianie w dokumentach planistycznych obszarów o wysokiej podatności wód podziemnych na zanieczyszczenia oraz obszarów zasilania wód leczniczych, z jednoczesnym wprowadzaniem wymogu realizacji zabudowy w oparciu o systemy zbiorczej kanalizacji sanitarnej i wodociągowej.

Rolnictwo w GOF powinno wspierać ochronę środowiska, zachowanie bioróżnorodności i wartości krajobrazowych, ograniczać erozję gleb, chronić zasoby wodne oraz wspierać rozwój turystyki (w szczególności agroturystyki) i podtrzymywać tożsamość kulturową wsi. Priorytetem jest rozwój niskotowarowego rolnictwa opartego na lokalnej przedsiębiorczości i zapewniającego bezpieczeństwo żywnościowe. Należy dążyć do koncentracji terenów koncentracji budynków gospodarstw rolnych oraz uwzględnić obszary

zagrożone suszą rolniczą jako tereny z ograniczeniami lokalizowania wielkotowarowej oraz wodochłonnej produkcji rolnej.

Wyludnianie się GOF powoduje spadek atrakcyjności centrów miejscowości, konflikty przestrzenne i degradację zabudowy. Polityka przestrzenna Samorządu Województwa powinna wspierać kompleksową odnowę miejscowości poprzez adaptację istniejących zasobów do zmieniających się potrzeb społeczności, uwzględniając kwestie przestrzenne i demograficzne.

Powiązania transportowe ośrodków GOF powinny wspierać integrację funkcjonalną regionu oraz zwiększać korzystanie z publicznego transportu zarówno w codziennych podróżach mieszkańców, jak i w ruchu turystycznym. Samorząd Województwa będzie wspierał rozwój systemu transportowego obejmującego infrastrukturę kolejową, drogową, rowerową oraz węzły przesiadkowe umożliwiające zmianę środka transportu.

Na poziomie lokalnym ustala się uwzględnianie w planach przestrzennych i strategiach ponadlokalnych lokalizacji węzłów przesiadkowych powiązanych z dworcami i stacjami kolejowymi, z integracją transportu autobusowego, samochodowego, rowerowego oraz pieszych dojść.

Gmina Lewin Kłodzki, Powiat Kłodzki oraz inne gminy i powiaty przystąpiły do porozumienia gminno-powiatowego w ramach **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Południowego Obszaru Funkcjonalnego**, zwanych dalej ZIT POF.³⁸

W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). ZIT jest instrumentem dedykowanym Miejskim Obszarom Funkcjonalnym wskazanym przez władze samorządu województwa.

Współpraca 28 jednostek samorządu terytorialnego (JST) z obszaru ziemi dzierzoniowsko-kłodzko-ząbkowickiej rozpoczęła się w 2020 roku. Wówczas samorządowcy zwrócili się do Samorządu Województwa Dolnośląskiego z wnioskiem o określenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego i jego granic dla miast Bielawa, Dzierżonów, Kłodzko i Ząbkowice Śląskie oraz zastosowania dla niego instrumentu terytorialnego w formie ZIT, obejmującego swym zasięgiem 28 JST szczebla gminnego i powiatowego. Na podstawie przekazanych przez JST deklaracji współpracy, Samorząd Województwa Dolnośląskiego określił wstępny kształt instrumentu terytorialnego dla obszaru dzierzoniowsko-kłodzko-ząbkowickiego, tj. Południowy Obszar Funkcjonalny.

Kontynuacją działań podjętych przez 28 samorządowców było podpisanie w dniu 2 października 2020 roku porozumienia określającego zasady współpracy w zakresie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Południowego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT POF). Porozumienie stanowiło punkt wyjścia do podjęcia prac dotyczących budowania partnerstwa

---

³⁸ Opracowano na podstawie <https://bip.powiat.klodzko.pl/download/attachment/12677/uchwala-nr-iii142023-w-sprawie-wyrazenia-zgody-na-zawarcie-porozumienia-gminno-powiatowego-w-ramach-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-poludniowego-obszaru-funkcjonalnego.pdf>

i współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wspierania realizacji projektów i zdolności do pozyskiwania środków finansowych.

14 listopada 2022 roku Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia projektu propozycji wyznaczenia miejskich obszarów funkcjonalnych celem realizacji podejścia terytorialnego w ramach projektu programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027. Jednym z wyznaczonych obszarów jest **Południowy Obszar Funkcjonalny**, obejmujący swym zasięgiem powiat dzierzoniowski, kłodzki i ząbkowicki, a dokładnie 28 JST (25 gmin i 3 powiaty).

W skład analizowanego Obszaru wchodzi następujące gminy: Bardo, Bielawa, Bystrzyca Kłodzka, Ciepłowody, Duszniki-Zdrój, miasto Dzierżoniów, Dzierżoniów, Kamieniec Ząbkowicki, miasto Kłodzko, Kłodzko, Kudowa-Zdrój, Lądek-Zdrój, Lewin Kłodzki, Łagiewniki, Międzylesie, Niemcza, Pieszyce, Piława Górna, Polanica-Zdrój, Stoszowice, Stronie Śląskie, Szczytna, Ząbkowice Śląskie, Ziębice i Złoty Stok oraz powiaty: dzierzoniowski, kłodzki i ząbkowicki.

Warunkiem do realizacji ZIT jest zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa tzw. Związku ZIT. W Związku ZIT mogą być również zrzeszone powiaty, na mocy przepisów ustawy o samorządzie powiatowym. Jedną z form partnerskiej współpracy JST jest porozumienie (międzygminne, a w przypadku udziału powiatu gminno-powiatowe). Warunkiem realizacji ZIT jest też opracowanie strategii terytorialnej (Strategii ZIT). Stronami porozumienia jest 28 JST, a zadania i kompetencje JST tworzących ZIT POF przejmuje Gmina Miejska Dzierżoniów.

ZIT Południowego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT POF), w dniu 16.04.2024 r. przekazał do Instytucji Zarządzającej Funduszami Europejskimi dla Dolnego Śląska 2021-2027 (IZ FEDS) Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych POF na lata 2021-2027 wraz z fiskkami projektowymi z prośbą o jej zaopiniowanie. Opinia została wydana 18.06.2024 r. na mocy uchwały ZWD nr 126/VII/24. Druga opinia (dla drugiej wersji Strategii ZIT POF) została wydana 26.05.2025 r. na mocy Uchwały ZWD nr 2218/VII/25.³⁹ Ostatecznie została przyjęta Uchwała Nr 3321/VII/25 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 listopada 2025 r. w sprawie zmiany uchwały 2218/VII/25 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 maja 2025 r. w sprawie zaopiniowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Południowego Obszaru Funkcjonalnego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027.⁴⁰

Celem strategicznym ZIT POF jest inteligentny i zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i przestrzenny Południowego Obszaru Funkcjonalnego oparty na dekarbonizacji i innowacjach oraz sprzyjający włączeniu społecznemu.

Realizacja przyjętego celu wymaga podjęcia wielokierunkowych działań obejmujących sfery: gospodarczą, społeczną i środowiskowo-przestrzenną.

---

³⁹ Opracowano na podstawie <https://funduszeuodolnoslaskie.pl/strona/8497-zit-poludniowego-obszaru-funkcjonalnego-zit-pof> natomiast ZIT w wersji ostatecznej znajduje się na stronie

<https://funduszeuodolnoslaskie.pl/sites/default/files/2025/09/11317/Strategia%20ZIT%20POF%20v3.4.pdf>

⁴⁰ <https://bip.dolnyslask.pl/a,142367,uchwala-nr-3321vii25-zarzadu-wojewodztwa-dolnoslaskiego-z-dnia-25-listopada-2025-r-w-sprawie-zmiany-.html>

Środków na rozwój POF dostarczy m.in. efektywnie działający sektor przedsiębiorstw funkcjonujących zarówno w tradycyjnych (turystyka), jak i w innowacyjnych branżach.

Pobudzaniu przedsiębiorczości wśród mieszkańców, jak również pozyskiwaniu inwestorów zewnętrznych sprzyjać będą inwestycje w rozwój infrastruktury gospodarczej.

W sferze społecznej realizowane będą działania sprzyjające wzrostowi aktywności mieszkańców, przy jednoczesnym włączeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym/ekonomicznym. Równocześnie inwestycje w rozwój szeroko rozumianej infrastruktury społecznej przyczynią się do poprawy dostępności i jakości oferowanych usług publicznych. Wzrostowi jakości życia mieszkańców sprzyjać będzie również wielokierunkowa rewitalizacja prowadząca do poprawy jakości przestrzeni i bezpieczeństwa publicznego.

Jednocześnie prowadzone będą inwestycje zmierzające do rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej, której towarzyszyć będzie budowa dróg rowerowych i infrastruktury towarzyszącej. Usprawnieniu ulegnie również funkcjonowanie transportu publicznego, który docelowo realizowany będzie przez nowoczesny i proekologiczny tabor.

W wyniku inwestycji w infrastrukturę ochrony środowiska oraz wskutek realizowanej polityki proekologicznej, w tym dekarbonizacji poprawie ulegnie stan środowiska.

VII. LOKALIZACJA GMINY WZGLĘDEM OBSZARÓW STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

7.1. INFORMACJE OGÓLNE

W przyjętej przez rząd „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

W KSRR 2030 odzwierciedlenie znajdują postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorzady: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano **obszary strategicznej interwencji (OSI)**, które otrzymają szczególne wsparcie (obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Podjęcie terytorialne znalazło odzwierciedlenie w identyfikacji Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Podstawą ukierunkowania terytorialnego polityki rozwoju jest poziom rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów, zdiagnozowany na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników oraz identyfikacja barier rozwojowych, a także ich zasobów i potencjałów stanowiących podstawę ich dalszego rozwoju.

Wraz z wyznaczeniem OSI, formułowane są specjalne instrumenty prorozwojowe oraz system monitorowania zmian związanych z podjęciem działań interwencyjnych. Zgodnie z zasadą rozwoju odpowiedzialnego, czyli rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego, do obszarów wykazujących mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, kieruje wiązkę interwencji w celu zmniejszenia dysproporcji między obszarami.

7.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: **krajowego i regionalnego**, spójnych z Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, co warunkuje, iż OSI wyznaczone na poziomie krajowym i regionalnym są komplementarne.

Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym, znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze oraz związane z położeniem np. Polska Wschodnia.

Biorąc pod uwagę delimitację na **poziomie krajowym** Gmina Lewin Kłodzki:

- **należy** do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie krajowym,
- **nie należy** do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (jednak do takich miast należy miasto powiatowe - Kłodzko),
- **nie należy** również do innych Obszarów Strategicznej Interwencji wyznaczonych z uwagi na położenie np. Polska Wschodnia czy Śląsk.

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego wskazano, że Gmina Lewin Kłodzki należy do obszarów, gdzie czasowa dostępność ośrodka wojewódzkiego jest bardzo zła.

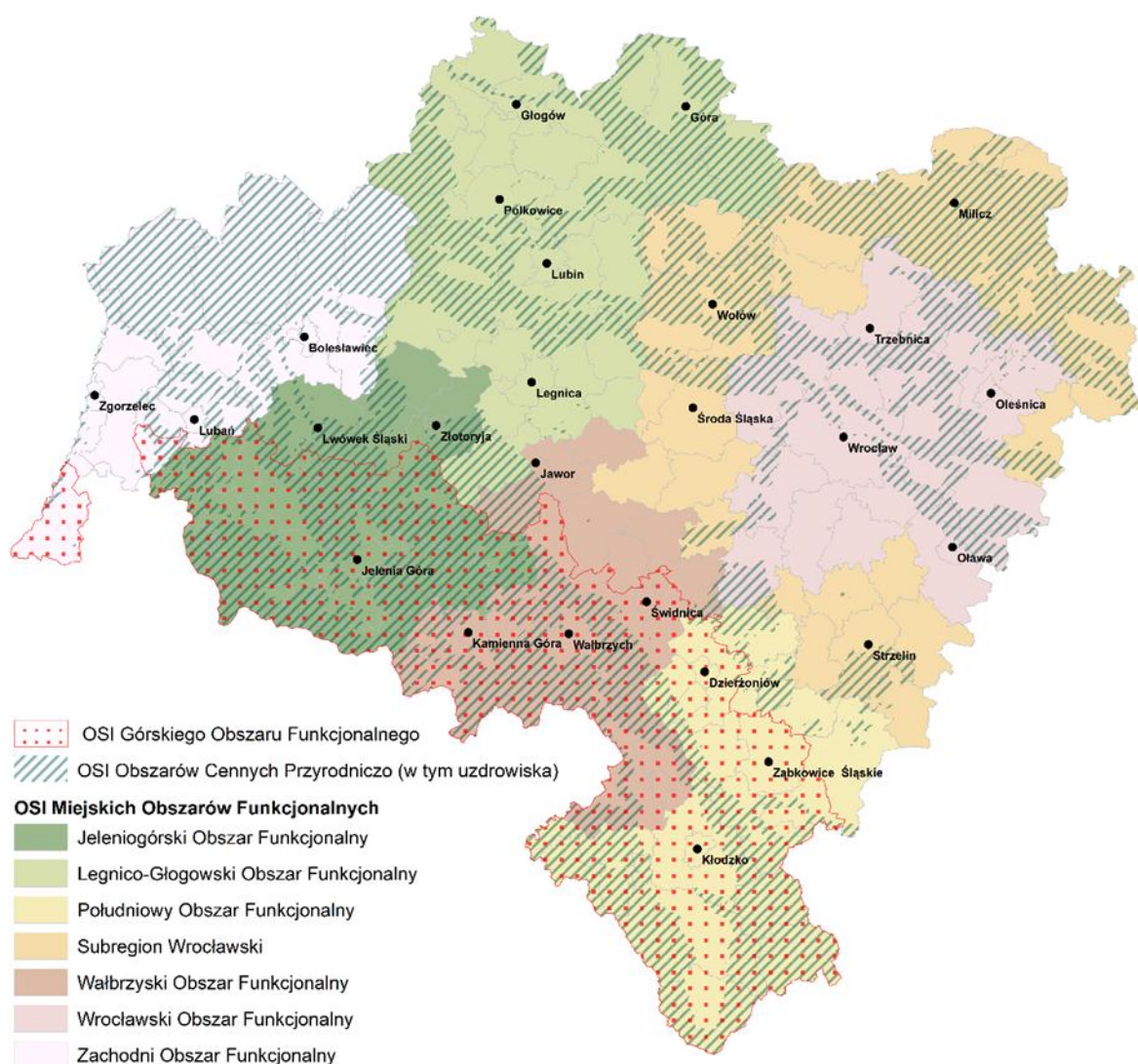
Obecnie trwają prace zmierzające do przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+. Dlatego w niniejszej gminnej strategii odniesiono się już do ustaleń **Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+** w kształcie przyjętym przez Zarząd Województwa.⁴¹ Strategia rozwoju województwa określa m.in. obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań oraz obszary strategicznej

---

⁴¹ <https://umwd.dolnyslask.pl/rozwój/proces-aktualizacji-strategii-rozwoju-województwa-dolnoslaskiego-2030/aktualna-wersja-projektu-srwd-2030/>

interwencji kluczowe dla województwa wraz z zakresem planowanych działań. W ramach SRWD 2030+ wspierane będą następujące OSI:

1. **OSI Miejskich Obszarów Funkcjonalnych** – Gmina Lewin Kłodzki wchodzi w skład Południowego Obszaru Funkcjonalnego,
2. **OSI Górskiego Obszaru Funkcjonalnego** - Gmina Lewin Kłodzki wchodzi w jego skład,
3. **OSI obszarów cennych przyrodniczo (w tym uzdrowiska)** - Gmina Lewin Kłodzki wchodzi w jego skład.

Ryc. 30. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla województwa dolnośląskiego

Źródło: rycina zamieszczona w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ w kształcie przyjętym przez Zarząd Województwa

1. OSI Miejskich Obszarów Funkcjonalnych

Zgodnie z zapisami art. 34 ust. 2 i 3 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa.

W wyniku otrzymania pozytywnej opinii wydanej przez Ministra właściwego ds. rozwoju w dniu 8 marca 2023 r. Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął uchwałę nr 6945/VI/23 z dnia 22 maja 2023 r. w sprawie przyjęcia wyznaczonych obszarów celem realizacji podejścia terytorialnego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027. W wyniku podjętej Uchwały podejście terytorialne ostatecznie ukształtowało się w ramach realizacji 6 Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i 1 Innego Instrumentu Terytorialnego w ramach programu FEDS 2021-2027. Gmina Lewin Kłodzki będzie realizowała zadania w ramach przynależności do **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Południowego Obszaru Funkcjonalnego**. Obszary funkcjonalne odgrywają ważną rolę w rozwoju Dolnego Śląska oraz całego kraju, stanowiąc przestrzeń intensywnych powiązań gospodarczych, społecznych, infrastrukturalnych i przestrzennych.

Zakres działań wynikający z projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ przyjętego przez Zarząd Województwa:

- rozwój infrastruktury transportowej łączącej poszczególne miasta z obszarem funkcjonalnym, w tym: rozwój kolei aglomeracyjnej i zintegrowanych innych środków transportu,
- tworzenie wspólnej polityki przestrzennej dla gmin danego obszaru,
- wspieranie współpracy między gminami w zakresie planowania infrastruktury mieszkaniowej, usług publicznych i ochrony środowiska,
- rozwój infrastruktury społecznej w miejscowościach satelitarnych, by zapobiegać koncentracji funkcji,
- rozwój obszarów zielonych wokół głównych miast obszaru funkcjonalnego (zielone pierścienie) i korytarzy ekologicznych łączących je z otoczeniem,
- działania na rzecz poprawy jakości powietrza, w tym wymiana źródeł ogrzewania na ekologiczne oraz rozwój systemów monitorowania zanieczyszczeń,
- adaptacja do zmian klimatu, w tym inwestycje w retencję wodną oraz ochronę przed powodzią oraz minimalizujące efekty „miejskich wysp ciepła”,
- współpraca w ramach Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej w zakresie innowacji, transportu i ochrony środowiska,
- wspieranie rozwoju innych sektorów gospodarki, takich jak technologie odnawialne, przemysł usługowy, turystyka czy rolnictwo ekologiczne,
- wprowadzenie nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań, które minimalizują wpływ przemysłu na środowisko,
- rekultywacja terenów zdegradowanych przez działalność przemysłową i przekształcanie ich w tereny rekreacyjne lub inwestycyjne, tworzenie centrów badawczo-rozwojowych, które promują innowacje technologiczne w różnych sektorach,
- współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi w celu rozwijania nowych technologii i produktów,
- wspieranie edukacji na poziomie lokalnym, aby dostosować umiejętności siły roboczej do nowych wymagań rynku pracy,

- tworzenie programów wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), w tym dotacji, ulg podatkowych i preferencyjnych kredytów,
- modernizacja i poprawa stanu technicznego budynków, dróg i innych elementów infrastruktury miejskiej,
- budowa terminali intermodalnych,
- budowa drogowych łączników aglomeracyjnych,
- modernizacja i rozwój szybkich połączeń kolejowych,
- wspieranie lokowania zamiejscowych oddziałów uczelni wyższych,
- organizacja transportu zbiorowego w oparciu o kolej i autobusowe linie dowozowe do głównych stacji kolejowych.

2. OSI Górskiego Obszaru Funkcjonalnego

Górski Obszar Funkcjonalny (GOF) określony został już w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (przyjętej Uchwałą Nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r.) oraz w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (2020 r.), gdzie ustalone zostały granice Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego (SOF), którego częścią jest strefa górską.

Dolnośląski Górski Obszar Funkcjonalny (GOF) cechuje się dużą wrażliwością na zaburzenia równowagi środowiskowej, szczególnie w zakresie relacji przestrzennych, przyrodniczych i krajobrazowych. Specyfika tego obszaru wymaga ostrożnej i przemyślanej polityki przestrzennej. W odpowiedzi na te wyzwania Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął 26 marca 2024 r. uchwałę nr 8440/VI/24, określającą rekomendacje dla zrównoważonego rozwoju GOF.

Obszar ten już dziś dotyka depopulacja spowodowana ujemnym przyrostem naturalnym i odpływem ludności, co stanowi poważne wyzwanie rozwojowe dla wielu gmin, zwłaszcza górskich i peryferyjnych. Zjawisko to może w przyszłości utrudnić świadczenie podstawowych usług publicznych, dlatego wymaga wsparcia spójną polityką regionalną oraz przygotowania samorządów na skutki depopulacji i starzenia się społeczeństwa.

Zmiany klimatu dodatkowo zwiększają presję na GOF. Coraz częstsze ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak intensywne opady, fale upałów, powodzie czy osuwiska, szczególnie dotyczą obszary górskie. Wsparcie dla GOF powinno koncentrować się na adaptacji do zmian klimatu, ochronie zasobów wodnych, zwiększaniu retencji oraz zachowaniu i odtwarzaniu ekosystemów o kluczowym znaczeniu środowiskowym.

Zakres planowanych działań został szczegółowo określony w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ w kształcie przyjętym przez Zarząd Województwa:

- wspieranie działań zmierzających do maksymalnego wykorzystania istniejącej zabudowy poprzez podnoszenie wartości użytkowych substancji mieszkaniowej,
- ograniczanie przeznaczania nowych terenów pod zabudowę w aktach planowania przestrzennego - lokalizowanie nowej zabudowy jako uzupełnienie istniejących

- układów osadniczych w sposób zapewniający ich ciągłość i zwartość oraz zachowanie walorów krajobrazowych i uwarunkowań kulturowych,
- uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego oraz wspieranie stosowania rozwiązań budowlanych zapewniających kontynuację charakterystycznych cech i tradycyjnych form architektury,
  - wskazanie obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zabytków w celu wzmocnienia ochrony wysokich walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
  - uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego oraz strategiach ponadlokalnych i gminnych rozbudowy i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej, zapewniającej dostęp do szerokopasmowego kablowego internetu na terenach zwartej zabudowy,
  - zaplanowanie i uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego systemu przewietrzania oraz systemu błękitno-zielonej infrastruktury,
  - zaplanowanie i uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego strefy zieleni i rekreacji jako terenów z ograniczeniami zabudowy, predysponowanych do pełnienia funkcji przede wszystkim przyrodniczej, a dodatkowo rekreacyjno-wypoczynkowych,
  - ograniczenie zjawiska „overtourismu” poprzez częściowe przekierowanie ruchu turystycznego z ośrodków najbardziej nim obciążonych (ośrodki presji turystycznej) do ośrodków predysponowanych do rozwoju turystyki,
  - zmniejszenie presji turystycznej w ośrodkach najbardziej obciążonych ruchem turystycznym (ośrodki presji turystycznej), w szczególności sąsiadujących z parkami narodowymi,
  - podkreślenie konieczności rozwiązania problemów obciążeń środowiskowych spowodowanych nadmierną ilością turystów i mieszkańców czasowych, m.in. poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów w ramach strategii i aktów planowania przestrzennego,
  - zachowanie lub przywrócenie naturalnych stosunków wodnych, a także zwiększenie zdolności retencyjnych zlewni, poprzez renaturyzację cieków i zbiorników wodnych oraz zachowanie istniejących i odtworzenie zdegradowanych ekosystemów wodno-błotnych,
  - uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego obszarów o najwyższej podatności wód podziemnych na zanieczyszczenie oraz obszarów zasilania wód leczniczych jako terenów, gdzie zachodzi konieczność realizacji zabudowy w oparciu o sieci wodno-kanalizacyjne ze względu na zwiększone zagrożenie migracji substancji szkodliwych z powierzchni terenu do poziomu wodonośnego,
  - zachowanie i odtwarzanie bioróżnorodności obszarów wiejskich poprzez kształtowanie krajobrazu rolniczego z zachowaniem różnorodności ekosystemów oraz odchodzenie od wielkotowarowej produkcji rolnej na rzecz niskotowarowych małych gospodarstw rolnych,

- zaplanowanie i uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego stref życiowych, w szczególności wokół miast powyżej 20 tys. mieszkańców jako elementów zagospodarowania gwarantujących bezpieczeństwo żywnościowe obszarów miejskich,
- uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego terenów koncentracji budynków gospodarstw rolnych jako terenów predysponowanych do podtrzymania tradycyjnej działalności rolniczej i powiązanego z nią przetwórstwa związanego z wytwarzaniem produktów lokalnych i tradycyjnych, a także terenów dziedzictwa kulturowego zabudowy wiejskiej stanowiącej element krajobrazu rolniczego,
- uwzględnienie w aktach planowania przestrzennego obszarów zagrożonych suszą rolniczą jako obszarów z ograniczeniami lokalizowania terenów wielkotowarowej oraz wodochłonnej produkcji rolnej,
- wspieranie ochrony wód i zwiększanie retencji w krajobrazie rolniczym, w tym rozbudowa mikroretencji w systemach melioracyjnych,
- wspieranie działań restrukturyzacyjnych i rewitalizacyjnych (w tym odbudowa i rozbudowa infrastruktury technicznej miast i lokalnych ośrodków) prowadzących do odzyskania atrakcyjności GOF-u poprzez przywrócenie korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej z wykorzystaniem istniejącego potencjału kulturowego i zachowaniem funkcji przyrodniczych obszaru,
- wspieranie działań zmierzających do przywrócenia funkcji centrotwórczych centralnym częściom miejscowości,
- budowanie odporności terenów na powódzie i susze poprzez wykorzystanie potencjału prewencyjnego planowania przestrzennego, m.in. dzięki uwolnieniu przestrzeni wzdłuż rzek i cieków spod trwałej zabudowy, odsuwaniu obwałowań w celu odzyskiwania naturalnych terenów zalewowych w dolinach rzek,
- wzmocnienie funkcji wodochronnej lasów, zwłaszcza na obszarach zlewni górskich i wyżynnych, w tym systematyczna przebudowa drzewostanu właściwego dla danego obszaru w kierunku kreowania lasów odpornych na zmiany klimatyczne i podnoszących ich właściwości retencyjne oraz działania spowalniające odpływ wód przez las,
- przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu obszaru przez wspieranie odbudowy i modernizacji zdekapitalizowanej i niekompletnej sieci dróg i połączeń kolejowych,
- wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w aktywnym poszukiwaniu finansowania inwestycji infrastrukturalnych oraz form wsparcia mieszkańców,
- aktywne przeciwdziałanie procesowi depopulacji m.in. poprzez poprawę lokalnej infrastruktury i warunków życia na obszarze GOF,
- wspieranie mieszkańców w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych jako forma przeciwdziałania depopulacji,
- podtrzymanie starań o zapewnienie dostępności opieki formalnej nad dziećmi do 3 roku życia dla rodziców z każdej gminy,
- wspieranie rodzicielstwa m.in. przez budowanie pozytywnego wizerunku GOF jako miejsca do życia,

- aktywna stymulacja rynku pracy przez wspieranie podnoszenia kwalifikacji i zachęty do podejmowania aktywności zawodowej i gospodarczej.

3. OSI Obszarów Cennych Przyrodniczo (w tym uzdrowiska)

Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo określony został już w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (utrzymany w aktualizacji wojewódzkiej strategii rozwoju) oraz w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (2020 r.).

Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo obejmuje określone obiekty, wśród których na terenie Gminy Lewin Kłodzki występują:

- a. obszary najwyższej ochrony tj. Park Krajobrazowy Gór Stołowych,
- b. obszary wysokiej ochrony tj. Obszary Natura 2000 – zostały one opisane w rozdziale dotyczącym ochrony przyrody,
- c. obszary uzupełniające tj. obszar chronionego krajobrazu i korytarze ekologiczne – zostały one opisane w rozdziale dotyczącym ochrony przyrody.

Ochrona tych obszarów jest niezbędna zarówno dla zachowania różnorodności przyrodniczej, jak i utrzymania wizerunku regionu jako atrakcyjnego turystycznie. Połączenie tych celów stanowi ważny element polityki rozwoju województwa i wymaga dbałości o cenne zasoby przyrodnicze oraz wzmocnienia powiązań przyrodniczych i korytarzy ekologicznych.

Zakres działań wynikający z projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ przyjętego przez Zarząd Województwa:

- wzmocnienie i rozszerzenie regionalnego systemu ochrony przyrody poprzez powoływanie nowych, powiększenie lub podwyższanie rangi dotychczasowych obszarów objętych ochroną prawną,
- ochrona szczególnie cennych zasobów krajobrazowych pełniących kluczową rolę w zachowaniu tożsamości regionalnej,
- rozwój infrastruktury zdrowotnej i rekreacyjnej: inwestycje w modernizację i rozbudowę obiektów uzdrowiskowych, takich jak sanatoria, spa, parki zdrojowe i inne miejsca rekreacyjne,
- promocja turystyki zdrowotnej – wspieranie działań promocyjnych mających na celu przyciąganie turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych zainteresowanych korzystaniem z usług uzdrowiskowych,
- ochrona środowiska naturalnego – działania na rzecz ochrony i poprawy jakości wód mineralnych, czystości powietrza oraz zachowania przyrodniczych walorów uzdrowiskowych terenów,
- współpraca z sektorem prywatnym – zacieśnianie współpracy między samorządami a prywatnymi przedsiębiorstwami działającymi w branży uzdrowiskowej w celu wspólnego rozwoju i promocji,
- innowacje i badania naukowe – wspieranie badań nad nowoczesnymi metodami leczenia i rehabilitacji oraz wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w obszarze usług zdrowotnych,

- podnoszenie kwalifikacji personelu – szkolenia i rozwój zawodowy dla pracowników sektora uzdrowiskowego, aby zapewnić wysoką jakość świadczonych usług,
- podejmowanie działań mających na celu zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska,
- podejmowanie działań ukierunkowanych na zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych, w których rozmieszczenie funkcji i zagospodarowanie terenu wspierają odporność na skutki zmian klimatu,
- podejmowanie działań na rzecz zwiększenia odporności obszarów rolnych na zmiany klimatu oraz promowanie zrównoważonych praktyk rolno-leśnych, w tym ochrony i przywracania lasów, a także innych ekosystemów, w tym wodozależnych i wysokoemisyjnych,
- podejmowanie działań ukierunkowanych na maksymalne zatrzymywanie wody deszczowej w miejscu opadu, w tym na zwiększenie powierzchni o potencjale retencyjnym zarówno w oparciu o retencję naturalną i krajobrazową, jak i odsunięcia zabudowy od wałów czy budowy suchych zbiorników retencyjnych w obszarach górskich,
- uwzględnienie ochrony obszarów o funkcji retencyjnej – naturalnej infiltracji wód opadowych do warstw wodonośnych, poprzez ograniczenie zabudowy tych terenów oraz uszczelniania nawierzchni.

SPIS TABEL

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	7
Tabela 2. Ludność Gminy Lewin Kłodzki wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024.....	8
Tabela 3. Prognozowana przez GUS liczba ludności Gminy Lewin Kłodzki do 2030 roku	12
Tabela 4. Prognozowany przez GUS ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Lewin Kłodzki w latach 2025-2030	15
Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Lewin Kłodzki?”	17
Tabela 6. Ujęcie wskaźnikowe realizowanych zadań z zakresu pomocy społecznej w ujęciu wieloletnim	23
Tabela 7. Dane dotyczące bibliotek i czytelnictwa na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	28
Tabela 8. Dane o aktywności podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	30
Tabela 9. Wskaźniki dotyczące aktywności gospodarczej na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	31
Tabela 10. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	34
Tabela 11. Dochody budżetowe Gminy Lewin Kłodzki wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim	46
Tabela 12. Wydatki budżetowe Gminy Lewin Kłodzki wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim	47
Tabela 13. Wydatki budżetowe Gminy Lewin Kłodzki w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim	49
Tabela 14. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim... ..	51
Tabela 15. Wykaz budynków i obiektów gminnych ze wskazaniem czy planowana jest ich modernizacja / rozbudowa / termomodernizacja / wymiana źródeł ogrzewania, doposażenie / poprawa dostępności itp.....	51
Tabela 16. Użytkowanie terenu Gminy Lewin Kłodzki	53
Tabela 17. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim.....	57
Tabela 18. Drogi powiatowe na terenie Gminy Lewin Kłodzki.....	58
Tabela 19. Dane dotyczące wodociągów na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	64
Tabela 20. Dane dotyczące kanalizacji na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	65
Tabela 21. Dane dotyczące gazownictwa na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	68
Tabela 22. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków na terenie Gminy Lewin Kłodzki	70
Tabela 23. Dane dotyczące lasów na terenie Gminy Lewin Kłodzki w ujęciu wieloletnim	79
Tabela 24. Wynikowe klasy strefy dolnośląskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.....	106
Tabela 25. Wynikowe klasy strefy dolnośląskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	107
Tabela 26. Aktualnie obowiązujący wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Lewin Kłodzki ze wskazaniem stanu wód i informacją czy JCWP jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych	114
Tabela 27. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki na podstawie badań za lata 2022-2024.....	116
Tabela 28. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki na podstawie badań za lata 2016-2021.....	116
Tabela 29. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitych Części Wód Podziemnych o numerach 137 i 125 obejmujących Gminę Lewin Kłodzki.....	118
Tabela 30. Wykaz kopalni na terenie Gminy Lewin Kłodzki.....	128
Tabela 31. Dane statystyczne dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Lewin Kłodzki	131

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Struktura (%) ludności Gminy Lewin Kłodzki wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024	9
Ryc. 2. Liczba ludności Gminy Lewin Kłodzki w 2024 r. wg płci i wieku	10
Ryc. 3. Prognozowana przez GUS liczba kobiet i mężczyzn Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2030	13
Ryc. 4. Prognozowana przez GUS liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Lewin Kłodzki w latach 2026-2030	14
Ryc. 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Lewin Kłodzki?”	17
Ryc. 6. Schemat turystycznych szlaków pieszych na terenie Gminy Lewin Kłodzki	38
Ryc. 7. Schemat istniejącego turystycznego szlaku rowerowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki	39
Ryc. 8. Zasięg mezoregionów fizycznogeograficznych na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki	55
Ryc. 9. Schemat rozmieszczenia obszarów objętych zasięgiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Lewin Kłodzki	57
Ryc. 10. Przebieg drogi krajowej nr 8 (DK 8) i drogi wojewódzkiej nr 389 (DW 389) przez Gminę Lewin Kłodzki	61
Ryc. 11. Wykres klimatyczny dla miejscowości Lewin Kłodzki	72
Ryc. 12. Przebieg korytarzy ekologicznych według danych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska prezentowanych w portalu Geoserwis na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki	76
Ryc. 13. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki	77
Ryc. 14. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2012 na tle lokalizacji Gminy Lewin Kłodzki	77
Ryc. 15. Schemat sieci hydrograficznej na terenie Gminy Lewin Kłodzki	78
Ryc. 16. Lokalizacja Parku Narodowego Gór Stołowych wraz z otuliną na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki	95
Ryc. 17. Lokalizacja specjalnych obszarów ochrony siedlisk na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki	100
Ryc. 18. Lokalizacja obszaru specjalnej ochrony ptaków na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki	102
Ryc. 19. Lokalizacja obszaru chronionego krajobrazu na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki	104
Ryc. 20. Lokalizacja pomników przyrody na tle granicy Gminy Lewin Kłodzki	105
Ryc. 21. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki wg podziału obowiązującego przez wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r.	112
Ryc. 22. Granice zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych obejmujące swym zasięgiem Gminę Lewin Kłodzki wg podziału obowiązującego po wejściu w życie Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Łaby (Dz.U. 2023 poz. 189), które obowiązuje od 23.03.2023 r. oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335), które obowiązuje od 24.02.2023 r.	113
Ryc. 23. Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 341 na tle granic Gminy Lewin Kłodzki	120
Ryc. 24. Lokalizacja obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gminy Lewin Kłodzki	121
Ryc. 25. Lokalizacja obszarów zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki	123
Ryc. 26. Lokalizacja obszarów ryzyka powodziowego na terenie Gminy Lewin Kłodzki	124
Ryc. 27. Zagrożenie suszą atmosferyczną (lewa rycina) i rolniczą (prawa rycina) na tle granic Gminy Lewin Kłodzki	126
Ryc. 28. Zagrożenie suszą hydrologiczną (lewa rycina) i hydrogeologiczną (prawa rycina) na tle granic Gminy Lewin Kłodzki	126
Ryc. 29. Łączne zagrożenie suszą na tle granic Gminy Lewin Kłodzki	127
Ryc. 30. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla województwa dolnośląskiego	142